

בעזה"י

שירת התורה

פרשת פקודי – החודש

שנת תשפ"ה

שנה ה' גליון 238

תוכן העניינים

כח ההתחדשות שהתעורר ביום הקמת המשכן ..כ
*הקמת המשכן בשנה חדשה שעדיין לא נפגמה כא
*ימי המילואים לא הזכרו בפרשת פקודי ..... כא
*פרשת פקודי מספר שמות שייכת למשה ..... כא
י"ח פעמים כאשר צוה ה' את משה נגד שמו"ע כא
הגישה לתפלה הוא העמידה לפני ה' והסרת
התענוגות..... כב
עיקר הרגשת עמידה לפני ה' בחתימת הברכה.. כב
באיזה יום ערך משה את לחה"פ..... כג
סידור השלחן מדין חינוך ..... כג
סברת הגרי"ז דזה דין לחה"פ הרגיל ..... כג
עבודת חצר המשכן שמרגיש שהוא עדיין בחוץ כד
משה לא יכול ליכנס מחמת הבושה..... כד
החנייה בעוה"ז נקרא מסע..... כה
פרשת החודש ..... כו
הלבנה מורה על הענווה והביטול ..... כו
קידוש החודש הוא ביטוי למסירת הנהגת
הבריאה לכלל ישראל ..... כו
הגאולה תלוי בחפצא של חודש דוקא..... כז
רק ע"י כח ההתחדשות יכלו להגאל ..... כז
ע"י כח החודש יכולים להכניס קדושה לזמן
ולמצוות ..... כז
חודש ניסן כולל כל החדשים ..... כז
החיים נשתנו לחיי התחדשות..... כח
חודש ניסן מסוגל לגאולה והתחדשות..... כח
*טעם הקפידא להסמיך פרה לחודש ..... כח
*שייכות פרה וחודש לכוס ג' וד'..... כט
*הקמת המשכן בר"ח הוא חזרה על החודש הזה
לכם דמצרים ..... כט
*פרשת פקודי ופרשת החודש יסודם אחד..... ל
*כח החודש פועלת על טהרת הפרה..... ל
*הפטרת פרשת החודש ..... לא
*הפסוקים המוקשים בספר יחזקאל..... לא
*קרבת דחזקאל איירי במילואים דלע"ל..... לב
*התחלת העבודה לעתיד יהי בר"ח ניסן..... לב
*ימי המילואים ימשכו ק"צ יום מפסח עד סוכות
..... לג
*מח' רמב"ם ורמב"ן אי מצות מילואים נמנה בין
המצוות..... לד
מקור ענין מברכין החודש..... לד
תפלת יה"ר מלפניך וכו' שאומרים בהתעוררותה
האם זה זכר לקידוש החודש..... לה

פרשת פקודי..... ד
ע"י אמונה שורה הברכה גם בדבר המנוי..... ה
כלל ישראל נפלו לבחינת הפירוד..... ה
ענינה של פרשת פקודי ..... ו
המשמעות בזה שמשכן הוא משכון ..... ו
שם משכון מורה שעוד נזכה לפדותו..... ז
עיקר שם משכון רק עד כמה שנשתוקק לזה..... ז
שם פקודי מרמז על פקידה וגאולה..... ח
הוויתור מורה על תוספת הטהרה והזיכוך..... ט
שמו ומהותו של בצלאל..... ט
ביאור הוויכוח בין משה ובצלאל..... י
המשכן הוא בית מגורים עם השכינה..... י
ע"י בטחון אפשר להגיע לכל המדרגות..... י
חיזוק לכאו"א משמו ומהותו של בצלאל..... יא
בזכות חור זכה לבנות משכן לפני הכלים..... יא
*למה לא נבחר אורי בן חור לבנין המשכן..... יב
קפידת החיבור בין החושן והאפוד גם בשעת
עשייה..... יב
החיבור בין החושן והאפוד גורם למדת אחדות
מוחלטת כיוסף..... יג
החיבור ע"י פתיל תכלת מסלק שנאת חנם..... יג
מעלת ההתעסקות בתורת הציץ..... יד
אריכות דברי רש"י בענינו של הציץ..... יד
מעלת הציץ מעל כל בגדי הכהונה..... טו
ענין הבאת המשכן אל משה..... טו
ענין הקמת משה המשכן הגם שהי' ע"פ נס..... טו
הדגשת ענין משה בגמר המלאכה..... טז
*ענין פריקה והקמה בז' ימי המילואים..... טז
*מח' הראשונים בסדר הפרשיות..... יז
*שיטת הרמב"ן בכל הפרשה..... יז
*טעם פירוק המשכן והקמתו ז' ימים..... יח
*הפירוק וההקמה הי' הכנה לכל המקדשות..... יח
*שבע יפול צדיק וקם..... יט
סדר העליי' גם של אנשים גדולים תלוי
במכשולות..... יט
דרך העבודה להתקדם לאט לאט..... יט
*המכשולות והנפילות לא כתובים בתורה..... יט
הכיסופים להקימו מביא השראת השכינה..... כ
העיכוב להקימו עד ר"ח ניסן גרם יותר
השתוקקות..... כ
רק יום הקמת המשכן הי' תלוי בחודש..... כ

תוכן העניינים

החודש אשר ישועות בו מקיפות..... לז	ביאור תפלת מי שעשה ניסים..... לה
כל יום בימי ניסן יש לו חשיבות כר"ח..... לז	ע"י קידוש החודש אנו נגאלים..... לו
התנאי לקבלת ההתחדשות הוא עבודת השמירה..... לז	ברכת החודש להודיע שהזמן שלנו מתחדש..... לו
שתי עניני שמירה שביסודם אחד..... לז	בשבת לפני ר"ח כלול קדושת ר"ח..... לו
עיקר השמירה לפני פסח הוא סור מרע..... לח	הכרזת המולד ועמידה וכיבוד הרב..... לו
תיקון טעות..... לח	בחודש ניסן יוכל כ"א להתחדש ברוחניות ובגשמיות..... לז

לתגובות להנצחות ולקבלת הגליון במייל

שמעון יצחק ראקאו 0527614717

syrakow79@gmail.com

שיעור שבועי (עברית) בביהמ"ד משובב נתיבות אור ליום חמישי משעה 11:30 - 11

אפשר לשמוע בקול הלשון: 03-6171111-7-916717 בענגלאנד: 02 08-1917000-7-916717

או בקו משובב נתיבות 0733718341-7

דברים חדשים מצויינים בכוכב

פרשת פקודי

והנראה להקדים בעז"ה כמה שאלות על פסוק ראשון:

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה ביד משה ואהרן: [ל"ח כ"א]

א: אלה פקודי בדרך כלל אלה פסל את הראשונים, ואיזה מנין פסל כאן, ובאור החיים הק' כ' דאין מנין אחר בעולם שכ"כ חשוב כמו מנינים אלו.

ב: פקודי יל"ע מה הביאור במלת פקודי האם הכוונה למנין, וא"כ למה לא כ' לשון ספירה ומנין, ופי' מלבי"ם דפקודי הכוונה גם לעשות כלל מן הפרטים, וצ"ב ל"ל להדגיש עכשיו חלק הכלל של הפרטים.

ג: משכן העדות, יל"ע איזה עדות אם הכוונה ללוחות העדות למה נקרא כל המשכן ע"ש הלוחות, וברש"י דזה עדות שוויתר להן הקב"ה על מעשה העגל וא"כ ל"ש ללוחות העדות.

ד: אשר פקד ע"פ משה, מהו ההדגשה שפקד ע"פ משה, הרי החשבון הוא רק היכי תמצי בעלמא לדעת כמה יש כאן ולמה צריך להיות ע"י משה דוקא ולא ע"פ אנשים נאמנים.

ה: עבודת הלויים וברש"י דפקודי המשכן וכליו הוא עבודה המסורה ללויים במדבר לשאת ולהוריד ולהקים איש איש למשאו המופקד עליו כמ"ש בפ' נשא. וצ"ב דאיך זה נכנס לפ' פקודי הרי במנין עסקינן ולא במשא המשכן וכן מאי קמ"ל בזה.

והנה רש"י כתב לבאר ענין פרשה זו ד"נמנו כאן כל משקלי נדבת המשכן לכסף וזהב ונחשת ונמנו כל כליו לכל עבודתו" ויל"ע למה צריך אריכות כה גדולה לבאר המשקלות והמנינים ולמה עשאו, הרי לכ' זה רק היכי תמצי בעלמא איך לקבל כל מלאכת המשכן, אבל העיקר הוא עשיית המשכן, וא"כ למה צריך ע"ז פ' מיוחדת ושיהי' הסדרה נקרא "פקודי" ע"ש ענין זה.

והנה במדרש מבואר דמשה עשה כאן כל החשבונות כדי להוציא עצמו מן החשד מצד והייתם נקיים כמו שעשו הגזברים במקדש כמבואר בב"ב ח', דבלא"ה הרי כתיב "ולא יחשבו את האנשים כי באמונה הם עושים" מלכים ב' י"ב] ואמכ"ל בנדרון זה, ומ"מ ק' דא"כ למה יותחל הפרשה עם זה דזה רק דבר צדדי, והו"ל להיות בתחלה

ויש להוסיף בדרך צחות דיש ענין מיוחד דשנה כזו שר"ח ניסן חל ביום ראשון שפקודי יהי' בנפרד, כיון דמשתווה בדיוק לשנת הקמת המשכן דשמיני למילואים הי' ביום ראשון, וא"כ יש לנו לעשות עסק מיוחד מפ' פקודי שעוסקת בהקמת המשכן בר"ח, אלא דבשנת הקמת המשכן הי' לכ' קביעות ז"ח ולא ה"ש, דהרי משה רבינו ירד ביו"כ שחל ביום שני כמבואר בתו' ב"ק פב. בשם תנחומא, וא"כ ר"ה הי' בשבת אלא דאו עדיין לא הי' סדר קריאת התורה שיש לנו היום, אבל עכ"פ בסי' של ה"ש מתקיים זה דפקודי הוא בנפרד וביתד עם פ' החדוש.

פרשה זו נקראת פרשת פקודי ע"ש המנין והמשקל של נדבת המשכן לכסף וזהב ונחשת ונמנו כל כליו לכל עבודתו, וצ"ע"ט הרי חלק ראשון של הפרשה הוא העסק על עשיית בגדי כהונה והעיקר בחלק השני של הפרשה הוא עצם הקמת המשכן והשראת השכינה, ואיך יהי' שם הפרשה ע"ש דבר צדדי שהוא המנין והחשבונות דמבואר במדרש כאן שהי' משה מחמיר להוציא את עצמו מחשד כדכתיב והייתם נקיים וגו'.

עוד יל"ע ברוב שנים דויקהל פקודי מצורפים הרי שתי השמות סותרות זא"ז דבפ' ויקהל ביארנו דעיקרו ההתקהלות וההתכללות עם משה רבינו שע"ז תיקנו חטא העגל, ופקודי מורה ההיפך דמורה על מנין ופירוד ושכל אחד יש לו מנין ותפקיד בפ"ע, ובחינה אחת כבר ביארנו ר"פ ויקהל דפקודי המורה על הפירוד צריך להתחבר ולהתקהל סביב משה וע"ז יש תיקון, אבל פעמים פקודי נפרד מויקהל ובע"כ שיש עבודה מיוחדת לפקודי בפ"ע.¹

¹ ושנה כזו שנת תשפ"ה יש דבר נדיר מאד, דויקהל פקודי מפורדות הגם דזה שנה פשוטה, והטעם דמבואר בטור וש"ע סי' תכ"ח ס"ד דלעולם קורין צו את אהרון בשבת לפני פסח וכתב בביאור"ל בשם א"ר מאבודרהם מפני שבצו מדבר מהגעלת כלים לענין נותר קדשים והגעלת כלים מחמץ למוד מקדשים וגם במעוברת שקורין מצורע קודם פסח דכתיב בה וכלי חרש ישבר שהוא כעין הגעלת כלים, וכ' בביאור הגר"א והועתק בביאור הלכה ס"ד דויקהל פקודי הם מהפרשיות שיכולות להתחבר או להתחלק "ולעולם מחוברות בשנה פשוטה וחלוקות במעוברת חוץ מה"ש [דהיינו שר"ה חל ביום ה' והיא שלמה דהיינו שחשוון וכסלו היו מלאים] שאז אף בפשוטה מתחלקין ויקהל פקודי משום שניתוסף שבת אחת קודם לפסח" דהיינו דכיון דמיד אחרי פורים יש שבת, ומיד לפני פסח יש שבת ממילא יש ה' שבתות ואם לא נחלק ויקהל מפקודי יהי' שמיני לפני פסח.

ויש להוסיף דאין הטעם רק כיון שיש שבת מיותר לפני פסח דהרי בשנה פשוטה שסימנו ז"ח [דר"ה חל בשבת וחשוון וכסלו חסרים] ג"כ יוצא פורים בע"ש וע"פ חל בשבת וא"כ יש ה' שבתות ומ"מ לא מחלקים ויקהל פקודי, והטעם דכיון דר"ה הי' בשבת וגם שמחת תורה הי' בשבת הי' שבת בראשית שבוע אח"כ ולכן הכל נדחה ויוצא דשקלים ור"ח אדר הוא עדיין פ' משפטים וזכור הוא תרומה ופורים דמוקפין הוא תצוה ופרה הוא כי תשא ופ' החדוש יכול להיות ויקה"פ ביחד, ואח"כ ויקרא הפסקה וצו שבת הגדול, אבל בשנה דסי' ה"ש דר"ה כבר הי' ביום חמישי וכן שמחת תורה אז כבר יומיים אח"כ קראו פ' בראשית, ולכן שקלים כבר בפ' תרומה וזכור הוא תצוה ומוקפין הוא כי תשא ופרה הוא ויקהל ואם לא נחלקו יהי' שמיני לפני פסח.

וידידי הג"ר יעקב יוסף לרנר שליט"א הוסיף לבאר שורש סדר השנים דז"ח וה"ש דתלוי בר"ה של שנה הבא אח"כ, דכיון דהמולד יהי' ביום ב' אחרי צחות, א"כ ר"ה יהי' ביום ג' וע"פ הסימן דא"ב ב"ש ג"ר צריך להיות ג' דפסח לפני זה ביום שחל בו ר"ה אח"כ וכיון דג' דפסח צ"ל ביום ג' אז א' דפסח צ"ל ביום א' וממילא ע"פ חל בשבת ופורים ב"ד, אלא דבשנה שר"ה הקודמת הי' בשבת [כמו בסי' ז"ח] אם נשאר חשוון וכסלו חסרים יצא כהוגן, אבל באם ר"ה הי' חל ביום ה' [כמו בסי' ה"ש] אם לא נמלא שני החדשים להוסיף שני ימים, יצא שפסח יהי' מוקדם מדי ולא יתאים עם ר"ה הבא, ולזה עשו שניהם מלאים ואז נתוסף שני ימים וממילא ישתווה בדיוק לשנה דסי' ז"ח, ויהי' לנו פורים משולש וע"פ שחל בשבת. נמצא דלא כ"כ נדיר שיהי' בשנה פשוטה פורים משולש וע"פ שחל בשבת, אבל מה שיותר נדיר שגם יהי' ויקהל פקודי בנפרד, ובפנעם הבא שיהי' לנו פורים משולש וע"פ שחל בשבת יהי' עוד שלשים שנה בשנת ת"ה שאז יהי' גם הסימן של ה"ש שיהי' ויקה"פ בנפרד וכמה שנים אח"ז יהי' השנה דסי' ז"ח.

תורה ומצוות דמצות הם בעשי' שבכל מעשה יש מצוה אך כח המצוות הם התורה כמ"ש כי נר מצוה ותורה האור פקודי המשכן הם המצוות שנא' פקודי ה' ע"פ משה הוא התורה, עבודת הלויים הוא עיקר עבודת האדם לחבר הפרטים אל הכלל, וכו' עי"ש כל דבריו. [תרל"ח]

המבואר בדברי שפ"א דהגם דבדרך כלל אין ברכה שורה על דבר המנוי, אבל במשכן נתחדש שגם בדבר המנוי שרה ברכה, וזה הי' ע"י משה שהי' איש אמונות שהי' נמשך תמיד אחר השורש לכן הי' יכול להמשיך הברכה גם בדבר המנוי והספור, והנה לפני חטא העגל היו דבוקים לגמרי בשורש ולא היו כלל בבחי' פירוד ומנין ולא הוצרך הברכה בתוך הפירוד, אבל אחרי החטא שנפלו לבחי' הפירוד הי' עיקר התיקון שיומשך הברכה דוקא בדבר המנוי והספור וזה עיקר הברכה של השראת השכינה במשכן וזה גופא הי' עדות על מחילת חטא העגל היינו שגם בתוך הפירוד יוכלו להמשיך הברכה. ובתוצאה מזה אם יפלו שוב לעוונות ולבחינת הפירוד וניתקו עצמם משורש האחדות, יוקח מהם המשכן בתור משכון עד שיהיו ראויים להחזיר הברכה בתוך הפירוד ולקשרם לשורש האחדות.

ולפ"ז יתישבו היטב כל השאלות:

א: "אלה" פסל כל סוג מנין דמנין הפרטים שכתוב כאן מסמלים כל הפרטים שבעולם שהוא עלמא דפרודא, ועיקר תפקידם היה לתקן פרטים אלו ולקשרם לשורש האחדות.

ב: וודאי יש להדגיש ענין כלל של הפרטים כיון דזהו עיקר הענין כאן, וכנ"ל גם פקודי כולל לשון מינוי ותפקיד, כמ"ש באור החיים הק' כאן באריכות, וא"כ י"ל דלכל יחיד יש תפקיד פרטי בעולם העשיי, אבל כדי שיוכל לחברו ולקשרו למעלה מן הטבע, עליו להתבטל לכלל ואז יומשך ע"ז כוחו של משה.

ג: כל עיקר מציאותו של המשכן, הי' מורה על ענין זה שכל הפרטים של כלל ישראל זכו להתאחד ולהמשיך כוחו של משה שבא ע"י הלוחות שהוא כח התורה שבא ע"י משה.

ד: וודאי יש להדגיש כוחו של משה דוקא וכנ"ל דבלי כח של משה לא יתאחדו הפרטים.

ה: עבודת הלויים מרמז על עבודת החיבור [דלוי לשון חיבור דלכן נקרא לוי "דהפעם ילוח אישי אלי" ובתרגום יתחבר - בראשית כ"ט ל"ד] דהיינו לחבר הפרטים אל הכלל.

או בסוף ולמה התחיל עם פ' זו, ועי"ז יהי' עיקר הפרשה שבו כתוב הקמת המשכן ותכליתו שהי' השראת השכינה ע"ש המנין וחשבון התרומות, וכן ק' במש"כ רש"י דנקרא "משכן" על שנתמשכן בעוונותיהם של ישראל ומש"כ "עדות" היינו זה עדות שוויתר הקב"ה על עוון העגל, איך זה שייך לענין המנינים וחשבונות דפרשה זו, עו"ק טובא הרי המנין הוא היפך הברכה דאין הברכה שורה בדבר הספור והמנוי רק בדבר הסמוי מן העין וא"כ הי' עדיף שלא ימנה.

ע"י אמונה שורה הברכה גם בדבר המנוי

והנראה בעז"ה ע"פ דבריו הנפלאים של השפ"א על דברי המדרש כאן איש אמונות רב ברכות זה משה, ופי' דהי' ק' לו למדרש למה נמנו דברי המשכן והלא אין הברכה שולט רק בדבר שאינו מנוי, ותי' ע"ז בזוה"ק דכיון שהי' המנין ע"י משה הי' בו ברכה. והביאור כיון דהא דאין הברכה שולט במנין כיון שנפרד כל אחד בפנ"ע אבל בלי מנין הוא כלל, ובכלל יש ברכה כי הכלל דבוק בשורש ומקור הברכה שמשם נמשך חיות לכל, ולכך מי שהוא איש אמונות פי' שנמשך אחר השורש ואף שעושה מעשים גשמיים בפעולת הטבע, מ"מ יודע וזוכר שהכל מהשי"ת שורה ברכה במעשיו, וכו' ולכך שורה ברכה אף שנמנה, אדרבה שגם כמו שכל דבר בפ"ע ג"כ נמשך אחר השורש, וכן בש"ק שורה ברכה ע"י שכל הדברים מתאחדין בשבת להתדבק בשורש החיות ונעשה כלי מחזיק ברכה. [תרל"ב]

עוד כתב דכל ענין הריבוי הוא למטה כמ"ש בס' הישר כי כל המתקרב לקדושה נתמעט ונעשה אחד ע"ש שער י"א, אך ע"י אמונה כראוי שפי' אמונה להיות נמשך אחר השורש מקום האחדות אף שהוא במקום הפירוד ממילא נמשך ההארה העליונה גם בתוך המנין והריבוי וזהו כל ענין המשכן להמשיך הארה העליונה גם תוך העבודה והעשייה. [תרל"א]

כלל ישראל נפלו לבחינת הפירוד

עוד כתב דכח המשכן הי' תיקון חטא העגל דקודם החטא הי' בני' דבוקים בשורש כללות כנס"י, וע"י החטא נפלו לבחי' הפירוד ולכן הקהיל אותם מרע"ה כמ"ש בפ' ויקהל וזה הי' רק לשעה בכח השבת, דמתאחדין ברזא דאחד, אבל עי"ז באו אח"כ למעשה המשכן שהוא תיקון הנפרדים ג"כ, ולכן נקרא פקודי המשכן שהוא ענין הפרט כ"א על מקומו המיוחד, אבל הוא פרט הצריך לכלל, כי הברכה שורה רק בכלל האחדות, ולכן נאמר ע"פ משה כמ"ש יש אמונות שע"י שנמשך הפרט אחר הכלל בא לכלל ברכה, ולכן נאמר אח"כ וירא משה את כל המלאכה וכו' ובענין זה הוא

ענינה של פרשת פקודי

ולפ"ז יבואר היטב ענינה של פ' פקודי המורה על פירוד ומנין לעומת פ' ויקהל המורה על ההתקהלות והתכללות, דפ' ויקהל מתחיל עם שבת שהוא זמן שמתאחדין ברזא דאחד ואין כאן מצב של פירוד כלל, וזה רק לשעה, אבל אחרי שכבר התאחדו בשבת ע"י משה, מעתה הי' צריך שיומשך כח זה גם לזמן העשיי' של ימות החול שהוא מצב של פירוד, וזה עבודה מיוחדת, וגם לזה בעי' כוחו של משה, אבל זה בחי' אחרת של איש אמונות שע"י כח אמונה הוא דבוק בשורש תמיד וממילא הי' יכול להמשיך הברכה גם לתוך העשיי' והפירוד, ולכן צריך בדוקא שיהי' במצב של ספירה ומנין ואח"כ יחול עליו ברכת משה ובזה יהי' שם השראת השכינה. ולזה כ' הרבה פעמים בפ' זו כאשר צוה ה' את משה דעיקרה של הפרשה להחיל הברכה בתוך העשיי' וזהו בחי' של מצוות לעומת כח של תורה.

ומבואר היטב דויקהל הוא ההתחזקות בבחי' שבת ואז מאיר כח התורה של משה רבינו ולזה מתקהלים ומתחזקים בתורתו של משה ומתאחדים ברזא דאחד שאין שם פירוד כלל, ובפרט דשבת לעולם לא נפגם מחטא העגל, אבל פקודי כוחו להאיר בימות החול והעשיי' גם בליכא מצב של התקהלות רק פירוד ומנין, מ"מ ישרה שם שכינה מכוחו של משה שהוא איש אמונות.

ובזה מיושב למה ענין עדות שהשכינה שורה בישראל וענין מה שנתמשכן בעוונותיהם של ישראל שייך לכאן, דעיקר השראת השכינה "בישראל" דייקא גם שלא ביחד עם משה ממש, תלוי במה שהברכה נמשך לתוך הפרטים, ואם כלל ישראל כבר אינם ראויים ממילא יפקע כח הברכה ויפלו שוב לבחינת הפירוד ויוקח מהם המשכן עד שישובו.

ולבאר יותר משנ"ת דפקודי קאי על מינוי ותפקיד ומצד שני קאי על מנין, יל"פ ע"פ מש"כ ר' צדוק הכהן בספרו פוקד עקרים אות א ע"פ הרמ"ע מפאנו בעשרה מאמרות (מאמר אם כל חי חלק א' ריש סימן ג') דיש חמשה משמעיות במלת פקד וכל החמשה משמעיות כולם הולכים למקום אחד דהכל לשון השגחה דהמנין הוא ההשגחה על דבר המנוי על כל פרט ממנו והציווי הוא השגחת המצוה על המצווה והשגחת המצווה על הדבר שנצטוו לעשותה, ומזה פקדון אשר הפקד שהוא צריך להשגיח עליו לשמרו וכן המינוי לפקוד הוא למשגיח על הדבר שנתמנה והממנה הוא משגיח בזה על המתמנה והחסרון הוא מהוראת ההיפך שיש בכל שורש על דרך ישיעה סב ין סקלו מאבן תבואתי תשרש [איוב לא יב] וכדומה, ויהיה ויפקד לא בא בפקודים, ולכן פקידת עקרות נקרא פקידה

דכל מי שהוא מושגח אי אפשר שיהיה עקר כלל וכו' עי"ש באריכות. ויש לצרף לזה דברי רש"י פ' במדבר א נ עה"פ "ואתה הפקד את הלויים" - כתרגומו מני, לשון מנוי שררה על דבר שהוא ממונה עליו, כמו [אסתר ב ג] "ויפקד המלך פקידים". [הביא רש"י סמך לזה מפסוק במגילת אסתר ולא ממש"כ שם ד' ט"ז ופקודת אלעזר בן אהרן הכהן וגו' כיון דפסוק זה שגור וחביב בפי כל בפרט שע"י טעם המקרא דזרקא מונח סגול הבעל קורא אומרו בהדגשה ובקול רם - הגרי"ד שלזינגר שליט"א]

ולפ"ז א"ש דכל ענין מנין משרע"ה בכאן הי' כדי להשגיח שכל נדבה ונדבה הגיע למקומו וליעוד שלו על דרך מינוי שררה ולכן נקרא פקודי ולא סתם מנין וספירה.

המשמעות בזה שמשכן הוא משכון

אלה פקודי המשכן משכון העדות וגו' [שם]

וברש"י המשכן המשכן שני פעמים רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל. ומקורו ממדרש [נא ג] "מהו משכון שני פעמים א"ר שמואל בר מרתא שנתמשכן שני פעמים על ידיהם זהו שאנשי כנסת הגדולה אומרים [נחמיה א ז] חבול חבלנו לך ולא שמרנו את המצוות ואת החוקים ואת המשפטים, מהו חבול חבלנו לך הוי שנתמשכן ב' פעמים ואין חבול אלא משכון, שנאמר [דברים כ"ד ו] לא יחבול רחים ורכב, לכך כתיב אלה פקודי המשכן משכון העדות ב' פעמים".² עוד כתב ברש"י משכון העדות עדות שהקב"ה ויתר על עוונותיהן של ישראל.

וצ"ב הרי כעת מדובר על הקמת המשכון ואיך יתכן שכבר נרמז כאן חלק החורבן ועוד דאיך זה מתקשר למש"כ רש"י עוד שהקב"ה ויתר להם על עוון העגל דנראה כשני ענינים סותרים ועי' לעיל מש"כ בזה. ובענף יוסף על המדרש כאן כ' דלזה גופא קרא הקדוש ברוך הוא בשם משכון, לשון דמשתמע לתרי אפי לטב ולמוטב, והיה מחשבתו של הקדוש ברוך הוא אם ייטיבו דרכם ויהיה השכינה שורה בו לעולם, אז יהיה שם משכון על השראת שכינה, ואם לאו אז יהיה שמו על שם שנתמשכן שני פעמים על ידי עונותיהם. ועדיין צ"ב

² העיר הגרי"ד שלזינגר שליט"א דמשכון איננו מלה בלה"ק דבתורה כתוב או לשון חבלה כפסוק שהובא בפנים או לשון עבוס כמ"ש לא תבוא אל ביתו לעבוס עבוסו [דברים כ"ד י"א] וכבר מצינו שהתורה כותבת מלה ע"ש לשון ארמי כמו אלמנה דאיתא בכתובות י: ע"ש העתיד דעתידין רבנן לתקן שתקבל מנה לכתובה אלא דצ"ע למה בחר לרמז דוקא בלשון ארמי וי"ל דשם משכון הכוונה ששוכן אצלו רק לזמן ועתיד לחזור, ה"נ במשכון רוצים להדגיש שהוא משכון רק לזמן קצוב אצל הקב"ה. ועוד הרי המשכון כאן לא מתייחס לעצם העצם והאבנים דהרי זה נתכלה ולא נקבלו בחזרה, רק קאי בעצם השראת שכינתו בתוך המשכון ולכן נקט לשון משכון מלשון שכינה, דמורה גם עצם השראת השכינה שזה גופא הי' המשכון.

וכן יצא לדרכו בתפלה ששייב לשלום, אבל מה גדולה היתה אכזבתו כשכבר הי' בדרך מצא כי בא' מתיקיו נשאר יהלום יקר מאד, הוא כעס מאד על בני ביתו אבל לא הי' לו ברירה ולקחו אתו ושמר עליו מכל משמר, והנה מספר ימים אחרי שהגיע למקום הרחוק נדבק באחד מן המחלות השכיחות שם ונעה חולה מסוכן ולמזלו הטוב הי' יכול למשכן את היהלום ובתמורתו לזה הרבה כסף שהי' צריך לשלם לרופא מקומי לרפאותו, תוך מס' שבועות החלים והרויח את הכסף שהי' צריך לשלם ההלואה, וסילק את חובו ופדה את היהלום, רק אז הבין שהי' לו נס שנשכח אצלו היהלום הזה וכן גם בענין החרבנות ממה ששר אסף על ששפך חמתו על עצים ואבנים הוא כאותו עשיר ששמח על הטבעת ה"נ המקדש הי' דבר ערך גדול שהי' לכלל ישראל שהציל אותם.

ויש להוסיף דברי הכלי יקר כאן שפי' דלכן כ' אלה פקודי המשכן מיד אחר המשכן לרמוז שמחל להם הקדוש ברוך הוא עוון העגל, כי בנוהג שבעולם מי שנתחייב לחבירו ונותן לו משכון בחובו שוב אינו תובע חובו מגופו כי אם מן המשכון ובעוון העגל נתחייבו ישראל כליה בגופם והקב"ה ברחמיו יתברך הבטיחם לקבל מהם משכון בחובו, כי עוון העגל אף על פי שנמחל להם מכל מקום לא נמחל כי אם על תנאי אם לא יחזרו לסורם בעשיית העגל וכאשר חזרו לסורם בעגלים שעשה ירבעם בן נבט נפקד עליהם גם עוון העגל הראשון. וזה שאמר וביום פקדי ופקדתי עליהם את חטאתם, רצה לומר ביום שיעשו איזה עגל אחר ויהיה זה סיבה לפקוד ולזכור מעשה העגל הראשון אז ופקדתי עליהם את חטאתם לפקוד עליהם עוון כל העגלים כאחד, אבל מכל מקום לא אענישם בגופן כדי לכלותם מעל פני האדמה אלא אקח מהם משכון בחובם. וזה שאמר אלה פקודי המשכן משכן, כי מה שאמרתי וביום פקדי ופקדתי, אלה פקודי רצה לומר אותה הפקידה תהיה על המשכן משכן כנגד שני מקדשים שנחרבו בעוונם.

נמצא דעצם שם פקודי שייכא למה שמשכן יכול להיות כמשכון, דהפקידה על חטא העגל יהי' ע"י לקיחת המשכן.

עיקר שם משכון רק עד כמה שנסתוקק לזה

והוסיף בזה הג"ר ישראל דוד שלזינגר שליט"א הבחנה נפלאה, דהרי כל עיקר תוקף של משכון הוא דהמלוה יודע שהוא בטוח במעותיו שהרי הלוח רוצה במשכונו ולכן בוודאי יקח למשכון דוקא דבר שיקר בעיני הלוח, ואם יתודע לו שכבר איבד הלוח ענין במשכון שלו יתייאש ממעותיו, וה"נ אצל הקב"ה כל מה שלוקח המקדש כמשכון לפי שבוטח בישראל שיצפו ויבקשו

דבעיקר הקמת המשכן יהי' כתוב כאן גנות על ישראל שיחטאו ויגרמו לחורבן. וכתב הכתב סופר דאדרבה מזה נראה חבתן של ישראל דאפי' שאין עושין רצונו שפך חמתו רק על עצים ואבנים ולא עלינו. ודברים נפלאים כתב ר' ירוחם בדעת תורה כאן, דהענין, כי בעוונות נעשו ישראל "בעל חוב" גדול, ובעל חוב מוכרח בפרעון, ואין כל ויתור. אולם יש בע"ח עשיר, ויש בע"ח עני, ולעשיר הרבה הרבה נכסים לו במה לפרוע, וכשהנוגש בא מוציאין לו לחוץ איזה חפץ שהוא והולך לו, הכלל ישראל עשירים גדולים הם, כי יש להם הרבה נכסים, נכסי דניידי ודלא ניידי, בתי המקדש של ישראל נכסי בעלי ערך רב הם, והרבה עוונות נפרעו בחורבנן, וזה היסוד של כילה חמתו על עצים ואבנים וע"ז אמר אסף שירה כמבואר בגמ' [קידושין לא:] דרש אבימי מזמור לאסף וכו' עי"ש העצים ואבנים היו פרעון גדול, דיש להם שוויות רבה מאוד. אולם עדיין לא מוסבר למה הודגש ענין המשכון ולא שזה נחשב כפרעון חוב.

שם משכון מורה שעוד נזכה לפדותו

וכ' לבאר באזנים לתורה בשם הג"ר שמואל דוד וואלקין זצ"ל מלוקאטש דכשאחד מכלה חפץ אבוד הוא לגמרי ולא יועיל בזה שום חרטה וכן אם מוכר חפץ שלו לאיש אחר, לא כן כשנותן זה רק למשכון דבידו לפדותו א"כ החפץ לא נאבד ממנו ואם ישיג כסף יחזור אליו החפץ כראשונה, ה"נ ביהמ"ק ה' כילה חמתו רק על העצים והאבנים אבל עיקר נשמת המקדש שהוא השראת השכינה עלה השמימה בתור משכון וא"כ עלינו רק להרבות בתורה ומצוות ולשוב אל ה' ואז ישיב לנו את המשכון, וזה"פ אלה פקודי המשכון דגם בחורבנו המשכון לא נחרב רק נתמשכן בידים נאמנות הקב"ה שמוכן להשיבו לנו אם רק נחזור אליו, וא"כ הו"ל ג"כ עדות שיש כפרה לישראל דאל"כ לא הי' זה בגדר משכון רק בגדר אבידה וכליון. ועד"ז האריך שם בקטע הראשון דכיון דזה רק בגדר משכון עלינו רק לסלק את החוב ואז יחזיר לנו את השראת השכינה ואי"ז בגדר בנין בית חדש ולכן לע"ל יורד מקדש של אש מן השמים [רש"י ותוס' סוכה מב.] כיון דזהו בגדר חזרה מה שלקח מאתנו, אבל בבית שני לא היו ראויים כ"כ דכדי לפדות משכון יקר כזה צריך לשלם דמי המשכון ובימי בית שני לא הגיעו עד כדי כך.

ובספר כמוצא שלל רב הביא מבעל אלף למגן לבאר מעלת המשכון ע"פ משל לעשיר שהי' צריך לנסוע למקום רחוק ומסוכן וכיון שחשש משודדים צווה על בני ביתו שיקפידו שלא ימצא במזוודותיו שום דבר יקר ערך או תכשיטים ויהלומים, אף הקפיד להסיר מעליו שעון הזהב שלו ובדק גם את כיסיו שלא יהי' שם שום דבר ערך ולא לקח אתו רק כסף כדי הוצאות הנסיעה,

את המשכון בחזרה וממילא ידאגו לשוב בתשובה אבל כיון שהקב"ה רואה שלא מעונינים במקדש, ח"ו יש להקב"ה צער גדול מזה, וכמשל שהביא בזה בספר ושלל לא יחסר לחייט שלקח הלואה גדולה והמלוה לקח ממנו כמשכון חלק מכלי תשמישו אח"כ שמע שפתח חנות לאוכל, אז התיאש ממעותיו עד ששמע ששוב חזר להיות חייט ואז שוב הי' לו תקוה לקבל הכסף בחזרה. וממילא העבודה שלנו הוא להגביר בלבנו ההשתוקקות לאותה משכון וגם נחזיר את החובות שלנו ע"י תשובה ואז נזכה לבנין ביהמ"ק.

עוד הוסיף דעד כמה שזה בגדר משכון כתוב בפ' משפטים [שמות כ"ב כ"ה-כ"ו] "אם חבל תחבל שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו: כי הוא כסותו לבדה הוא שמלתו לערו במה ישכב והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני" וכיון שהקב"ה מקיים מש"כ בתורה אז אם נהי' בגדר צועקים אל ה' שאין אנו מסוגלים לישן בלי ביהמ"ק אז בוודאי הי' הקב"ה מחזירה לנו, ואם עדיין לא החזיר לנו סימן שלא איכפ"ל בזה וזה תביעה גדולה עלינו.

עכ"פ לפי כל הדברים הנ"ל א"ש למה דוקא בגמר ספר שמות בבואינו כבר להקים את המשכון ולהביא השראת השכינה דזה הי' השיא והשאיפה של כל מעשה האבות בספר בראשית ויצ"מ ומתן תורה דספר שמות, מודגש ענין החרבן ע"י רמז שם משכון, דאדרבה זה לחיזוק גדול דהגם דיגיע זמן שלא נהי' ראויים למשכון מ"מ עדיין המשכון שלנו לנצח כיון שנלקח מאתנו רק בגדר משכון שבידנו לפדותו, ובזה יתבאר למה התחלת הפרשה הוא כולו בענין ספירת ומנין השווית של המשכון דכך הוא צורת נתינת משכון ששמים מהו הערך של החפץ, וכאן משה רבינו עושה שומא לדעת ולהערים עד כמה כלל ישראל השקיעו בבנין הגדול הזה ממילא יהי' זה לדבר ערך שנוכל לתת זה בתורת משכון כשנהי' בעלי חובות גדולים להקב"ה. [ויש לרמז זה בדרך צחות מנה אין כאן משכון אין כאן [קידושין ח:] אם ליכא מנין וספירה לדעת השווית של הדבר ל"ש כלל תורת משכון]

שם פקודי מרמז על פקידה וגאולה

ולפ"ז גם נוכל לפרש פי' חדש במלת פקודי ע"פ משנ"ת לעיל מר' צדוק ע"פ הרמ"ע מפאנו דכל חמש משמעיות במלת פקד הם בשורש אחד מלשון השגחה עי"ש וא"כ יל"פ כאן דקאי בלשון פקידה וגאולה כמש"כ פקד פקדתי וגו' [שמות ג' ט"ז] דעצם לקיחת המשכון מורה שעוד נזכה לגאולה ופקידה. ויש להוסיף בזה דברים נפלאים של הגה"ק רמ"מ מקוסוב זי"ע³ בספרו אהבת

³ בן א"ז הגה"ק ר' יעקב קאפיל חסיד זי"ע מבני היכלא קדישא של רבינו הבעש"ט וראש שושלת ויזניץ.

שלום פ' כי תשא במש"כ שם כי תשא את ראש בני"י לפקדיהם דמרמז על ב' פקידות פקידת משיח בן יוסף ופקידת משיח בן דוד שהם נשיאות ראש לבנ"י ונרמז במש"כ ויפקד מקום דוד [שמואל א' כ כ"ה] מקום בגי' מוס"ף שמתחלף בא"ת ב"ש ליוסף כמ"ש אריז"ל [בליקרות יתרו ד"ה זכור]. והנה חודש העיבור הוא נגד יוסף דיוסף הוא יסוד שהוא אות וי"ו, ובמילוי אלף "וא"ו" רומז לי"ב מזלות י"ב שבטים ואל"ף נגד יוסף כדאיתא בזה"ק ח"א ר. כשאמרו השבטים כולנו בני איש אחד נחנו וחסרו האל"ף. נמצא חודש הי"ג שהוא האל"ף שמשלים לשני פעמים ו' הוא נגד יוסף. וזה הכנה לימי ניסן שהוא הגאולה מצד משיח בן דוד. וזה השייכות בין פורים לפסח כדאיתא במגילה ו: דלכן דיני פורים דוקא באדר שני דמסמך גאולה לגאולה עדיף כדי להסמך פקידת משיח בן יוסף לפני פקידת משיח בן דוד. וגם בשנה פשוטה יש ב"פ פקידה דגם עיקר גאולת מצרים כתוב ב"פ פקידה "פקד פקדתי" [שמות ג' ט"ז] ובשמות רבה (פר' ג') אמר לו מסורת בידם מיוסף שבלשון זה נגאלים שנאמר פקד פקדתי אתכם וגו' מיד ושמעו לקולך למה שמסורת גאולה היה בידם שכל גואל אשר יבא ויאמר פקידה כפולה גואל של אמת, ובפרקי דר"א פכ"ח דאותיות מנצפ"ך נכפלו בתורה אצל גאולה, וא' מהם "פ"א פ"א" שבו נגאלו ישראל ממצרים שנאמר פקד פקדתי, [עי' גבורות ה' למהר"ל פכ"ו ביאור עמוק בביאור הסימן של פקד פקדתי וגם במה ששייך גאולה לכפילת אותיות מנצפ"ך] וכ' דאמר בדרך צחות דפ"א פ"א ר"ת פורים פסח שהם שני פקודים. עכ"ד אהבת שלום.

ולפי דבריו "פקודי פורים ופסח" שייכא אהדדי שכולם תחלתן פ"א. ומיושב היטב ד' הגמ' מגילה ו: דדחו פורים לאדר שני כדי למיסמך גאולה לגאולה ופירש"י פורים ופסח ולא מובן השייכות ולדבריו א"ש דפורים מכין לפסח כמו שמשיח בן יוסף מכין למשיח בן דוד ושניהם בפ"א ומעורר הפקד פקדתי, וא"כ חלק מעבודת אדר שני הוא להכין באדר הגאולה לניסן דרק באדר שני ניכר ענין מיסמך גאולה לגאולה ורק בשנה מעוברת יש לנו פרשת פקודי לחוד ובלי שום דבר, דבשנה פשוטה לעולם זה ביחד עם ויקהל וגם פרה או החודש.⁴

⁴ ואוסף בדרך צחות דזוכרני בהיותי ילד קטן בכל ערב ש"ק הייתי אצל מו"ז הגי' בנציון זצ"ל וכשהי' מכין הנרות שעוה לש"ק הי' משתף אותי בהדלקתן וכבייתן ע"י אמירת פורים פסח דחזוק ההדגשה דפ"א דפורים ופסח הי' מכבה את הנר, [כדי להקפיד לא לכבות ע"י נשיפת רוח כפ"ה כמ"ש בקדמונים דיש בזה סכנה ע"י כלבו סי' קי"ח ובבן איש חי ש"ב פ' פינחס אות י"ח בשם אריז"ל ולא ראיתי מובא מנהג להגיד פורים פסח דוקא] ותמיד חשבתי שזה היכי תמציי בעלמא למצוא מילים בלשה"ק שיש להם פ"א דגושה [אגב- בערי תונים וסביבותיה לקוי אצלם מבטא הפ' שמבטאים כמו ב' דגושה ומבטאים פורים פסח. פורים פסח] שות"י ישכיל עבדי ח"ב או"ח סי' ג] אולם להנ"ל י"ל דהזכרת הצירוף פורים פסח בהדגשת הפ"א מעורר גאולתן של ישראל וי"ל דבפ' פקודי יש להוסיף גם מלת פקודי, ומלבד זה יש להוסיף תמיד

הוויתור מורה על תוספת הטהרה והזיכוך

אלה פקודי המשכן משכן העדות וגו' [שם]

וברש"י עדות לישראל שוויתר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם. וקשה הרי "כל האומר הקב"ה וותרן יותרו מיצור", ואי קאי על מה שמחל להם הקב"ה בפ' כי תשא ואמר להם סלחתי למה נקט לשון "וויתור".

ושמעתי בזה מפי הג"ר אברהם יצחק ברזל זצ"ל ע"פ מש"כ רבינו יונה שערי תשובה [שער א אות מב] דיתכן להיות העון נסלח ונפדה מן היסורים ומכל גזירה, ואין לשם חפץ בו ומנחה לא ירצה מידו, ותאות הצדיקים מן ההצלחות להפק רצון מה' ושיחפוף בהם, ורצונו החיים הקיימים והאמיתיים והאור הגדול הכולל כל הנעימות וזה נקרא הארת פנים וכו' ע"ש.

וביאר דכל חטא חוץ מן הפגיעה בהקב"ה גורם לנפש ליכלוך גדול, וגם אם יהי' לו מחילה על החטא אבל אכתי לא מוכח שנטהר מן הליכלוך, ואם ירצה להפטר מן הליכלוך יצטרך יסורים וזיכוך נוסף, ורק אז יתרצה לו הקב"ה לגמרי להשרות בו שכינתו, ועד"ז כ' בסידורו של שבת במה דאיתא [שבת קיח:] דכל השומר שבת כהלכתו מוחלין לו על כל עונותיו, דוודאי בעי תשובה, רק דנתחדש דע"י שבת יהי' לו מתנה מיוחדת של טהרה וזיכוך כדי שיוכל להרגיש קדושת שבת. ולמשל מי שנפצץ לו הביוב בערב שבת אז הריח רע ימנע אותו מלהרגיש נעימות השבת, וזה"פ בביצה י. ד"מתן שכרה לא עבידא לאגלווי" דלא איירי בסתם שכר, דזה פשיטא דמקבל שכר, אלא קאי על המתנה המיוחדת של טהרה שמקבלים כדי שיוכל להרגיש קדושת שבת, ועד"ז הסביר הא דחתן מוחלים לו על כל עונותיו, דהיינו

ובפרט בימי ניסן המילים פקד פקדתי. [ולמש"כ בס' מקוה ישראל בהקדמה אות י"ב בשם הדברי חיים דתיקון הנרות בע"ש הוא תיקון לפגם הברית ובאוצר החיים אות קל"ו דהוא תיקון לחטא העגל א"ש להזכיר בזמן ההוא עניני גאולה ותיקון]

[והגרי"ד שלינגר שליט"א הביא לשון הלבוש סי' תרצ"ז ס"א שיש לעשות פורים באדר שני כדי למסמך גאולת מרדכי לגאולת משה ויל"ע אם יש הדגשה במה שנקט שמם של הגואלים ואם יש משמעות בזה שגם משה וגם מרדכי תחלת שמם עם מ"ם והרי א' מהאיתות הכפולות של הגאולות הוא גם מ"ם מ"ם.]

[אגב - יארצייט הלבוש בג' אדר שנת שע"ב [יש לוחות שטעו לרשום ד' אדר] ואותה שנה הי' מעוברת ונפטר באדר שני כמפורש בשו"ת מהר"ם מלובליץ סימן קכ"ה בענין הגט מווינא שהי' בזה כמה תשובות מבעל הלבוש ותשובה זו נחתם וז"ל "דברי המצפה לישועת ה' יתברך חותם בידיים רפות ר"ח אדר שני שע"ב לפ"ק מרדכי נקרא יפה: ונתוסף שם הג"ה "בהיות שהגאון הנזכר מוטל על ערש דוי קלנו מראשי קלנו מזרעו וידי הגאון כמהר"ר מרדכי יפה כבדים וכמעט שאין רישומו ניכר ביקש מאתנו לאשר ולקיים חתימתו שהוא כתב ידו ממש וכלם פה קדוש דברי פי חכם חן בכך אשרינהו וקיימנהו מרדכי בהר"ר יוסף סופר ושמש דק"ק פונ"א" - נמצא דתשובה זו הי' ימים ספורות לפני הסתלקותו - כ"ז הערת נכדו בן אחר בן הגרי"ד שלינגר שליט"א. [אביו ודודו חותמים עצמם כמשפחת יפה - שלינגר]]

שבנוסף לתשובה שעושה מקבל מתנה מיוחדת של טהרה וזיכוך.⁵

ולפ"ז א"ש דזהו הענין במשכן העדות דוודאי כבר אמר הקב"ה סלחתי היינו על עצם העוון, אבל עדיין הי' צורך לטהרה מן הליכלוך, ומזה שהשרה הקב"ה שכינתו ביניהם מוכח דגם הליכלוך העביר הקב"ה וזה נכלל בויתור, היינו לא על עצם החטא רק על התוספת טהרה וזיכוך.

שמו ומהותו של בצלאל

ובצלאל בן אורי בן חורי למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה: [שם כ"ב]

הא דנקרא בצלאל, י"ל ע"ש מה שאמר לו משה רבינו [הובא ברש"י כאן] בצל קל היית, כשמשה אמר לעשות תחלה כלים ואח"כ משכן, וא"ל בצלאל מנהג העולם לעשות תחלה בית ואח"כ משים כלים בתוכו, א"ל משה כך שמעתי מפי הקב"ה, א"ל משה בצל קל היית כי בוודאי כך צווה לי הקב"ה, וכן עשה המשכן תחלה ואח"כ הכלים. ואף דכבר נקרא כן לפני שדיבר אתו משה, אבל כיון שעליו נאמר להדיא לעיל [ל"א ב'] "ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה" הרי להדיא דהקב"ה כבר קראו בשם בתחלת הבריאה, וכמ"ש במדרש שם דכל צדיק הי' כבר מושרש בחלק מיוחד באדם הראשון, א"כ יתכן דכבר נקרא שם בצלאל ע"ש העתיד על מה שמשה יאמר לו.

אלא דצ"ע טובא, דאיזה משמעות יש בפרט זה כדי שכל מהותו יהי' נקרא ע"ש זה, דלכ' כוונת משה רבינו לומר לו שיש לו רוח"ק והבין רצון ה', הרי עיקר גדלותו הי' שהי' מלא בתבונה ובדעת ובכל מלאכה ויותר הי' צריך להיות נקרא ע"ש חכמתו, וכן ק' לשון משה בצל אל היית, מה זה קשור לחסיון בצל ה', הרי עיקר המכוון הוא שיש לו רוח הקודש, או עכ"פ יש לו הבנה טובה והבין שכך הוא רצון ה', ומה זה קשור לחסיון בצל ה'.

⁵ וי"ל דזה עומק ענין אשם תלוי שבא להגן מן היסורים עד שיתודע לו דהתורה חסה על גופן של ישראל [כריתות כה]. דוודאי החטא והפגם בעצמו לא יפקע רק ע"י חטאת אבל הליכלוך שגורם לו העבירה שע"ז יסבול יסורי גוף וגם יסורי נפש שלא יוכל להרגיש שום דבר שבקדושה, ע"ז מועיל האשם לנקותו מן הליכלוך כאילו לא חטא, [וזה חידוש יותר גדול דמשנת פנים הוא באופן שכבר עשה תשובה ונתכפר לו עיקר החטא רק שעדיין חסר לו הנקיון מן הליכלוך וכן עדיין לא שב ולא הביא קרבן על החטא] ובוה א"ש דיהכ"פ מועיל במקום אשם תלוי דכל עיקר קדושת יוהכ"פ הוא הטהרה והזיכוך שנא' "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם" [ויקרא ט"ז ל] רק דעל עצם החטא כבר נתחייב בקרבן אבל על הליכלוך שנגרם לו יוכל להטהר ע"י יוהכ"פ. ולפ"ז יתכן דגם מי שנתיחייב חטאת ואשם וודאי, עדיין הועיל לו יוהכ"פ עכ"פ לענין זה. ולפ"ז גם יתבאר הא דבבא בן בוטא רצה להביא אשם תלוי כל יום גם אפי' מיד אחרי יוהכ"פ והי' נקרא אשם חסידים [משנה שם] דאשם תלוי סגולתו להביא לידי תוס' ריצוי והרי זהו כל תאות הצדיקים כמבואר ברבינו יונה.

ביאור הוויכוח בין משה ובצלאל

והנראה בעז"ה, בהקדם לפרש מה הי' הדין ודברים בין משה לבצלאל אם להקדים הכלים או המשכן, וכבר האריכו בזה המפרשים, ע"י פנ"י ברכות נה. ובמהר"ל, ובשו"ת חת"ס או"ח סי' קפ"ח בשם רבו רבי נתן אדלר ואכ"מ. ודו"ז הגר"ר בצלאל זצ"ל⁶ הי' מפרש דהנה עיקר התכלית וודאי הם הכלים, והמשכן הוא ההכנה להכיל את הכלים, והנה כמו בעבודת ה' התכלית הוא מדת האהבה והדרך להגיע אלי' הוא היראה, ומצינו בדברות ראשונות כ' זכור ובדברות שניות כ' שמור כיון דזכור מורה על אהבה ושמור מורה על יראה, ולכן זכור קודם, ומ"מ רבינו שלמה אלקבץ בפיוט לכה דודי הקדים שמור לזכור וי"א מצד החרוזים,⁷ אולם במאור ושמש פי' דהתורה מתייחסת להתכלית שזכור יותר חשוב, אולם בצורת עבודת האדם שמור שהוא נגד יראה קודמת, ור"ש אלקבץ ביאר ע"פ עבודת האדם ולכן הקדים שמור לזכור, וא"כ י"ל דמשה אמר ע"פ התכלית וכלים הם קודם, אולם בצלאל עשה ע"פ סדר עבודת האדם לעשות הפעולות להגיע לתכלית ולזה יש להקדים בנין המשכן.⁸

המשכן הוא בית מגורים עם השכינה

ומו"ר הגרא"י ברזל זצ"ל הי' מפרש דיש הבדל בין בית חרושת לכלים ובית מגורים, דבבית חרושת העיקר הם הכלים והמכונות המייצרים את הכלים והבית הוא רק היכי תמצוי, וברוב מקומות אלו אין לעצם הבית לא צורה ולא טעם דהוא רק לכסות על המכונות והכלים שלא יתקלקלו, אבל בבית מגורים העיקר הוא המגורים בבית והכלים הם טפלים לעצם המגורים, דעיקר הוא הבית ששם הוא מקום הפרטי שלו ושם הוא שמח ובונה את חייו. והנה כלי המשכן בפשטות הם ככלים של בית חרושת דע"י כלים אלו אנו יכולים לעבוד את ה' ולקבל שפע, והמשכן הוא הכלי קיבול לכלים אלו,⁹ ובאמת זה הדרגה הרגילה, אבל בצלאל השתוקק לבנות משכן שיהי' כמו בית מגורים עם השכינה כביכול עם אהבה וחבה ושזה יהי' בית חיינו ממש, וזה אמר בצלאל כיון

⁶ בצל הקודש עמ' פ"ו.

⁷ סיפר דו"ז ששאל שתי קושיות להגר"ז סג"ל ממנצטור ולא ענהו אך מצאם אח"כ בספה"ק מאור ושמש. א: למה בשיר לכה דודי אומרים שמור וזכור שלא כסדר [כנר] שגם הוא סבר שאינו נכון לתרוץ מצד החרוזים דוודאי הכל ע"פ רוח"ק] ב: למה צריך ערי מקלט אחרי שיבא משיח צדקינו.

⁸ ובס' רשימות תלמידי הגר"ז הביאו שאמרו להגר"ז כעין פי' הנ"ל בנוס"א, דמשה הי' בשמים וראה הכל מלמעלה ואז כלים קודם אבל בצלאל הי' על הארץ ולכן ראה המשכן קודם ולא נכנסו הדברים לאוני הגר"ז, והוא בעצמו פי' דמשכן הי' כעין תיק לתפילין דלא אמרי' בי' הזמנה מילתא רק אחרי שיש כבר פרשה ומצוה של תפילין ממילא שייך חלות תיק, אבל כשעדיין ליכא פי' תפילין ל"ש ציווי על משכן שהוא בגדר תיק שמשנה צווה על עשיית הכלים ל"ש ציווי על משכן שהוא בגדר תיק ול"ש עדיין הזמנה דעדיין ליכא תורת כלים, אבל אחרי שכבר צווה על הכלים מעתה יתכן שיהי' משכן קודם מדין תיק.

⁹ וכן נראה דנקט הגר"ז בהערה לעיל דמשכן בגדר תיק.

שברצוני שהכלים יהיו בגדר כלי בית א"כ להיכן אכניסם, דעל כלי עבודה אין שאלה דלא איכפ"ל לאיפה להכניס ולזה א"ל משה שאכן הגעת להיות בצלו של הקב"ה שזה ביטוי לעבד ישאף צל, ובמש"כ ה' צלך אמרו חז"ל מה צל כשם שאתה מראה לו כך הוא מראה לך ואם יש לך השתוקקות כזה, וודאי יסכים לזה הקב"ה. עכ"ד הרב זצ"ל.

ע"י בטחון אפשר להגיע לכל המדרגות

והנראה בעז"ה בנוסח אחר, דהנה כל כלי המשכן הם כלים מיוחדים להשפעות רוחניות וגשמיות ולהתעלות ולקרבת ה', הארון משפיע שפע של תורה, והשלחן פרנסה, ומנורה זה לתורה שבע"פ, ומזבח זה כפרה וכדו', אבל עצם המשכן הוא כביכול ביתו של הקב"ה, וכנ"ל, והבנת משה הי' דכדי להתקרב להקב"ה ולהיות כביכול בביתו, צריך קודם להתייגע ולהתעלות בתורה ובחכמה, ולהתכפר מעבירות שבידו ושיהי' רגוע בגשמיות, ורק אח"כ יכול ליכנס בביתו של הקב"ה. לזה גילה בצלאל יסוד גדול, דמי שבוטח בהקב"ה ויודע שאפשר לחסות בצלו של הקב"ה גם בלי שום זכותים, דהקב"ה חנון ורחום גם למי שאין לו כלום, וגם למי שיש לו עבירות, ממילא הדבר הראשון הוא לחסות בצלו של הקב"ה ולבטוח בו ולדעת שהקב"ה יכול לסדר לו את הכל ברוחניות ובגשמיות, והוא יכול להעלותך בדרגות הכי גבוהות בתורה ויראת שמים והוא יכול לסדר לך כל המכשולות שנכשלת, ואז ממילא יקבל שפע עצום ברוחניות וגשמיות למעלה מדרך הטבע, כיון שיודע שמצדו לא יכול לעשות כלום והוא רק מבקש מתנת חנם מהקב"ה, ולזה אומר הקב"ה אם אתה חוסה בצילי, אני חייב לסדר לך הכל בשלימות, אבל אם האדם בוטח בכוחות עצמו רק שיודע שצריך עזר וסיוע מהקב"ה אז הקב"ה עוזר לו אבל זה רק במדה ובגבול.

וממילא יתיישב היטב הדו"ד בין משה ובצלאל, דמשה כבר מתחלה התפלא מאד על עוצם חכמתו של בצלאל שהי' רק בחור בר מצוה בן י"ג, ואעפ"כ הי' יודע לצרף שמים וארץ וגם ידע כל האומניות שבעולם, וזה למעלה מדרך הטבע, וכבר אמר לו הקב"ה ע"ז, ראה קראתי בשם ופי' הרמב"ן דיתבונן עוצם הפלא בזה, ומשה התפלא מאד איך זכה בצלאל לכל זה, אבל אחרי ששמע מבצלאל ההבנה להקדים הבית ואח"כ הכלים דהיינו דהדבר הראשון הוא ליכנס לביתו של הקב"ה גם שאין לו כלום מתורה ועבודה, ואח"כ כבר יגיע הכל, אמר משה עכשיו אני מבין הכל "בצל קל היית" לשון עבר כנראה שתמיד מילדותך היית חוסה בצלו של הקב"ה, וזה הי' דרכך בחיים, ולכן זכית שהקב"ה יתן בלבך שפע עצום של חכמה, כיון שזה לפי השגת הקב"ה וזה אין לו גבול.

ובזה יל"פ בנוס"א הדו"ד בין משה ובצלאל אי יש לבנות המשכן תחלה או הכלים, להנתבאר לעיל דע"י כלי המשכן אנו עובדים את הקב"ה והמשכן הוא ההשראת השכינה, ובדרך כלל צריך קודם להשתלם בתורה ובעבודה ורק אח"כ זוכים להשראת השכינה אבל בצלאל זכה להקים מקום להשראת השכינה גם לפני כלי המשכן והביאור כיון שהי' לו זכות אבות, דכיון דחור מסר נפשו על קידוש ה' קיבל כוחות של זקינו וכבר הי' מוכן ועומד להשראת השכינה, וכן י"ל זוג צעיר שמקימים בית להשראת השכינה דאף דיש להם דרך ארוך עד שישתלמו בעבודת ה' כדבעי, אבל אם מקימים הבית על יסודות שקיבלו מאבותיהם ואבות אבותיהם שהעניקו חמה בקומתם ומסרו נפשם על תורה ועבודה, ממילא זכותם להקים בית לשכינה גם לפני שנשלמו כלי המשכן, ולזה דייק קרא להדגיש שבצלאל בן אורי בן חור דרק עי"ז זכה להכין בית לשכינה. ויתכן דבצלאל בעצמו הי' חי תמיד בהרגשה זו שהוא נכד של חור והי' דמותו של זקינו נגד עיניו, ולכן קיבל סיעתא דשמיא מיוחדת מכוחו של חור, וכן הזוג הצעיר זכותם הוא עד כמה שמכירים שהם ממשיכים דרכיהם של אבותיהם ודמותם עומדת לנגד עיניהם.¹⁰

בצלאל וחור זכו לבחינות של מלוכה בזכות מרים

ואם נתבונן היטב נראה דלא רק מכח חור הוא בא, רק גם מכוחו של אמו של חור דהיא מרים, וכמפור' במדרש פ' ויקהל, [ראה לקמן] וגם כוחו של חור לא בא רק מכוח אמו מרים, דהנה מצינו שרש"י בג' מקומות מדגיש שחור בנה של מרים הי'. א: בסו"פ בשלח [י"ז י"י] במלחמת עמלק "ומשה ואהרן וחור עלו ראש הגבעה" ופירש"י "חור בנה של מרים הי'" וכלב בעלה, כן חור רש"י וכתב לה בס"פ משפטים [כ"ד י"ד] "והנה אהרן וחור עמכם" ופירש"י "חור בנה של מרים הי'" ואביו כלב בן יפונה. וכן לעיל בפ' ויקהל [ל"ה ל'] עה"פ "ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור" פירש"י "חור בנה של מרים הוא", וצ"ב מדוע חזר רש"י ע"ז בכל המקומות ואילו בפ' כי תשא וכאן בפ' פקודי לא פירש"י כן הלא דבר הוא.

ואמר בזה מו"ר הגרא"י ברזל זצ"ל דבר נפלא, דהנה איתא במדרש רבה לעיל פ' ויקהל [מ"ח ד'] דמהיכן זכה בצלאל לכל החכמה הזאת בזכות מרים שנא' ויעש להם בתים, ומרים נטלה חכמה שהעמידה בצלאל ויצא ממנו דוד שהי' מלך שנא' ותלד לו את חור וכו' וברש"י לעיל

שו"מ כע"ז בקצרה בשפ"א תרמ"ג, דמה שעשה בצלאל אפי' מה שלא צווה את משה, להודיע כי בני' בחושך ע"י האמונה יכולין לכוון דעת אביהם שבשמים יותר מכל הנביאים, והמה רואין למעלה כי בני' עושים בתומם רצונו ית' כמ"ש וירא משה והנה עשו וגו' דהי' תימה בעיניו וכו' עי"ש.

חיזוק לכאו"א משמו ומהותו של בצלאל

וא"כ שמו של בצלאל הוא לימוד וחיזוק עצום עבור כל יחיד ויחיד, שמתייאש שיש כ"כ הרבה ללמוד וכ"כ הרבה לתקן, ואינו יודע איך יגיע לאיזה דרגה, אז עליו לדעת ולשנן הפסוקים "יושב בסתר עליון בצל שקי יתלונן אומר לה' מחסי ומצודתי" וגו' ופרק זה הוא המשך מפרקי משה רבינו, דמתחלה כ' [תהילים קאפיטל צ'] "תפלה למשה וגו' כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור" וגו' "כי כלינו באפיך" וגו' "ימי שנותינו בהם שבעים שנה" וגו' היינו שמתאונן דחיי של אדם הם כ"כ קצרים ויש כ"כ הרבה לתקן, וא"כ מה יהי' עם כל הרוחניות שלנו, וכיון שראה את בצלאל קיבל מזה חיזוק עצום עבורינו ואמר "יושב בסתר עליון" וגו'. וכשסיים פרק זה ראה את גמר מלאכת המשכן ואמר "ויהי נעם ה' אלקינו עלינו" שיחול ע"ז ברכת ה' כיון שכולו נעשה ע"י חסיון בשם ה', ולכן כשמסיימים פרק זה צריך להתחיל עוד הפעם "יושב בסתר" דברגע שמרגיש שכבר יש לו משהו בזכות עצמו הוא מאבד הסייעתא דשמיא, ולכן יש להתחיל עוה"פ בהרגשה שאין לו כלום ואז יוכל להתעלות יותר.

וכ"ז נכלל בציווי "ראה קראתי בשם" דהיינו תתבונן במה שקורה כאן ותקח מזה מוסר.

וראה נוס"א בענין זה בקטע הבא.

בזכות חור זכה לבנות משכן לפני הכלים

ובצלאל בן אורי בן חור עשה ככל אשר צוה ה' את משה: [שם]

והנה צע"ט ל"ל לפרט עוה"פ ייחוסו של בצלאל אחרי שכבר כתוב בפ' כי תשא [ל"א ב'] ובפ' ויקהל [ל"ח ל'].

והנראה בעז"ה דבא לבאר, דאם תתמה דאיך יתכן שבצלאל הצליח לעשות כל כלי המשכן עם כזה מדרגה של חכמה ורוה"ק כשהי' רק בן י"ג שנים, ע"ז באה התשובה כיון שהי' נכד של חור שמסר נפשו על קידוש ה' לכן זכה לבנות המשכן. וכך מפורש במדרש מח ג "בשעה שעשו ישראל העגל עמד חור ונתן נפשו על הקדוש ברוך הוא, אמר לו חייך כל בנים היוצאים ממך אני מגדלם שם טוב בעולם שנאמר ראו קרא ה' בשם בצלאל וימלא אותו רוח אלהים".

¹⁰ נאמר בעז"ה בשבע ברכות של בן אהותי הרב יעקב בן גיסי הג"ר רפאל הלוי דינר שליט"א במעמד אאמו"ר שליט"א של הכלה הג"ר משה ברום שליט"א בן הג"ר שאול ברום זצ"ל חתן מרן הקה"י והכלה בת הג"ר פסח בודנהיימר שליט"א נכדו של מרן הג"ר יעקב קמינצקי זצ"ל.

קפידת החיבור בין החושן והאפוד גם בשעת

עשייה

**וַיִּרְכָּסוּ אֶת הַחֹשֶׁן מִטְּבַעְתּוֹ אֶל טְבַעַת הָאֶפֶד
בַּפְּתִיל תַּכְלֵת לְהִיּוֹת עַל חֹשֶׁב הָאֶפֶד וְלֹא יִזַּח
הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֶפֶד כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה: [ל"ט
כ"א]**

הנה פשוטות משמעות הכתובים שכעת בשעת העשייה כבר חיברו החושן עם האפוד, וצע"ט דא"כ איך לבשו הכה"ג, ואי נימא שבאמת לפני הלבשה התיירם ואח"כ שוב חיברם א"כ לאיזה תכלית הי' צריך להיות מחובר שלא בשעת לבישה ומ"ש בפ' תצוה שה' צווה וַיִּרְכָּסוּ את החושן וגו' [לעיל כ"ח כ"ח] הי' אפשר"ל דהכוונה לשעת לבישה אבל כאן מיירי בשעת עשיי' וא"כ משמע דאכן מש"כ בפ' תצוה הוא בדוקא בשעת עשיי' גופא. והנה באמת בספר יראים סימן שיז [דפוס ישן - שלן פי' מש"כ ולא יזח החושן מעל האפוד וז"ל "כשכהן גדול לבוש בהן אסור להזיח החושן מעל האפוד אבל בשאינו לבוש בהם אינו מדבר שהרי בטבעות התחתונות של החושן המרוכסות בפתיל תכלת של טבעות הכתפות אשר ממעל לחשב האפוד הכתוב מדבר ובשעה שאינו לבוש בהן היו הטבעות מוזחות ועומדות שאי אפשר לו ללובשם בעודם מחוברות" וצ"ע איך יפרש פסוק זה.¹¹ וכרמב"ם פ"ט מכלי המקדש הי' בתוך הל' עשיית בגדי כהונה כתב שצריך לקשר החושן והאפוד ובהי"א כתב דנמצא שבעת הלבשה יהי' קשור החושן והאפוד ביחד מבואר דכבר בשעת העשיי' יש קפידא שיהיו קשורים. וכן משמע בלשון רבינו בחיי בפ' תצוה [לעיל כ"ח ט"ו] וז"ל "והכהן כאשר ילבשם היה לובשם ביחד האפוד עם החושן, שהרי מחובר היה זה בזה שנאמר ולא יזח החושן מעל האפוד" משמע שעצם הלבשה הי' ביחד כיון שכבר היו מחוברין זל"ז, ולפ"ז הי' צריך גם לפשוט את החושן והאפוד ביחד כדי שלא להפרידם בשעה שפושטן. ווד' החינוך מצוה ק' דדוקא בשעת עבודה יש איסור לא יזח עי"ש במנ"ח שהק' מגמ' סוף מכות]. ובד' הרמב"ם יתכן דאין קפידא להתירן לפני הלבשה כיון דעושה כן לצורך לבישה בפרט דשי' הרמב"ם שם דעיקר הלאו הוא רק כשעושה דרך קילקול והשחתה. עוד יל"ע דאי יש חובה לחברם גם בשעת עשיי' נראה שיש קפידא שיהי' כבגד אחד ממש וא"כ למה נקרא שמונה בגדים, ועי' בצפנת פענח 102 שחקר באמת אי חושן ואפוד

פ' שמות [א' כ"א] כ' דמלכות יצא ממרים, ומבואר דכח המלכות בא להם ממרים. והנה על המלך להלחם מלחמת ה' וכמו שראינו איך שדוד לחם מלחמות ה' כל ימי חייו, וכן יש חיוב על מלך להלחם בעמלק כמבואר סנהדרין כא: דג' מצוות נצטוו ישראל למנות להם מלך ואח"כ להלחם בעמלק ולבנות בית המקדש, והמלך תפקידו לעשות משפט וכמ"ש מלך במשפט יעמיד ארץ, עי' סנהדרין י"ט. שזה מיוחד במלכות דוד, ולכן בכל הג' מקומות הנ"ל שרש"י מדגיש דחור בנה של מרים איירי בדברים המיוחדים במלך שזכתה לזה מרים. בס"פ בשלח מיירי במלחמת עמלק ולכך פרש"י דחור בנה של מרים הי' להודיע שזה זכותה של מרים שבנה לה בית מלכות ולכן נלחם עם עמלק ביחד עם משה רבינו, ובס"פ משפטים איירי במשפט שהוא מכח מלכות וכנ"ל, ובפ' ויקהל שאמר משה ראו קרא ה' בשם ורצה לפרש לכל ישראל למה זכה בצלאל לבניית המשכן הדגיש שהוא בן בנו של חור שהוא בנו של מרים ולכן זכה לתפקידו של מלך שהוא לבנות בית המקדש, ולפי המדרש הנ"ל הרי מפורש דזכה לחכמה בזכות מרים. ומה שרש"י הדגיש זה רק בפ' ויקהל ולא בפקודי כיון שרק כשמשה דיבר לישראל הוצרך להסביר להם למה זכה בצלאל לזה, אבל כשהקב"ה מדבר למשה או שהתורה מספרת א"צ להדגיש, ומ"מ התורה מדגישה לפחות החלק שהוא נכד של חור לרמוז ענין הנ"ל אבל רש"י לא הוצרך להדגישו.

*למה לא נבחר אורי בן חור לבנין המשכן

והנה יל"ע אי עיקר כח בצלאל הי' מחמת זקינו חור, למה לא נבחר אביו אורי לזה שבוודאי הי' ג"כ צדיק דתמיד מייחס את בצלאל בן אורי בן חור ש"מ שגם אורי הי' אדם גדול, ואז לא הי' צריך לקחת בחור בר מצוה, ובפשטות התי' דהי' גם לבצלאל מעלות מצד עצמו גם בלי זכות זקינו, אבל הר"ר דוד הלברשטט שליט"א אמר בשם אביו הר"ר יונה זצ"ל, דכיון דהי' אורי בתוך שנת האבלות על אביו חור שנהרג בזמן העגל, הי' חסר לו בשלימות השמחה הנצרכת לבניית המשכן. עוד י"ל דהי' ענין מיוחד בבחורי ישראל כמו אצל הר סיני כ' ששלח את נערי בני ישראל והארכנו שם דהי' מעלה מיוחדת בנערי בני ישראל שהי' להם החשק וההשתוקקות לקבה"ת לפי שרק עתה נעשו בר מצוה, ובפנים יפות כ' דהי' להם גם מעלה שבמצרים לא היו בני דעת וא"כ לא נדבק בהם ענין ע"ז, וא"כ הי' נבחר בצלאל שהי' בחור צעיר ובוודאי הי' לבן מלא חשק והשתוקקות להביא השראת השכינה עי" בניית המשכן.

¹¹ וידידי הרב יצחק קונינסקי שליט"א השווה למש"כ לקמן מ' כ"ט לענין הקמת המשכן דאת מזבח העולה שם פתח אוה"מ ויעל עליו את העולה ואת המנחה וגו' וכ' רמב"ן לעיל שם פסוק י"ז דלא העלה מיד את העולה רק אחרי שהקים את החצר כמבואר להלן, דאל"כ הי' שחוטף חוץ, אלא כוונת הכתוב שעשה כל דבר בזמנו וא"כ גם כאן יל"פ כן אולם צ"ב דוודאי לא עמדו כל האומנים לחגור את אהרן ולחברו רק משה עשה זה וכאן כותב על האומנים וירכסו בלשון רבים.

שלנו ¹² ולכן כשהי' ליוסף הנסיון עם אשת פוטיפר התגלה לו אביו בחלון והזהירו שיפסיד מקומו באבני אפוד ולמה נקט אפוד ולא חושן [עי' תוס' ע"ז כ"ד. ד"ה ואבני מלואים ד"מעשה דדמא בן נתינא לאו באבני שהם הוה אלא באבני החשן ואף על גב דאמר בגמרא בקשו ממנו אבנים לאפוד י"ל כיון שחשן מחובר לאפוד קרי אפוד] רק עיקר מה שהזהירו שיפסיד מקומו להיות האב לכלל ישראל בענין שנאת חנם ואחדות ובה פ' בספר תולדות יצחק לדודו של הב"י מש"כ "משם רועה אבן ישראל" [בראשית מ"ט כ"ד] דע"י האבני אפוד נהי' לרעה לכלל ישראל.

וע"פ רעיון זה הסביר הגרי"ד שלזינגר שליט"א למה תרגם אונקלס על וירכסו "ויחדון" ולא ותלפף וכמו שכ' על כל לשון חיבור, [עי' כ"ו י"א] דכאן רצה לרמז למדת האחדות.

החיבור ע"י פתיל תכלת מסלק שנאת חנם

ובזה אפש"ל למה הי' צריך להיות החיבור דוקא ע"י פתיל תכלת, דכבר כ' רבינו אפרים עה"ת פ' שלח דתכלת בגי' שנאת חנם והוזכר ד"ז ברמ"ע מפאנו מאמר צבאות ה' חלק שני דזה לרמז דתכלת מכפר על שנאת חנם, והמגלה עמוקות בספרו מצת שימורים כתב וז"ל תכלת בגי' שנאת חנם כי מי שזהיר בתכלת הוא מכפר על שנאת חנם, ובלבד שישוב בתשובה על שנאת חנם שהי' לו מקודם ולא ישוב עוד לכסלה אז התכלת מכפר עליו, והנה ידוע מה שאמרו חז"ל שלא נחרב הבית רק בשביל שנאת חנם ולכן קודם לכן שלא הי' שנאת חנם ביניהם נתגלה החלזון ובו היו צובעים תכלת, וע"י כח מצות תכלת היו ישראל גוברים על כל אומה ולשון כי התכלת הוא מכלה הכל שהוא דין קדוש ונורא שממית החיצונים, אבל אח"כ שהיה בין ישראל עין של שנאת חנם שהוא במספר תכלת שיש לו תמיד שנאה עם החיצונים הנקראים "חנם" כנודע והם פגמו בו תיכף התחיל להסתלק אותה הראה של תכלת למעלה" עכ"ל.

וא"כ א"ש דכדי להשפיע כח האחדות ע"י חיבור חושן לאפוד צריך שיהי' דוקא ע"י פתיל תכלת. וכבר הארכנו בפ' תצוה ונביא כאן בקיצור נמרץ, דתכלת מסלק כל פגם וקיטרוג מכלל ישראל, ולכן המעיל שבא לכפר על לשה"ר ופגם של כל איש ישראל הי' צריך להיות כליל תכלת. והסברנו דלכן יש י"ג פעמים תכלת במעשה המשכן ובגדי כהונה בגי' אח"ד שמסמל ענין האחדות,

¹² גם הגרמ"י רייזמן שליט"א האריך בענין זה וציין למש"כ שמואל ב' י"ט כ"א כששמעי בן גירא בא לבקש מחילה מדוד אמר והנה באתי היום ראשון לבית יוסף, והרי הי' מבנימין ופי' רד"ק ע"פ מדרשים דתבע מדוד שיתנהג כמו יוסף שמחל לאחיו, וביאור הדבר דכמו דג' אבות נקראים אבות שכ"א הוריש לנו מדה מג' מדות רחמנים ביישנים גומלי חסדים, ה"נ יוסף נחשב לנו לאב לענין למחול ולא להקפיד וגם להרגיש אחדות מוחלט גם אחרי שנעשה לו עוול גדול.

נחשבים בגד אחד מחמת החובה לחברם גם בשעת עשיי' עי"ש המראי מקומות בזה. [ועי' תוס' ע"ז כד. ד"ה ואבני דלפעמים החושן נקרא אפוד כיון שמחובר לאפוד]

אולם בכל זאת צ"ב אי נפרש בטעם שלא יזח החושן מעל האפוד הוא מחמת יופי וכדכתב החינוך מצוה ק' וז"ל "כי מנוי הענין הוא שלא יהיה החושן נע ונד על לוח לבו אלא יעמוד שם קבוע כמין חומר" א"כ לא שייך זה כלל רק בשעת לבישה ואיזה ענין יש לחברם בשעת עשיי'.

החיבור בין החושן והאפוד גורם למדת

אחדות מוחלטת כיוסף

והנה החינוך בעצמו נתן לנו מקום לפרש טעם האיסור באופן אחר שסיים בלשונו אחרי שכתב טעם הנ"ל "ועד שמענו טוב מזה נחזיק בזה" נראה שהי' ניה"ל אם הי' בזה טעם טוב יותר מזה. ושמעתי בזה מפי הג"ר ישראל דוד שלזינגר שליט"א לפרש ע"פ דברי המשך חכמה לעיל כח ט דמה שהי' בכתפות האפוד דוקא אבני שהם שזה האבן של יוסף כדי לרמז שישראל נקראים על שם יוסף, וכמו שאמר במדרש שוחר טוב [תהילים ג] מקרא [עמוס ה טו] "אולי יחנן שארית יוסף". עוד כ' שם במשך חכמה בפסוק י במש"כ שם ששה משמותם וכו'. ע"פ מש"כ בירושלמי סוטה ז, ד דהאבני אפוד היה כתוב "בן" באבן אחד ו"ימין" באבן השני. ודרוש דכתיב (פסוק י) "ששה משמותם" - מקצת שמותם. וכן בתרגום יונתן. לכן היה כתוב "בנימין" על שתי כתפות האפוד. ולזה אמר בכרכות [דברים לג יב] "בנימין וכו' ובין כתפיו שכן", עכ"ד. נמצא דבאבני שהם בכתפות האפוד הי' רמז למה שישראל נקראים ע"ש יוסף וכן הי' חיבור ואיחוד בין שתי האבנים ע"י בנימין שגם הוא נטפל ליוסף, והנה מעלת יוסף הי' שהי' שלם בתכלית במדת האחדות שגם אחרי שאחיו מכרו אותו לא נפגם אצלו כלל מדת האחדות, וא"כ ע"י שנחקקו שמות השבטים על אבן שלו זה השפיע עליהם ממדת האחדות.

ובזה יובן נחיצות החיבור בין החושן והאפוד דהרי בחושן היו שמות השבטים כל אחד בנפרד, וע"י החיבור לאפוד יהי' השפעה לאחד כל השבטים ביחד. ויל"פ דגם בחושן הי' קצת אחדות אבל גדר האחדות היה מצד הלב וההרגשות דהיינו שגם אם יש קנאה ושנאה בלב מ"מ אפשר לעבוד על עצמו להסיר הקנאה והשנאה, אבל החיבור ליוסף הוא החיבור לדעת ושכל שמבין ש"לא אתם שלחתם אותי הנה כי אם האלקים" [בראשית מ"ה ח'ן] שהכל הוא רק מצד אחדותו ית' ואין שום מקום לפירוד כלל, ובזה המח שליט על הלב שלא יכנס כלל לידי נסיון של שנאה, וזה הי' מעלת חיבור החושן והאפוד. ובענין זה יוסף הצדיק הוא הרבי והאב

תכלת לתת על המצנפת מלמעלה כאשר צוה ה' את משה: [שם ל- ל"א]

הנה אם נתבונן בכל עשיית הבגדי כהונה נראה שפעמים כ' ויעש בל' יחיד ופעמים ויעשו בל' רבים. באפוד ובחושן ובמעיל התחיל בל' יחיד והמשיך בל' רבים, ובאבני שהם להיפוך, אבל בבגדי כהן הדיוט נאמר רק בל' רבים. וביאר אברבנאל דבבגדי כה"ג הי' גם בצלאל מצטרף עמהם לכבוד אהרן כדי שלא יקילו האומנין בעשיית הבגדים בחושבם שאין בהם קדושה כ"כ כמשכן וכליו, אבל בבגדי כהן הדיוט שהם פשוטים יותר לא הצטרף בצלאל. אלא דא"כ צ"ב למה בציץ נזר הקודש כ' רק ל' רבים, ותי' דכיון דזה הי' הדבר האחרון מכל העשיות לכן התעסקו כולם בעשייתו, וכמו במשכן עשר יריעות שכתוב בהתחלה כ' בל' רבים כיון שכולם רצו להתעסק במלאכה ראשונה הי"נ בציץ שהי' באחרונה. וצ"ב למה באמת עשיית הציץ הי' באחרונה. וכ' רוקח הטעם לפי שמעלין בקודש היינו שזה הדבר הכי קדוש מכולם. ונצי"ב כתב דאחרון חביב. וצ"ב למה זה באמת הכי קדוש והכי חביב מכולם עד כדי שכ"א רצה להתעסק בו.

אריכות דברי רש"י בענינו של הציץ

עוד יל"ע דרש"י כבר כ' בתחלת פ' ויקהל שכבר פי' כל סדר עשיית המשכן ובגדי כהונה בפ' תרומה תצוה, וא"כ לא יפרש שוב, אלא כל דבר שיתק' בו האדם יראה לעיין בפירש"י שם, אבל כאן בציץ מצינו שרש"י מאריך מאד לחזור ולפרש מה שכבר האריך בו בפ' תצוה ליישב הסתירה דשם כ' ושמת אותו על פתיל תכלת וכאן כ' ויתנו עליו פתיל תכלת, ועוד שכ' דהציץ הי' על המצח וגם כ' שיהי' על המצנפת. וחידיש רש"י דהי' בציץ ג' נקבים שתיים בצדדים ליד האזניים כדי לקושרו מאחוריו, וא' באמצע, והחוט הכפול היוצא מהנקב האמצעי הי' מעביר מעל המצנפת עד אחורי ראשו ושם במקום העורף קשרם ביחד, וא"כ הי' החוט גם על הפתיל וגם מתחת הפתיל וא"כ הי' הציץ על המצח וגם על המצנפת ע"י חוט. וכל ענין זה חזר רש"י לפרש כאן וזה כמדומני הרש"י הכי ארוך בפ' ויקהל ופקודי ואף דבפשוטו הטעם לפי שכאן כ' הסתירה, מ"מ כל מי שלמד פ' תצוה כבר יודע זה והו"ל לקצר ולומר "כבר הארכתי לפרש בפ' "

ס"א, מ"מ היריהור וכתובה בד"ת מותר, כדביא פסקי תשובות סי' צ"ב ס"א כל המראי מקומות בזה, וא"כ גם אם כתב את השם בסת"ם כשהי' נצרך לנקביו צריך להיות כשר וכ"פ בשו"ת להורות נתן ח"ז סי' ע"ז דלא נפסל, ואף דבוודאי להתחלה יבדוק עצמו לפני שמתחיל לכתוב מ"מ אם הוא באמצע כתיבת השם לא יפסיק עבור זה כ"ז שלא הגיע לבל תשקצו ע"ש באריכות, ושמעתי שיש אלו שפשיטא להם דעיקר דין כתיבת סת"ם הוא כתפלה שאם התפלל כשנצרך לנקביו תפלתו תועבה הי"נ כל הכתיבה נפסלה וצ"ע מנ"ל זה.

ולכן יש לחודש העיבור שהוא חודש הי"ג שייכות לתכלת כמבואר בסנהדרין י"ב. ועי"ש במהרש"א דבכח חודש העיבור שהוא חודש הי"ג שיש בזה בחי' יוסף מנשה ואפרים כח להתגבר על בחי' ישמעאל שיש לו רק י"ב נשיאים, עי"ש, וי"ל דכח ההתגברות על המן שרצה להכניס כח הפירוד בכלל ישראל ע"י לישראל שיש לו הנה עם אחד מפוזר ומפורד, הי' ע"י כח חודש העיבור כמבואר בירושלמי מגילה שהי' זה בשנה מעוברת ונתחזק כח האחדות כמש"א אסתר לך כנוס וגו' וא"ש דשושנת יעקב צהלה ושמחה בראותם יחד תכלת מרדכי דשושנה יש לה י"ג עלים וישראל כשושנה עם כח י"ג מדות וכח י"ג דאחדות כמבואר בתחלת זוה"ק, וכשנתחזקו בכח של שושנה והיו בבחינת יח"ד אז זכו לראות תכלת מרדכי שחזר כח התכלת להגן מפני בחינת שנאת חנ"ם של המן.

עכ"פ לפי"ז יתבאר היטב למה כבר בעצם עשיית החושן והאפוד היו צריכים לחברן דכבר נתבאר באריכות בפ' תצוה דהי' דין מיוחד לעשות הבגדים לשמה כיון שעושי המלאכה הם אלו שהכניסו כח הקדושה בבגדים כדי שבהתלבש בהם הכה"ג יפעלו בכל כוחם וא"כ הי"נ היו כל חכמי לב צריכים כבר להכניס עצם החיבור בשעת עשיית הבגדים גופא.

מעלת ההתעסקות בתורת הציץ

ויעש את ציץ נזר הקודש זהב טהור ויכתבו עליו מכתב פיתוח חותם קדש לה':¹³ ויתנו עליו פתיל

¹³ עי' בספר מושב זקנים לבעלי התוס' כאן שכתב וז"ל "הקשה החסיד מהו ויכתבו, וכי כאחד היו יכולים לכתוב. ותי' משום שהוצרכו לכתוב השם והוצרכו ל' לעמוד על גביו, כדי לכונן יחד. מכאן היה אומר החסיד, אדם שכותב אזכרות במזוזה ובתפילין ובס"ת צריך עשרה ולטבול ולהיות במקום טהרה, מפני שאין דבר שבקדושה פחות מ"י ובספר האשכול הלי' ס"ת סי' י"ז "שמיע לן דהאידינא איכא הרבה מן הסופרים דאין כותבין בו השמות, אלא מניחין חלק במקום השמות, וכשמסיימין ספר תורה כולו מטהרין עצמן וכותבין כל השמות כלן. ואיכא נמי מנהגן מאן דמיתי בי עשרה כשכותבין, ולאחר שכותבין מפטירין בקדיש יתגדל ויתקדש כוליה קדישא. והאי מנהגא לא ידיע לן ולא בריר לן טעמא, שהרי לא מצאנוהו בתלמוד" וכנראה שמנהגם מדברי המושב זקנים כאן. ועי' חיד"א בספר תורת השלמים הנספח לספר דוד אמת סי' י"ח דנאה לסופר הטבילה התמידית.

והנה אף שאנחנו לא מקפידים לכתוב בעשרה מ"מ יש הרבה שמקפידים לא לכתוב שם קודש בלי טבילה וכש"כ אם צריך טבילת עזרא ועי' בערוה"ש סי' ל"ב סמ"ב "שבכתיבת השם סודות גדולים ונוראים ומבואר בעטרת זקנים ובפרי עץ חיים ולא כל מוחא סביל דא ואשרי הסופר שזוכה לזה ובוה נכון שכל סופר יזהר שיהיה טהור מקרי ולכתוב בהתבודדות" ויל"ע אם עיקר כוונתו דוקא למי שיועד הכוונות ומכוון בה, אבל הא פשיטא דכש"כ עושי המלאכה דמשכן ובפרט בצלאל שידעו לצרף שמים וארץ הי' צריכים להיות זהיר מאד בקדושה וטהרה ובפרט בציץ וא"ש שהי' דזה בעשרה ובטבילה. ובאמת לנתבאר בפנים גודל ענין הציץ תו אין ראי' כלל לכל כתיבת סת"ם ובאזניים לתורה דוחה בלא"ה לענין מש"כ בלשון רבים דאולי ציץ שאני שכל האומנים רצו להשתתף בו ולכן נכתב ברבים ולג' אנשים כתב כל אחד את אחת.

והנה כ"ז לענין טהרת הגוף, אבל לענין נקיות הגוף לענין עיקר הדין, אם צריך לנקביו, הגם דאסור להוציא ד"ת כפה כמבואר ברמ"א סי' צ"ב

בענין הציץ הרי אנו מקבלים מזה השפעות גדולות, ויש באמת בענין פעולת ריצוי הציץ סוגיות עמוקות בפסחים ע"ח ומנחות כ"ה וזבחים כ"ג ויש הרבה מה להעמיק ולהבין וכבר הארכנו בזה בפ' תצוה, וא"כ י"ל דלכן טרח רש"י לפרש שוב כל ענין הציץ מחמת גודל מעלת ההתעסקות בו.

ענין הבאת המשכן אל משה

ויביאו את המשכן אל משה את האהל וגו' [ל"ט ל"ג]

העיר לי ידידי הרב אליהו לאבנשטיין שליט"א, דצ"ע טובא למה לי כל הטירחא להביאו למשה, הרי הי' יכול משה בקלות ללכת למקום המלאכה, ובפרט שהי' עניו גדול, ובתרגום יונתן כ' דהביאוהו לבית מדרשו דהיו יושבין שם משה אהרן ובניו, והי' מלמד אותם סדר כהונה והיו יושבין שם גם זקני ישראל וכו' וכ' בפירוש יונתן דבא לתרץ קושיא הנ"ל, דכיון דהיו אתו אהרן ובניו וכל זקני ישראל לא הי' יכול ללכת וצ"ע. ובמהרי"ל דיסקין תי' דחשש משה דאם יבוא למקום המלאכה ויעיין קודם בארון וכדו' אז האחרים יפגעו דלמה לא עיין על שלהם קודם, ולכן חיכה שיבואו אליו ול"ש שיהי' כולם כאחד ובהכרח יעיין על מי שבא ראשון. ובזה הסביר מה שהביא כאן המדרש הענין של עלי' לתורה כהן לוי ואח"כ ישראל עי"ש.

והנראה בעז"ה ע"פ דברי שפ"א [תרמ"ג] דמקודם הי' התעוררות מן השמים ע"י משה שהביא תורה מה"ש ועתה הי' צריך התעוררות מלמטה, כי לא הי' יכול משה לתת כוחו עד שתיקנו ישראל את עצמם, וכשנתקרו להיות אחד אז חל עליהם כוחו של משה וזה החילוק בין חודש לשבת, דשבת הוא הארה מן השמים בחי' משה, וחודש הוא בחי' התחדשות ע"פ ב"ד שבא מלמטה, ומשה רבינו זוקף ראשן של ישראל, אבל רק אחרי שבנ"י מעלים הגוף עם הרגלים עד הראש, וכו' עי"ש.

וממילא א"ש דהבאת המשכן אל משה הי' ביטוי להעלאת כל מלאכת המשכן כלפי הארה מן השמים, ול"ש להשרות שכינה על המשכן בלי משה דרך ע"י משה יבוא השכינה, ולכן צריך אריכות בזה.

ענין הקמת משה המשכן הגם שהי' ע"פ נס

שם ברש"י "שלא היו יכולין להקימו ולפי שלא עשה משה שום מלאכה למשכן, הניח לו הקב"ה הקמתו, שלא הי' יכול שום אדם להקימו מחמת כובד הקרשים, שאין כח באדם לזקפן, ומשה העמידו וכו' עסוק אתה בידך נראה כמקימו והוא נזקף וקם מאליו."

תצוה" ובפרט לנתבאר בפ' ויקהל בשם הגר"י שלינגר שליט"א דכוונת רש"י שם שנחזור ונלמד כל הרש"י דתרומה תצוה א"כ מאיזה טעם חזר רש"י עוה"פ על כל האריכות.

מעלת הציץ מעל כל בגדי הכהונה

והנראה בעז"ה להנתבאר ברוקח דמה שעשיית הציץ הי' באחרונה כיון שמעלין בקודש, ודברי הנצי"ב דאחרון חביב, הרי לן גודל מעלתו של הציץ יותר מכל בגדי כהונה. והטעם נר' ע"פ מה שהערנו בפ' תצוה מה שציץ מרצה על עון הקדשים שהוא עון טומאה דאיזה שייכות יש מציץ לטומאה עי"ש מה שהארכנו טובא בענין זה, אולם בפנימיות הענין האיר עיני מו"ר הגרמ"י רייזמן שליט"א ע"פ מה שנתבאר במקובלים דציץ רומז על מדת הכתר שהוא הכי גבוה מכל הספירות, וכן מבואר ברבינו בחיי פ' תצוה [לעיל כ"ח ל"ן] דלכן לא נמנה הציץ ביחד עם שאר בגדי כה"ג כריש בפ' תצוה [כ"ח ד'] [בפשטות כיון שאינו בגד רק תכשיט] דז' בגדי כהונה הם נגד ז' רקיעים, והציץ של זהב שבראשו הוא עליון על כולם וירמוז על כולם המדה שכתוב עלי' כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות לבושה והיא העשירית, וע"כ הציץ של זהב והי' ראוי לפתח בו קדש לה', וגם מרמז לשכינה שהוא למעלה על ראשו שמשגחת על ישראל וזהו לשון ציץ מלשון מציץ מן החרכים והיא מקבלת ממקור העליון מלשון ויציץ ציץ והוא העליון בפרי, ע"כ ברבינו בחיי, וא"כ א"ש דהיא כ"כ גבוה עד שלא שולט שם שום פגם ולכן הוא מרצה על טומאה ופגם, נמצא דכוחו של הציץ להעלות כל עבודת בית המקדש למקום גבוה מאד, וא"ש דהוא יותר קדוש ויותר חביב מכל הבגדי כהונה ולכן רצו כולם להתעסק בו.

ובזה יל"פ בזמירות שבת "זכור את יום השבת לקדשו קרנו כי גבהה נזר על ראשו" דכל יהודי בשבת מקבל בחי' ציץ ונזר על ראשו שאין שם שום פגם, דחטא העגל לא חלה בשבת ומוחלים לו על כל עוונותיו, וגם א"ש דנקרא ציץ ע"פ מש"כ בתומר דבורה פ"ב דהאדם צריך להיות דומה לקונו במדת הכתר הא' הכוללת הכל היא מדת הענוה התלוי בכתר שהרי היא מדה עליונה על כל המדות ומ"מ אינה מתגאה רק יורדת ומסתכלת למטה תדיר וזה מב' טעמים א' שהוא בוש להסתכל בסיבתו אלא מאצילו מביט תמיד להטיבו והוא מביט בתחתונים כך צריך האדם ליבוש להסתכל לצד מעלה להתגאות רק תמיד יסתכל לצד מטה להפחית עצמו כל מה שיוכל עכ"ד ולפ"ז א"ש דציץ הרומז לכתב נקרא ע"ש ההבטה מל' מציץ מן החרכים שמסתכלת תמיד למטה.

והנה עצם ההתעסקות בתורתו של משכן וכליו ובגדי כהונה משפיע עלינו קדושה עצומה, וא"כ בעסקינו

צ"ב כל הכפילות כאן וההדגשה שעשו כאשר צוה את משה, ע"י אור החיים הק' בזה, ולהנ"ל א"ש דעיקר הקמת המשכן הי' רק ע"י משה ועיקר עבודת ישראל הי' להביאו למשה, ורק ע"י שהצוואה הי' למשה והם עושים כפי הציווי למשה, אז ע"י הבאתם למשה, ומשה רואה שהכל נעשה כמצווה, יוכל ממילא משה להעלותו ולחברו לההארה דלמעלה, וזה הי' מתחלה ע"י ברכתו, ואח"כ ע"י הקמתו.

* ענין פריקה והקמה בז' ימי המילואים ¹⁶

ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים וגו' [מ' ב']

הנה מסתימת הפסוקים משמע שהי' רק יום אחד שהי' בו הקמת המשכן, והוא יום ר"ח ניסן, וזה ידענו בוודאי שהי' גם שבעת ימי המילואים כמפורש בפ' תצוה ופ' צו, אולם לא ידענו האם זה הי' הקדמה ליום זה או המשך ליום זה. וגם צ"ב למה לא נכתב כלל בפ' זו ענין ימי המילואים. ואי נפרש כשי' האבן עזרא כאן דר"ח ניסן הי' הראשון של שבעת ימי המילואים [ולפי זה גמר הקמת המשכן היה רק ביום ח' ניסן. וכן נקט הטור או"ח סי' תכט בפשיטות שהקרכת הנשיאים התחיל בראש חודש ניסן וזה היה לאחר שבעת ימי המילואים] א"ש דפ' פקודי לא מיירי רק ביום הראשון של ימי המילואים וכל ההמשך כ' בפ' צו ושמיני, אולם לפ"מ דנקטו רוב ראשונים ע"פ חז"ל דר"ח הי' כבר שמיני למילואים צ"ב למה הושמט כל ענין ז' ימי המילואים.

והנה בפ' נשא [במדבר ז א] כתוב "ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן" ומשמע שהקמת המשכן נמשך כמה ימים, עד שהגיע היום שבו כילה משה להקים את המשכן. ופירש"י שם דממה שלא כ' "ביום הקים" בא ללמד שכל שבעת ימי המילואים היה משה מעמידו ומפרקו, ובאותו היום העמידו ולא פרקו. לכך נאמר 'ביום כלות משה להקים', אותו היום כלו הקמותו [ר"ל שלא נמשך ההקמה כמה ימים עד שנגמר בר"ח אלא שבכל יום ויום היה הקמה מחדש אל המשכן עד שביום ההוא כלו ההקמות]. ומקורו מסדר עולם ושם איתא דהתחילו ז' ימי המילואים בכ"ג באדר ובאחד בניסן שלמו, וכל ז' ימי המילואים היה משה מעמיד את המשכן בכל בוקר ובוקר, ומקריב עליו קרבנות ומפרקו, ובשמיני, העמידו ולא פרקו. וי"א דגם בשמיני העמידו ופרקו. ומבואר מזה שביום כ"ג אדר כבר הוקם המשכן, אלא שבשבעת ימי המילואים היתה ההקמה רק לשעה, ומר"ח ניסן היה קיומו בקביעות, ואז כלו כל ההקמות. וזה שמשה הי' מפרקו ומקימו כל יום הי' חלקו בהקמת המשכן ונקרא שמסר נפשו עלי' וכמבואר במדרש תנחומא [פרשת כי

והק' בנחלת יעקב הרי מבואר בשבת צב. דכיון דמשה הי' עשר אמות לכן הי' לו כח להקימו, וכאן מבואר דהי' ע"פ נס, והי' אפ"ש"ל דכדי שיהי' נראה עכ"פ שמקימו צריך להיות עשר אמות דא"כ נראה בעליל שנעשה כנס, והי' צריך להראות כאילו משה מקימו. והנה בנדריים לח. מוכיח דמשה הי' גבור כיון שנשא הלוחות, והק' הרא"ש דתיפול"ל מצד כובד הקרשים, והק' מהרש"א הרי הי' נס כמבואר ברש"י כאן, ולהנ"ל י"ל דכיון דעכ"פ הי' צריך להראות כאילו הוא מקימו הי' צריך שיהי' גם גבור בנוסף לכך שהי' גבוה עשר אמות.¹⁴

אולם בפנימיות הדברים נר' דבוודאי לא הי' סתם הצגה בעלמא שיהי' נראה כמקימו דמה יש לו למשה מזה הרי הוא רוצה להשתתף במעשה המשכן, עוד צ"ע וכי מי הפריע לו לתת גם מכספו למשכן ולמה הצטער, ולדברי שפ"א הנ"ל א"ש דכל ענין נדבת המשכן הי' התעוררות דלמטה אחרי החטא, וזה ל"ש כלל למשה שהוא כולו שליח להביא הארה מן השמים, ועוד דל"ש כלל אצלו "קחו מאתכם" והבאנו מכלי יקר דכאו"א יש לו להביא מעצמו דוקא, ואצל משה לא הי' דבר מעצמו, דהי' בטל לגמרי להקב"ה ולא נקרא שנתן כלום, ולכן נצטער דא"כ אין לו שייכות למשכן, לזה אמר לו הקב"ה שאתה הוא זה שמקים המשכן וכנ"ל שאתה מביא החיבור בין שמים וארץ, וכל עיקר ההארה היורד מלמעלה יבוא רק על ירך, והסימן לזה יהי' עצם הקמת הקרשים דוודאי ששייך רק ע"פ נס, אבל אתה הוא השליח להקימו, ופנימיות ההקמה הוא על ירך ממש להוריד אור השכינה. שו"ר דבוז"ק מבואר דלא רצה הקב"ה שיהי' למשה חלק במשכן כיון שלא הי' בכלל החטא, ולהנ"ל מוסבר היטב דעיקר נדבת המשכן הי' התעוררות דלמטה אחרי החטא וזה ל"ש למשה.

הדגשת ענין משה בגמר המלאכה

ככל אשר צוה את משה כן עשו בני"י את כל העבודה: וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו ויברך אותם משה ¹⁵: [ל"ט מ"ב מ"ג]

¹⁴ וכ"כ בספר משלחנו של רבי אלי' ברוך.

¹⁵ כ' באזנים לתורה שהי' בחנוכת הבית של מוסד ציבורי שנבנה בעמל גדול ע"י הרב דשם, ושמע שמוסד דרשה ומודה ומברך לכל הנדיבים וכל בני הקהלה שהשתתפו בהקמת הבנין, וכשר' זלמן דרש אמר שעולם הפוך ראה שבעצם הי' לכל הקהל להודות להרב על שהמציא לפניו מצוה כ"כ גדולה, אלא שיש להרב מדעת משה רבינו שאחרי שנתן דו"ח מהנדבות לא המתין שהמנדבים יברכו אותו על שהמציא להם מצוה רבה כזה ועל כל טרחתו בהעמדת המשכן, אלא הוא מצדו בירך כל המתנדבים ובזה א"ש שהודגש ויברך אותם "משה" שכבר נאמר משה בתחלת הפסוק לרמוז שזה הי' לפניו משורת הדין, שבאמת הי' לישראל לברך אותו, וכך אנו רואים תמיד שהעני מברך את העשיר הגם שיותר ממה שבעה"ב עושה לעני עושה עם בעה"ב.

¹⁶ חלק מהדברים הוא משיעורי הגרי"ד שלזינגר שליט"א.

לראשונה, ובו ביום נאמר לו שבעוד ז' ימים בר"ח יהיה גמר הקמת המשכן, ואז יביא את אהרן ובניו ויחנך אותם לעבודת המשכן. ומש"כ בהמשך הפרשה 'ויהי בחודש הראשון בשנה השנית באחד לחודש הוקם המשכן', הוא מה שמספר הכתוב שאכן עשה משה אח"כ כאשר נצטווה ובר"ח ניסן הקים את המשכן. אבל מש"כ עוד 'ויקם משה את המשכן' וגו' לא קאי על ר"ח אלא חוזר לסדרו לכ"ג אדר, והכוונה הוא להקמת המשכן שהקים משה בכל יום מימי שבעת המילואים שתחילתן ביום כ"ג אדר וכדברי הסדר עולם הנ"ל. ומעתה כל המשך הפרשיות נאמרו למשה באלו שבעת ימי המילואים. והפרשיות הראשונות שבתורת כהנים המתחילים: "ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר" זה היה ביום כ"ג אדר, ותכלית קריאה זו אל משה היה מפני שבשבעת ימי המילואים היה משה רבינו צריך להקריב את כל הקרבנות הנצרכים לחינוך המשכן, ולזה לימד אותו הקב"ה אז כל דיני הקרבנות שבפרשת ויקרא ובפרשת צו, וכל אלו הפרשיות נאמרו לו ביום כ"ג אדר.

ולאחר שגמר הקב"ה ללמד למשה רבינו את כל חוקות הקרבנות, שוב אמר לו ביום כ"ג אדר לקחת את אהרן ואת בניו לעשות בהם את סדר שבעת ימי המילואים, שתחילתם ביום כ"ג באדר עד ראש חודש ניסן שעל אותו יום אמר הכתוב [ויקרא ט א] "ויהי ביום השמיני" וגו'. ומש"כ בסו"פ פקודי: "ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן", דקאי רק על ר"ח ניסן, כי בשבעת ימי המילואים עדיין לא נראה כבוד ה' במשכן, לזה כ' דצ"ל שכן דרך התורה כשמספר על ענין מסויים כבר משלים הכתוב לבאר את כל פרטי הענין.

עכ"פ מבואר משי' רמב"ן דביום כ"ג אדר נאמרה פרשת הקמת המשכן שבפרשת פקודי עד סוף הפרשה, וכל פרשת ויקרא ופרשת צו, עד המשך סדר חינוך המשכן בפרשת צו, וא"כ לד' הרמב"ן אותם שנוהגים ללמוד בכל יום הפסוקים שבתורה שנאמרו באותו היום יש להם ללמוד ביום הזה כל פרשיות אלו. עוד מבואר מדברי הרמב"ן שמה שהקים משה את המשכן בשבעת ימי המילואים מפורש הוא בפסוק, שעל זה נאמר: "ויקם משה את המשכן".

ושיטת הרמב"ן מבוארת גם אצלנו [לקמן מ יז] במש"כ "ויהי בחודש הראשון באחד לחודש" - דר"ל שהי' מיעוד להיות כן בר"ח ניסן, אבל אין עיקר פרשה זו מדברת בזה, ומש"כ "ויקם משה את המשכן", זה לספר מה שעשה בהקימו אותו מן היום הראשון שהתחיל בו שהוא כ"ג באדר. אבל לא הזכיר בכאן משיחת המשכן וכליו ולא משיחת אהרן ובניו וקרבנות המילואים, כי לא עשה אותם רק עד שסיים כל ההקמה ונצטווה בהם פעם שנית קח את אהרן, כמו שמפורש בפרשת צו.

תשא סימן לה' [ר' חייא בר יוסי אמר אף המשכן נתן משה נפשו עליו ונקרא על שמו, אמר ר' חייא בר יוסי כל שבעת ימי המילואים היה משה מפרקו שני פעמים בכל יום וקובעו, רבי חייא הגדול אמר ג"פ בכל יום שנא' תקים הוקם ויקם, ראה כמה היה יגע בו וא"ת ששבטו של לוי היו מסייעים אותו לא אז"ל משה בעצמו היה מפרקו וקובעו ולא סייעו אחד מישראל שנאמר ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן ביום כלות ישראל אין כתיב כאן אלא ביום כלות משה, ולפי שיגע בו נקרא על שמו". והטעם שהי' בו יגיעה דלא הי' שייך כלל להקימו בידי אדם. וכדפירש"י לקמן לט לג דאמר משה לפני הקב"ה איך אפשר הקמתו על ידי אדם, אמר לו עסוק אתה בידך נראה כמקימו, והוא נזקף וקם מאליו".

מח' הראשונים בסדר הפרשיות

והנה יש כאן לעמוד במח' יסודית בענין הקמת המשכן וימי המילואים, הנוגע לפשט פירושי הכתובים. דהנה בפרשת תצוה הוא פרשת הציווי על שבעת ימי המילואים ושם לא הוזכר כלל מענין הקמת המשכן ופירושו, רק העבודות שיעשה משה רבינו מדי יום ביומו ומה שייכין את אהרן ובניו לכהונתם, והם יראו את עבודתו וממנו יראו וילמדו וכן יעשו, ובפרשת צו [ויקרא ח א] סיפר הכתוב שאכן עשה משה רבינו כל מה שנצטווה בשבעת ימי המילואים. ופירש"י שם "פרשה זו נאמרה שבעת ימים קודם הקמת המשכן [ביום כ"ג אדר, ואף שפרשיות הקרבנות שבפרשיות ויקרא ופרשת צו נאמרו כבר אחר הקמת המשכן, צריך לומר], שאין מוקדם ומאוחר בתורה". [זה אחד מז' מקומות בתורה שביאר רש"י סדר הפרשיות על פי הכלל זה שמקורו בברייתא דל"ב מדות שהתורה נדרשת בהן, שחיברו רבי אליעזר בן יוסי הגלילי ונדפס בש"ס ווילנא בסוף מסכת ברכות] אולם רמב"ן שם כתב "ולמה נהפוך דברי אלקים חיים" [וכידוע שמיסודי דרך שיטת הרמב"ן הוא ללמוד את הפרשיות כסדרן וכמו במח' אי יתרו לפני מ"ת בא או לאחר מ"ת בא עי' רמב"ן ריש פ' יתרו] ועוד, כי ציוה בפרשת ביום החודש הראשון [פרשת פקודי] בכל הקמת המשכן ובלבישת אהרן ובניו ובמשיחת כולם, וסיפר שם מעשה משה בענין ההקמה ולא הזכיר באהרן ובניו דבר עד המקום הזה [בפרשת צו], ואיך הפריש ענין אחד בשתי פרשיות, ואיחר המוקדם. ר"ל דלרש"י שפ' צו הי' ז' ימים לפני הקמת המשכן דפ' פקודי למה הפריד סדר הלבשת אהרן ועבודתו דימי המילואים לפ' נפרדת ועוד שהקדים הקמת המשכן שהי' בר"ח לפני קיום ז' ימי המילואים שהי' ז' ימים קודם.

שיטת הרמב"ן בכל הפרשה

ולזה כ' רמב"ן שם ובעוד מקומות [שמות מ, יז; במדבר ז, א] דמתחילה נצטווה משה רבינו להקים את המשכן ביום כ"ג באדר. וביום כ"ג אדר הקים משה את המשכן

ועי' שבת פז: דר"ח ניסן נטל עשר עטרות ולא נמנה שם הקמת המשכן, והעירו בזה בתו' שם ד"ה עשר ותירצו כיון דגם כל ז' ימי המילואים הי' משה מפרקו ומעמידו, אולם בד' רמב"ן מבואר דאדרבה לזה הקימו ופירקו כל יום כדי שיהי' עטרה לר"ח ניסן בזה שמקימו בקביעות. אולם עוד תי' בתוס' שעשר עטרות קאי על "אותו היום" שהי' בו כבר עטרה אחת של הקמת המשכן וא"כ בעצם יש י"א עטרות לר"ח ניסן.

וכי' עוד הרמב"ן דמדכ' בפ' צו ופתיח אהל מועד תשבו יומם וְלַיְלָה שְׂבַעַת יָמִים וגו' [ויקרא ח לה] בהכרח דקימה ופריקה הי' רק בבוקר תוך דקות ספורות כדי שיתקיים תמיד פתיח אוה"מ יומם ולילה, אולם הספורנו שם ביאר דמשה הי' מפרק רק את הקרשים והבריחים והאדנים, אבל היריעות עמדו שם כל הזמן, וממילא אין הכרח שהיה פירוקו והקמתו רק כעלות השחר.

והנה לד' רמב"ן דטעם פירוק והקמה להראות את הלויים סדר פירוק וקימה או להכתיר ר"ח בכתר ההקמה בקביעות עדיין לא נתבאר היטב למה היה צורך לזה בשבעה ימים דייקא, ולשיטה אחת ג' פעמים בכל יום כנ"ל.

* הפירוק וההקמה הי' הכנה לכל המקדשות

ובביאור עומק הדברים יש בזה דבר נפלא בתורתו של האמרי אמת, בפרשת תצוה [תרצ"ב ד"ה ופר'] שביאר דמשה רבינו ע"ה הכין השראת השכינה לתמיד וזה הטעם שבכל ז' ימי המילואים היה משה מעמיד המשכן ומפרקו, דהוא הביא להשראת השכינה במשכן שבמדבר והכין על כל הז' מקדשות, משכן שבמדבר, גלגל, שילה, נוב, גבעון, ובית עולמים ראשון, ושני עד לעתיד. בכל מקדש היתה השראת השכינה באופן אחר ולעתיד יהיה לכולם אור אחד. ובליקוטי יהודה [תצוה ד"ה שבעת הערה יג] הסמיך לזה מדברי הבעל הטורים פרשת בהעלותך עה"פ [במדבר ט, טו] "וביום הקים את המשכן כסה הענן את המשכן לאהל העדות, ובערב יהיה על המשכן כמראה אש עד בוקר". "וביום הקים את המשכן ז' פעמים כתיב המשכן בפרשה, כנגד ז' משכנות. ויש לציין לדברי הבעל הטורים במקו"א [שם כד ה] שכתב: 'כנגד ו' אהלים נוב וגבעון גלגל שילה בית עולמים שנים', ושם לא נמנה המשכן שבמדבר בכלל. ומבואר מדברי האמרי אמת שמה שהקים משה רבינו את המשכן ומפרקו שבעה ימים היה הכנה להשראת השכינה בכלל ישראל מהמשכן שבמדבר עד בית שני.

ולפ"ז יוצא דההקמה השמינית שהיתה בר"ח הוא כנגד ההקמה דלעתיד בבית השלישי, שהוא אכן הקמה נצחית קבועה וקיימא.

אך כל זה הוא שיטת הרמב"ן, אבל לשיטת רש"י כל פרשת הקמת המשכן שבפרשת פקודי הוא מה שהיה בר"ח ניסן וכפשוטו הכתוב שנאמר: 'ויהי בחודש הראשון בשנה השנית באחד לחודש הוקם המשכן', וכן מה שנאמר 'ויקם משה את המשכן' היה בראש חודש ניסן, ולפי זה שפיר מבואר מה שאמר: 'וכבוד ה' מלא את המשכן', שזה היה כבר בראש חודש ניסן. וכן המשך הפרשיות 'ויקרא אל משה' וכל פרשיות הקרבנות נאמרו בראש חודש ניסן. ולזה הוכרח רש"י לבאר שמה שנאמר בפרשת צו פרשת המילואים וחינוך אהרן לעבודת המשכן, אין מוקדם ומאוחר בתורה, כי פרשה זו נאמרה שבעת ימים קודם הקמת המשכן, ובפרשת ויהי ביום השמיני חוזר למה שהיה ביום ראש חודש ניסן.

עוד מבואר ברמב"ן לעיל מ' ב' דלד' רבותינו דר"ח ניסן הי' שמיני למלואים [והיינו דלא כש"י האבן עזרא דז' ימי המילואים התחילו בר"ח ניסן] צ"ב מש"כ שביום ראש חודש ניסן יקים את המשכן, שהרי כבר היה המשכן מוקם מיום הראשון למילואים ביום כ"ג אדר, ותי' הרמב"ן דר"ל שכעת יקים אותו שיעמוד כך באופן קבוע ואף דבלא"ה גם בעת הנסיעות יחזרו ויפרקו ויקימו את המשכן מ"מ לא יהי' עוד פירוק והעמדת המשכן על ידי משה, רק הלויים יפרקוהו ויעמידוהו עוד פעמים רבות, ואילו ההקמה האחרונה שעל ידי משה היתה בראש חודש ניסן. ומה שלא צווה לו עכשיו להדיא על הקמת שבעת הימים הראשונים דסמך על מה שכבר אמר לו מתחילה 'והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר [לעיל נו, ל], ושוב אמר לו שבראש חודש ניסן יקים את המשכן באופן שיהיה קבוע וקיים, בהכרח שהכוונה הוא שכבר יהיה מוקם המשכן קודם לכן בדרך עראי. והבין מעצמו שזה צריך להיות בכל שבעת ימי המילואים, שהרי נצטווה להקריב קרבנות בשבעת ימי המילואים, והבין שלכך נצטווה להקדים להקים את המשכן טרם גמר הקמתו בקביעות בראש חודש ניסן, כדי שיוכל להקריב שם קרבנות בשבעת ימי המילואים, אלא שבאותם ימים יקימו ויפרקו בכל יום.

* טעם פירוק המשכן והקמתו ז' ימים

ועדיין צ"ב דאם כוונת הקב"ה שיהי' ההקמה הקבועה רק בר"ח אז למה צווה להקימו ולפרקו כל יום, וגם שעדיין לא הי' השראת השכינה עד שמיני כמבואר ברש"י פ' שמיני [ויקרא ט' כ"ג] שהצטערו על זה. ועמד בזה הרמב"ן ותי' דאולי היה כן להרגיל הלויים במעשהו כי ממנו יראו וכן יעשו סדר פירוק המשכן והקמתו במסעות. או שתכליתו היה להכתיר את ראש חודש ניסן בעטרה זו שיהיה ראשון להקמת המשכן.

שבע יפול צדיק וקם

והוסיף האמרי אמת דע"ז כתיב [מיכה ז, ח] כי נפלת קמתי, וכתיב [משלי כד טו-טז] אל תארום רשע לנוה צדיק ואל תשדד רבצו כי שבע יפול צדיק וקם. והנה הפסוק הזה מדבר ממש מענין המשכן שהוא נוה צדיק ומקום רבצו, ועל זה אמר הכתוב: 'כי שבע יפול צדיק וקם ורשעים יכשלו ברעה'. והדברים נפלאים, שעל אותם שבעה מקומות של השראת השכינה שכמה מהם נחרבו על ידי הרשעים ונתפרקו, אמר הכתוב: 'אל תארום רשע לנוה צדיק' לחשוב שיש לך כח להחריב ולבטל אותו, כי ענין הפירוק והחורבן של המשכנות והמקדשות הוא כי כך הוא סדר הדברים אשר: 'שבע יפול צדיק וקם'. וכחכנה לזה היה משה רבינו מקים ומפרק מקים ומפרק, להורות שכך יהיה סדר הדברים בכלל ישראל עד שיזכו לבית השלישי, שכנגדו הוא ענין הקמת המשכן ביום השמיני שהוא ראש חודש ניסן, שהוא קיים לנצח נצחים.

סדר העליי' גם של אנשים גדולים תלוי

במכשולות

ומפי הג"ר אליהו דיסקין שליט"א שמעתי ג"כ ע"ד האמרי אמת והוסיף דבא גם ללמד דרך העבודה הפרטית לכל יחיד ויחיד דעצם הסדר להתעלות הוא דוקא ע"י שנכשלים, וכמ"ש הג"ר יצחק הוטנר במכתב דאנשים טועים לפרש שבע יפול צדיק וקם היינו דהגם שנופל מ"מ קם, אבל אי"ז עומק הפשט אלא הפשט הוא דכדי שהצדיק יתעלה הקב"ה עושה שיפול ויקום דרך ככה יגיע למדרגות גבוהות וכמ"ש חז"ל גיטין מ"ו. א"א עומד על ד"ת א"כ נכשל בה וכדברי מדרש שוח"ט כ"ב ז' עה"פ אל תשמחי אויבתי לי כי נפלת קמתי כי אשב בחושך ה' אור לי, אלמלא שנפלת לא קמתי ואלמלא שישבתי בחושך לא הי' אור לי וכמו אצל תינוק שמתחיל ללכת, אם כל הזמן יתמכו בו לא יקבל בטחון ללכת אלא הוא קם ונופל עד שלומד לילך לבד, ולזה טען ר"צ הוטנר שרוב הספרים שכותבים על גדולי ישראל הם לא חינוכיים היינו החלק המתאר הילדות שלהם הוא לא חינוכי, איך מתארים את ילדותם, לדוגמא שהוא לא ינק בלי לברך, ובגיל חצי שנה ידע כל הא"ב, בגיל שנתיים ידע חומש בראשית, בגיל שלש ידע חמשה חומשי תורה, בגיל חמש כבר ידע שלש בבות ב"ק ב"מ ב"ב, בגיל ט' ידע ש"ס, בגיל י"ב כבר התחיל ללמוד זוהר תיקונים, וממתי שהי' ילד מאס במשחקים, וכשאתה קורא את זה אתה אומר לעצמך, אני היום עוד אוהב לשחק, והוא נולד מלאך מה רוצים ממני, והכל באמת שקר וכזב, אין אדם גדול שמאס במשחקים, ילד שמואס במשחקים צריך לקחת אותו לטיפול מקצועי, גם להם הי' קושיים ונסיונות והי' להם נפילות, אנו רואים רק את

המוצר הגמור של אדם גדול, ולא יודעים מה עבר עליהם ואיזה נסיונות הי' להם עד שהגיעו למה שהגיעו, ויש ספר חינוכי מאד על ר' נחומקע הורודנע רבו של הח"ח שהי' גאון וקדוש צי"ע ולא הי' בית בליטא שלא הי' התמונה תלוי שם, ששם כתוב כל הנפילות שהי' לו בילדותו כיון שהי' יתום והתגלגל בחבורה של כל מיני בחורים שהציקו לו, והיו לו אתם נפילות ונסיונות. ולכן גם עדיף לקרוא ספר על אדם גדול שלא הי' מן הגדולים שבדור ממש, דאז יש יותר מה ללמוד. וא"כ יתכן דזה גופא בא המשכן לרמז, ז"פ מקימים מפרקים מקימים מפרקים, דכ"ה הסדר להשראת השכינה שבע יפול צדיק וקם.

דרך העבודה להתקדם לאט לאט

ואם באנו לזה יש להוסיף דכ' כאן הדרכה איך להתעלות בעבודת ה' ע"פ ד' חת"ס [עמ' קס"ג ד"ה ויהי שהק' דמצד א' משמע שהוקם ע"י נס מצד שני מ' שמושה הקימו, עו"ק דאי הוקם ג"פ ביום כמבואר ברמב"ן הרי בעת הפריקה לא הי' אוה"מ ואיך נתקיים ישיבת פתח אוה"מ, ותי' ע"פ שבת קיב: ועירובין כד. דכלי שניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב וסתמו עד מוציא רימון טהור דפנים חדשות באו לכאן, וה"נ לא פרק משה המשכן בב"א, רק בהגיע זמן הפריקה הגביה קרש קרש בזאח"ז והכניסו שוב לאדן וכן כל המשכן ולפני הגמר עדיין לא הי' עליו תורת פריקה והקמה ורק בקרש האחרון ע"י שהי' פנים חדשות הי' פריקה והקמה כאחת, ובזה פי' מש"כ שם בגמ' לית דין בר נש אלא מלאך היינו דזה דרך עבודת הצדיק שמזדכך אחת לאחת עד שלבסוף איננו בר נש אלא מלאך עכ"ד. הרי לן דדרך העבודה הוא להתקדם לאט לאט וכל יום ויום עושה מה שמוטל עליו וגם אם לא מרגיש שמשנתנה, אבל בסופו של דבר יראה שהשתנה לגמרי ללא היכר. וזה אפשר לראות בחבר שלא פגשו עשרות שנים ופתאום רואה שהוא ת"ח גדול ועובד ה', מאידך אלו שנמצאים אתו לא מרגישים השינוי בין יום לחבירו.

המכשולות והנפילות לא כתובים בתורה

ולפי דרך זה בביאור ענין פירוק והקמה דמשכן א"ש דלא נכתב זה בתורה, דחלק הנפילה והמכשול אי"ז דבר שיש לשאוף לזה דעיקר השאיפה תמיד צריך להיות להתעלות כסדר רק שבלית ברירה יהי' תמיד נפילות ויתכן דכ"ז נכלל בדברי הרבינו בחיי [מ יח] שהעתיק דברי חז"ל במנחות צט. דהמקור דמעלין בקדש ואין מורדין, הוא ממש"כ 'ויקם משה את המשכן ויקם את אדניו', ולא נתבאר הראי' ורש"י שם כ' דהתחיל בל' הקמה וסיים בהקמה עוד פי' בזה שמושה הי' אוהב את היריעות למעלה עד סוף ההקמה עי"ש, אבל רבינו בחיי

למרכבה שדרכו יוכלו להיות קשורים לשכינה ולכן בחרו בדמות שור במרכבה. ולזה רצה הקב"ה שיתקנו ד"ז ע"י שכבר יהי' המשכן מוכן לגמרי, ואעפ"כ לא יוכלו להקימו ויצטרכו להתאפק כל אותן החדשים עד שיצווה ה' להקימו ובזה יתוקן ענין הנ"ל ע"כ ד' הבאר יוסף.

ולדברינו הנ"ל י"ל גם לולא חטא העגל, עצם זה שהשתוקקו והיו מצפיין כל יום מתי יוקם המשכן הכניס יותר קדושה למשכן דכפי גודל ההשתוקקות כך מתרבה הקדושה, כיון שכל ענין מקדש ומשכן הוא תוכו רצוף אהבה וא"כ כפי התרבות ההשתוקקות והצפיי' כך התרבה הקדושה וא"ש שהי' צריך להיות כבר מוכן ג"ח לפני הזמן דכ"ז שלא היה מוכן לא היו מצפים כ"כ שהיו יודעים שצריך לחכות עד שיגמר אבל ברגע שהכל מוכן ועומד התרבה הציפיי' ביותר.

רק יום הקמת המשכן הי' תלוי בחודש

והנה כבר העיר בדרשות חת"ס [פ' החודש עמוד רי"ג] דימי המילואים תלאו הקב"ה בימים שבעת ימים לילה ויום ולא תלאום בימי החודש כלל, אבל הקמת המשכן באחרונה תלה בחודש הראשון ולא אמר ב"שמיני" רק באחד לחודש הראשון, וכ' שם דנמצא דבגמר ז' ימי המילואים שהוא כ"ט אדר בערב [במוצ"ש] אז פסק ממנו מצות המילואים ועדיין לא חלה עליו מצות הקמת המשכן דעדיין לא הוקבע ר"ח [דחת"ס נקט דקידשו אז ע"פ הראי' כמו הפשטות ודלא כרבינו בחיי שמות י"ב ב' בשם רבינו חננאל] ורק בשחרית כשנתקבל עדות החודש הוקבע ר"ח ואז הקים את המשכן. ובזה פי' רבותא דמגילה י': דהי' שמחה לפני הקב"ה ביום השמיני כיום שנברא שמים וארץ, דס"ד דהי' חסר בשמחה כיון שהי' חסר הלילה קמ"ל שכיון שידע שיוקבע כבר הי' שמחה לפניו עכשיו.

כח ההתחדשות שהתעורר ביום הקמת המשכן

ויש להוסיף ע"פ משנ"ת באריכות בעז"ה ב' החודש, דעיקר ענינו של חודש שמסרו הקב"ה לישראל הוא האפשרות להגאל ולהתחדש תמיד, ולכן בעי' דוקא שיהי' ע"פ ב"ד, וזה עיקר שמחת גאולת מצרים, א"כ כיון דהקמת המשכן היה גמר יצ"מ אז בר"ח ניסן שוב התעורר אותו כח של התחדשות וגאולה שהי' ביצ"מ, וכח הגאולה הוא דוקא ע"י שנמסר כח הקידוש לישראל, וממילא הי' צריך להיות תלוי דוקא בחודש, ולכן שמח הקב"ה מאד בזה, דכאן הושלם תכלית הגאולה שהוא תכלית בריאת שמים וארץ שיהיו כלל ישראל מנהיגים הבריאה, וא"ש דשבעת ימי המילואים הי' תלוי דוקא בימים להורות דלפני הקמת המשכן כלפי הקב"ה הכל תליא בימים, ורק בהקמת המשכן תליא הכל בחודש.

פי' "שהרי כמה פעמים ביום שהיה משה מקימן היה מפרקן ולא הזכיר בפירוש שיאמר בשום מקום "ויורד משה את המשכן" אלא "ויקם" ולהנ"ל י"ל דהירידות מסמלות החורבנות דמקדשות לאמרי אמת, ובדרך העבודה זה מסמל הירידות והמכשולות בעבודת ה' ולכן לא נכתב בתורה שהשאיפה והרצון צ"ל תמיד רק להתעלות. [עיי"ל דהפירוק והנפילה אינו חכמה כלל דהסט"א והיצה"ר מסייע לזה, ועיקר החכמה וההתאמצות הוא לקים מתוך הנפילה וגם דרך בזה התבטא גדלותו של משה]

הכיסופים להקימו מביא השראת השכינה

עוד הי' אפש"ל ביאור ענין פירוק והקמה דמשה רבינו, דכיון דעיקר השראת השכינה בא ע"י השתוקקות ונדבת הלב, אז בזה שהיו רואים אותו כבר מוקם וחושבים שכבר מגיע השראת השכינה, ושוב מפרקו מתרבה אצלם ההשתוקקות מתי כבר יהי' מוקם בקביעות ויהי' השראת השכינה, ועי' אור החיים הק' בפ' יתרו [י"ט א] שהקב"ה לא רצה שיגיעו ישראל לסיני לפני סיון, כי לגודל חשקו לא רצה להתעכב זמן ארוך בבית חתנות בלא חתונה, וכמו חשוק וחשוקתו שלא יצטער מבוא אלי' כ"ז שלא הגיע עת דודים, וכיון שכאן הי' צריך אתערותא דלתתא לכן רצה הקב"ה לעורר ההרגש שלהם, דכבר עיניהם כלות וכבר כמעט רואים הקמת המשכן, ובזה יתרבה הכיסופין ויושלם השראת השכינה, וזה רמז האור החיים הק' [לעיל ל"ט ל"ב] ותכל כל עבודת משכן עוה"מ דזה ע"ד נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' כי עשו כל העבודה חשוקה וכלילת יופי.

והנה כ"ז נכלל בעבודת הצדיק שכ' "שבע יפול צדיק וקם", דע"י שנופל מתרבה חשקו להתעלות ולהתקרב להקב"ה וזה גופא מעלהו עוד יותר, דאילו לא הי' הפסק להצלחתו הי' כבר מתרגל, ולוקח הכל כמובן מאליו, וזה כבר התחלת הנפילה אבל ע"י הנסיונות והנפילות הוא מתקרב עוד יותר להקב"ה.

העיכוב להקימו עד ר"ח ניסן גרם יותר

השתוקקות

והנה יש להוסיף לזה דברי הבאר יוסף לר' יוסף סלנט, בהא דמבואר בחז"ל דבעצם כבר נגמר המשכן בכ"ה כסלו אלא שאמר הקב"ה שלא יקים אותו רק בניסן כיון שזהו חודש שנוולד בו יצחק, וצע"ט דהרי מה שהצליחו לגמור כל המלאכה בג' חדשים מסוכות עד חנוכה היה בוודאי נס גדול, ואם בלא"ה לא הי' זמן ההקמה רק בניסן למה עשה הקב"ה נס בחינם להיות נגמר ג' חדשים לפני הזמן וזה עוד גרם לטענות מכלל ישראל על משה כמבואר בחז"ל. ותי' הבאר יוסף דענין זה בא לתקן חטא העגל דע"פ המפרשים הי' ענינו כיון שהיו בהולים לקרבת השכינה ורצו לייצר איזה דוגמא

והנה כ"ז הי' ב"אחד לחודש הראשון" ואעפ"כ כ' הלשון "ביום החודש הראשון" ופי' באגרא דכלה דכל החודש הראשון יש לו קדושת ר"ח, דיסוד ענין החודש הוא ההתחדשות, וסגולת חודש ניסן הוא להתחדש, וכפי שיבואר בעז"ה בפ' החודש, וא"ש דדוקא כאן נרמז עבודה הנ"ל, דגם אחרי נפילות וירידות יכולים להתחדש.¹⁷

*הקמת המשכן בשנה חדשה שעדיין לא נפגמה

וידידי הרב אהרן הכהן ארנטריו שליט"א הוסיף דבר נפלא לפ"ז לבאר עפ"י למה חיכה הקב"ה להקמת המשכן עד לר"ח ניסן, וע"פ ד' האגלי טל בהקדמתו בשם אביו, בביאור משנה ראשונה דברכות דתלה זמן ק"ש בטהרת כהנים בהערב, דענין הערב שמש שהצריכה תורה, דאף אחר שטבל מ"מ כיון שהי' טמא באותו יום נשאר בו רושם טומאה כל היום, ובהערב שמש שבא יום אחר שלא הי' בו טומאה נסתלק גם הרשימה. וה"ה בקדושה כשמקבל עומ"ש בשחרית נשאר הרשימו רק עד הערב, עכ"ד האגלי טל, וא"כ י"ל כן בענין שנה, דשנה שכבר הי' בו פגם עדיין נשאר בה רושם עד השנה החדשה, וזה גופא הטעם למה הוקדם ענין החודש הזה לכם ליצ"מ, כיון דבלי התחדשות שנה עדיין יש פגם בשנה הקודמת ולא הי' יתכן יצ"מ, וא"כ לולא חטא העגל הי' שנה ראשונה דיצ"מ המושלמת ביותר לכל מיני התחדשיות, היינו מתחלה יצ"מ ואח"כ מתן תורה ואח"כ השראת השכינה, אבל כיון דחטאו בעגל נפגם השנה ההיא והיו צריכין לחזור שוב על ההתחדשות שקיבלו ביצ"מ, נמצא דיום הקמת המשכן הי' חזרה על ההתחדשות של יצ"מ. ואולי זה נכלל בהדגשת הפסוק "ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן" היינו דהקמת המשכן הי' בשנה השנית שלא הי' בו אותה הפגם של השנה הראשונה.

*ימי המילואים לא הוזכרו בפרשת פקודי

ולפ"ז יובן קצת למה ז' ימי המילואים לא נתלה כלל בימי החודש, ורק יום הקמת המשכן תלוי בחודש, דז' ימי המילואים ל"ש להתחדשות כלל דזה רק הכנה והקדמה שיוכלו אח"כ להשתמש במשכן ושיהי' שם השראת השכינה, אבל עיקר כח ההתחדשות הי' נצרך לאותו יום שיחזור השראת השכינה לכלל ישראל ולזה צווה ה' ליזהר שהקמת המשכן יהי' ביום ראשון לחודש ניסן, ורק ממילא הי' משה צריך להקדים ז' ימים לפני זה, ואז ממילא יצא דיום הקמת המשכן הי' יום השמיני, וגם יובן קצת לפ"ז מה שכבר הערנו בתחלת דברינו

¹⁷ ועי' בסוף הגליון מש"כ בשם הראשונים דעיקר מה שניתן לנשים יו"ט דר"ח הי' ר"ח ניסן יום הקמת המשכן.

דלמה לא הוזכר כלל בפרשה כאן ענין ז' ימי המילואים, [וכתבנו דלאבן עזרא א"ש כיון דיום הקמת המשכן המוזכר כאן הי' הראשון של ימי המילואים] דכאן בפ' פקודי עיקר הנושא הוא גמר מעשה המשכן ותכליתו שזהו השראת השכינה שבא ע"י הקמת המשכן ולזה צוה ה' שיהי' זה בר"ח ניסן דזה חלק מעצם מעשה המשכן ושייכא לספר שמות, אבל ז' ימי המילואים הוא התחלת עבודת אהרן הכהן וקרבתו כדי שיהי' ראוי לעשות העבודות במשכן והציווי ע"ז שייכא לפ' תצוה דכולו בענין בגדי הכהנים וסדר עבודתם בימי המילואים, והקיום בזה שייכא לספר ויקרא שהוא כולו בענין הקרבנות והעבודות הנעשית במשכן, ולזה כ' שם סדר שבעת המילואים ואח"כ שמיני של אותם ימי המילואים וסדר הקרבנות, אבל לא מוזכר שם כלל ענין הקמת המשכן.

*פרשת פקודי מספר שמות שייכת למשה

ולכשת"ל בנוס"א קצת, יסוד ספר שמות הוא הבאת השראת השכינה בעולם ע"י משה רבינו שהתחלתו במתן תורה וגמרו בהקמת המשכן וכדכ' רמב"ן בהקדמה לס' שמות דהגלות לא נשלמה עד יום שובם אל מקומם ואל מעלת אבותם, וגם אחרי שיצאו ממצרים נחשבו גולים עד שבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקב"ה והשרה שכינתו ביניהם ובזה שבו אל מעלות אבותם שהיו המרכבה, וכל בניית המשכן והקמתו הי' ע"פ משה ולכן הובא לפניו כאן בפ' פקודי והוא זה שהקימו וזה עיקר תוכן פ' פקודי, אבל ספר ויקרא דנקרא תורת כהנים שייכת לאהרן ובניו, דזה עוד חלק אחרי שהגיעו לדרגה זו שיהי' בהם השראת השכינה שנתחדש שיהי' אפשרות הקרבת קרבנות ע"י אנשים נבחרים וזה עיקר ענין ספר ויקרא שהקב"ה קרא למשה מתוך אותה מקום להורות לו על עניני קרבנות והעבודה ולכן נאמר שם חלק שבעת ימי המילואים וקרבתו דשמיני.

י"ח פעמים כאשר צוה ה' את משה נגד שמו"ע

ויפרש את האהל וגו' כאשר צוה ה' את משה וכן בכל הפסוקים בהמשך [מ' י"ט-ל"ב]

וק' דהול"ל כאשר צוה ה', ולמה הוצרך להוסיף את משה, וגם למה הוצרך לחזור עוה"פ על כל פרט ופרט, עי' אור החיים הק' שעמד בזה, ולהנ"ל בשם שפ"א א"ש דעיקר עבודת משה הי' לחבר תחתונים לעליונים, והי' הכל ע"י אור התורה שנתגלה למשה רבינו מן השמים, ועכשיו הי' עבודתו לקחת ההתעוררות מלמטה ולחברו למעלה, ולא הי' כאן סידור והקמה בעלמא שיהי' אפשר לקצר ולומר שעשה הכל כציווי ה'.

והנה בבעל הטורים פסוק ל"ב עמד בזה וכתב הטעם כנגד מה שאמר משה מחני נא הרבה להזכירו [לכ' ר"ל

ה' ה"ה בכלל מתעסק וזה מעכב בכל התפלה ולא רק בברכה ראשונה דהוי כלא התפלל כלל.¹⁸

עיקר הרגשת עמידה לפני ה' בחתימת הברכה

וא"כ יתכן לומר דעיקר המקום שמתבטא ענין עמידה לפני ה' הוא בחתימת הברכה דשם אומר ברוך אתה ה' בלשון נוכח, וא"כ שם מתבטא עצם מעשה התפלה ולכן יש להקפיד שם ביותר גם על עצם פי' המלות דפי' המלות גופא מבטא העמידה לפני ה'.

ובזה יל"פ הא דברכות כח: די"ח ברכות כנגד י"ח חוליות שבשדרה, דהנה השדרה מבטא עיקר גבהות האדם ולכן איתא שם דהמתפלל צריך שיכרע עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה, וכיון דבשמו"ע יש לו לחשוב כעומד לפני ה' ולהתפשט מכל עניני הגוף ממילא יש לו לבטל מציאותו לגמרי ולהתבטל כליל לרצון ה' ומציאותו וכאילו אין עכשיו בעולמו משל עצמו כלום רק הקב"ה ומצוותיו.

ולפי"ז י"ל דמה שנרמז כ"ז בכאשר צוה ה' את משה ע"פ הבית הלוי פ' כי תשא דעיקר תיקון העגל ה' להתבטל לגמרי לציווי ולרצון ה' בלי שום חשבונות ושיקולים עצמיים, ועד"ז יש לאדם לכוון בשמו"ע שאין לו בעולמו שום חשבונות עצמיים רק רצון ה' וציווי ה' כאשר צוה את משה. עכ"ד הרב שליט"א.

ויש להוסיף דלכן נרמז ענין זה בעיקר בחתימה כיון שבעצם הברכה הרי הוא סו"ס חושב על עצמו שהוא צריך רפואה ופרנסה וישועה וכדו' אבל בחתימה כאילו שוכח מעצמו ואין במחשבתו רק שבחו של הקב"ה שהוא זה שמרפא והוא זה שמביא פרנסה והוא זה שמביא הגאולה.

וכעת אני נזכר במו"ר הגרא"י ברזל זצ"ל לשמו ולזכרו תאות נפש ובפרט בתפלותיו בימים הנוראים אשר הלהיב את הציבור בקולו החזק והמרגש, ותמיד בהגיעו לחתימת הברכה נעצר לרגע ונתחזק קולו ביותר והי' נראה שמתאמץ ביותר בכונה בחלק זה, וכן באותן התפלות שלא הי' הבעל התפלה והי' יושב בחזרת הש"ץ מפאת חולשתו, מ"מ בהגיע לחתימת הברכה הי' נעמד. ולהנ"ל א"ש דאז יש הדגשה מיוחדת על עמידה לפני המלך.

הרי במחני נא מסר נפשו לכפרת חטא העגל וכיון דמשכן הוא לכפר על חטא העגל נזכר כאן משה] עוד כתב דכתוב י"ח פעמים כאשר צוה ה' את משה וככל אשר צוה ה' את משה וכנגדם תיקנו י"ח ברכות ופעם כ' כאשר צוה ה' כן עשו [לעיל ל"ט מ"ג] כנגד ברכת המינים, ויש בהם קי"ג תבות, וכן בסופי הברכות כמו בא"י מגן אברהם בא"י מחי' המתים ובהם קי"ג תיבות וקי"ג פעמים לב [כולל לבבך לבבכם וכדו'] בחומש שצריכים כוונת הלב.

והנה רמז זה האחרון הזכיר הטור בעצמו בסי' ק"א בשם הר"ר אליעזר [הרוקח] שירגיל אדם א"ע לכוון לפחות בחתימה של כל ברכה שיש בהן קי"ג תיבות כתפלת חנה וקי"ג פעמים לב בחומש לומר שצריך כוונת הלב, וזה מהג"מ פ"ד מתפלה כמבואר בב"י והובא עצם הדין במשנ"ב שם סק"א בשם טור בלי הרמזים.

וצ"ב מה ענינו המיוחדת של חתימת הברכה שרמזה תורה לכוון בהם, וגם מה ענין שמו"ע לכאשר צוה ה' את משה דפ' פקודי.

הגישה לתפלה הוא העמידה לפני ה'

והסרת התענוגות

וביאר הג"ר ישראל דוד שלזינגר שליט"א, ע"פ המבואר בשו"ע סי' צ"ח דבנוסף לדין כוונה בשמו"ע מצד פי' המלות יש דין נוסף בעצם צורת הגישה לתפלה, דהמתפלל צריך לחשוב כאילו שכונה כנגדו ויסיר כל המחשבות הטורדות וכו' וצריך שיחשוב בדברים המכניעים את הלב והמקור מסנהדרין כ"ב. ממש"כ שויתי ה' לנגדי תמיד דקאי בעיקר על זמן התפלה, וברמ"א שם שיחשוב קודם התפלה מרוממות הקל ושפלות האדם ויסיר כל תענוגי האדם מלבו, ועי' ט"ז סי' ק"ד סק"ג בטעם איסור ישיבה ולעבור תוך ד"א של המתפלל דהמקום אשר המתפלל עומד עליו אדמת קודש היא הואיל ושכינה כנגדו ובתלמידי רבינו יונה ברכות כב: מדפי הרי"ף כמה שהביא שם הרי"ף מיבמות קה: דהמתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה ביאר רבינו יונה שיחשוב כאילו עומד בשמים ויסיר מלבו כל תענוגי עוה"ז, כענין שאמרו הקדמונים כשתרצה לכוין פשוט גופך מעל נשמתך ואח"כ יחשוב כאילו עומד בביהמ"ק שהוא למטה, וידועים ד' הגר"ח שדקדק מד' הרמב"ם די' ב' דיני כוונה בתפלה א' פי' המלות ב' שיכוון שעומד לפני ה' וזה לא מדין כוונה רק מעצם מעשה התפלה ואם אינו רואה עצמו כעומד לפני

¹⁸ ויעויין בספר פסקי תשובות סי' צ"ח שהביא הרבה מראי מקומות ללימוד זכות על המון בית ישראל שעקב הטרדות וחולשת המזג ק' מאד להתרכז כן בכל התפלה. חזו"א בגליונות שם שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' א' אבי עזרי על הרמב"ם שם שו"ת יבי"א ח"ג סי' ח' תשובה"ג ח"ד סי' כ"ז.

סברת הגרי"ז דזה דין לחה"פ הרגיל

באיזה יום ערך משה את לחה"פ

ויערך עליו ערך לחם לפני ה' כאשר צוה ה' את משה: [שם כ"ג]

הנה בפשוטו כ"ז הי' ביום השמיני למילואים דהרי לעיל כ' ויהי בחודש הראשון וגו' ובא' לחודש הוקם המשכן, ולד' חז"ל רוב מפרשים ז' ימי במילואים התחילו בכ"ג אדר וא"כ ר"ח ניסן הי' שמיני למילואים וא"כ כל מה שכ' כאן בפרשה הי' ביום השמיני [אלא דרמב"ן כ' לעיל שם דמפסוק י"ח שכ' ויקם משה את המשכן בא הכ' לבאר את מלאכת המשכן בכל ז' ימי המילואים אולם פשוט הפסוק דזה המשך וכן פי' בנחלת יעקב בד' רש"י]. וא"כ מש"כ שערך עליו את הלחם הי' ביום השמיני ויום השמיני הי' ביום ראשון כמבואר ביומא ג: ושבת פז: וא"כ תקשי טובא הרי אמרו במנחות ק: דלחם שסידרו שלא כמצוותו ביום השבת הוי כמי שסידרו הקוף וא"כ לא הי' שום תורת סידור לחם במה שעשה בשמיני. ובס' חכמה ודעת למרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א הביא דכ"ה הגר"מ אליפנט זצ"ל לפני מרן הגרי"ז זיע"א ואמר לו הגרי"ז שאכן זאת קושיא עצומה, וחזיק את הקושיא יותר דהא מבואר בתוספתא פ"ז דמנחות מ"ו דר' יוסי אומר כל ז' ימי המילואים הי' השלחן בטל בלא לחם לפי שלא נגמרה מלאכתן למוצאי שבת, לא סדרו עליו הלחם אלא בשבת בזמנו, ולכ' הכוונה רק לשבת של אחר יום השמיני, וכן באמת פי' הכתב והקבלה לעיל ל"ט ל"ו דעיקר ערך הלחם הי' רק בשבת וכוונת הפסוק כאן רק העמדת השלחן והכנתו והרי משה נצטווה לערוך לחם לפני ה' כבר ביום השמיני למילואים שהוא ביום ראשון שנא' לעיל ד' והבאת את השלחן וערכת את ערכו. [אולם בהעמק דבר כ' דגם לעיל כוונת הקב"ה לא הי' ללחם הפנים שלא הונח מיד בעשיית המשכן רק שיבא את השלחן שיתקדש כדי שיוכל אח"כ לערוך עליו לחה"פ]

סידור השלחן מדין חינוך

והנה כבר הארכנו בפ' תרומה בב' גדרים בלחה"פ חדא דין קרבן מנחה לפי שהלחם עם הלבונה ביחד הוי כקרבן מנחה ודין הלבונה כדין הקומץ שהוא נקטר והלחם נאכל כשיירי הקומץ, ודין נוסף הוא מהלכות השלחן עצמו שיהא ערוך עליו ערך לחם וזה לא מדין קרבן ולזה לא צריך לבונה, ועפ"י יסוד זה כ' בצפנת פענח עה"ת וצ"פ על הרמב"ם מהדו"ת עד: דמש"כ ויערך עליו ערך לחם הי' בלי בזיכין דהי' זה רק לצורך חינוך השלחן, ודקדק דבציווי כ' וערכת את ערכו [לעיל פסוק ד' ולא כ' לחם כיון דהציווי הוא לדורות לחם עם לבונה, אבל משה ערך רק לחם בלי לבונה כיון שהי' רק לצורך חינוך, וא"כ א"ש דעיקר לחה"פ לא נסדר באמת עד השבת הבאה וכמבואר בתוס' דמנחות.

אולם בד' הגרי"ז יתכן דלא הי' ניח"ל בכ"ז דאזיל לשיטתי' בחי' עה"ת סטנסיל שהביא מתוספתא הנ"ל במש"כ אצל משה שערך עליו ערך לחם "כאשר צוה את משה" שהכוונה לציווי שנא' בפ' אמור "ביום השבת ביום השבת יערכנו" [ויקרא כ"ד ח'], ועוד שם במש"כ וישם את המנורה וגו' ויעל הנרות כאשר צוה ה' את משה [לקמן פסוק כ"ד] הביא הפסוק דפ' אמור "על מנורה הטהורה יערוך את הנרות" [ויקרא שם ד']. ותמוה למה הביא ממרחק לחמו הרי בפ' זו גופא הי' ציווי ע"ז "והבאת את השלחן וערכתו את ערכו, והבאת את המנורה והעלית את נירותיה" [לעיל מ' ד']. עוד העיר מש"כ לעיל ל"ט א' ומן התכלת וגו' עשו בגדי שרד לשרת בקודש ויעשו וגו' כאשר צוה ה' את משה ול"ל כאשר צוה, ובכלל צ"ב למה בפ' פקודי כ' אחרי כל עשיי' כאשר צוה ולא בפ' ויקהל [ובמשך חכמה שם כ' כיון דעשיית בגדי כהונה בעי' להיתר כלאים יש להתיר דזה רק ע"פ ציווי ה' וא"כ צ"ב למה בהקמת משכן וכליו כ' כן ובבית הלוי לך לך וכי תשא פי' שלא עשו בעבור כפרת חטא העגל רק בשביל ציווי ה' אבל לא יתבאר למה בפ' ויקהל לא כתוב¹⁹

וביאר הגרי"ז דכל מה שכ' בפ' ויקהל הי' רק לשעה למשכן לדורות הי' בית המקדש, אבל פ' פקודי הי' בגדי כהונה שנוהג גם לדורות, והרי איתא בקידושין כט. דמשמעו מיד ולדורות, וכן פ' תרומה הוא רק לשעה דעיקר תבנית המנורה הוא רק לשעה וכן הטבעות בשלחן הוא רק לשעה ולכן רק פ' תצוה מתחיל בלי ציווי שמשמעו לדורות.

וא"כ א"ש דכאן שכ' בלחה"פ ומנורה כאשר צוה ה' את משה וציווי הכונה לדורות הוכרח למצוא פסוק בפ' אמור הנוגע לדורות דהציווי דלעיל הוא רק לשעה, וצ"ל לפ"ז דעיקר הדינים הנאמרים בפ' אמור כבר נאמר למשה רבינו קודם לכן. ולפ"ז א"ש דלא יוכל הגרי"ז לפרש כהצ"פ דקאי רק על הלחם לחוד מדין צורת השלחן, דכיון דכתיב כשאר צוה ה' את משה הכוונה להציווי דנוגע לדורות, דהיינו הדין קרבן שבו וא"כ הדרא הקו' העצומה לדוכתא דאיך יכול לסדרו ביום הראשון.

¹⁹ וידידי הרב יעקב צבי בוצקובסקי שליט"א פי' בב' אופנים בדרך צחות למה דוקא בבגדי כהונה כ' כשאר צוה ה' את משה א: ע"י שעושים בגדים לבשר ודם יש חשש קנאה או חשד למשה שבחר באחיו מדעת עצמו לכבודו, לכן יש להשריש דהכל כאשר צוה ה' את משה. ב: אדרבה מתוך גודל ההערכה לאהרן הכהן שמקבל בגדים כ"כ חשובים יש חשש שניחס אליו אלקות מסויימת ח"ו ולכן יש להשריש דהכל רק ע"פ ציווי ה' את משה.

שחושב עצמו לשפל רוח כיון שככה צווה ה' אי"ז ענווה כלל וא"כ ל"ש לכוון בענווה לשם מצוה.

משה לא יכול ליכנס מחמת הבושה

ובזה א"ש המשך הפסוקים ויקם את החצר וגו' ויכס הענן וגו' ולא יכול משה לבוא אל אוה"מ וגו' דקאי על משרע"ה דאחר הקמת המשכן ה' לבו נשבר בקרבו, ועננים הם בבחי' קדרות רוח אשר שכנו עליו מחמת עניויות שלו, וזה גופא גרם שכבוד ה' מלא את המשכן ולזה רצה הקב"ה שמשה לא יתרום כלום למשכן וגם שהוא יקים אותו אף שהי' ע"פ נס וא"כ לא הקימו כלל, לפי שעיי"ז ה' משה רוחו שפל מאד שהרגיש שלא עשה כלום למשכן וזה גופא גרם השראת שכינה.

ומזה יצא לנו חיזוק נפלא, דפעמים חושבים הלואי שאוכל לדעת מה בדיוק הקב"ה חושב עלי האם מעשי רצויים או לא ח"ו, וגם אחרי שהאדם מתאמץ מאד בתורה ותשובה תמיד יש לו מחשבות דאולי לא עשיתי מספיק, והי' רוצה מאד שהקב"ה ישלח לו איזה סימן שמרוצה ממנו והתקבל תשובתו, או כשהתאמץ באיזה מעשה טוב או באיזה סדר לימוד, תמיד יש לו ספיקות אולי בלא"ה אינו מרוצה להקב"ה ח"ו, ולהנ"ל האמת הוא שעדיף שישאר תמיד בספיקות כאלה דאז לבו נשבר בקרבו תמיד ובזה גופא הקב"ה מתרצה לו גם אם אולי מצד מעשיו אינו רצוי ח"ו, ועד"ז י"ל במי שנשבר לבו על שלא ניצל היטב ימי הנעורים ותמיד חושב לעצמו אוי! הלואי הייתי מנצל היטב ימי הנעורים ואז היום הייתי כבר ת"ח מופלג וגדול בישראל, אולם יתכן דאילו הי' מנצל זמנו ומתעלה יותר מכולם הי' נעשה גם בעל גאווה ותועבת ה' כל גבה לב, והי' מאבד הסייעתא דשמיא והקרבת ה', וגם אילו הי' מצליח להיות מרביץ תורה וכדו' יתכן שלא הי' קרוב להקב"ה כלל וא"כ הי' מפסיד עיקר תכלית החיים בעוה"ז ובעוה"ב, אבל השתא שלא ניצל שנות נעוריו היטב ומסתובב תמיד עם לב נשבר וכל התורה ותפלה שלו הוא בצירוף לב נשבר, ממילא הקב"ה שוכן אתו ומתקרב להקב"ה ביותר והקב"ה אומר לפמליא שלו ראו ברי' שבראתי בעולמי ואינו יודע איזה נח"ר הוא עושה להקב"ה, גם אם לא מרגיש כן כי הקב"ה לא רוצה שירגיש דאילו ירגיש שוב יתגאה, ובזה גופא זוכה לבנות משכן להקב"ה וזוכה להיות בפנים תמיד.

ועד"ז רגיל בפי מו"ר הגרמ"י רייזמן שליט"א באותם החטאים דאיתא בזוה"ק דא"א לעשות תשובה, אז התיקון הוא בזה גופא שחושב תמיד שתשובתו אינה מתקבלת, וכן בזה גופא שיודע שבעצם הי' צריך לעשות תשובת הרוקח על כל עבירה ועבירה, והוא אינו עושה ולבו נשבר מזה בזה גופא יש לו תיקון, וזה נוגע גם

עבודת חצר המשכן שמרגיש שהוא עדיין בחוץ ויקם את החצר סביב למשכן ולמזבח ויתן את מסף שער החצר וגו' [שם ל"ג]

מבואר דהגם שעצם הקמת המשכן הי' לפני הכנסת הכלים וכפי שאכן יעץ בצלאל מ"מ הקמת החצר הי' הדבר האחרון וצ"ב למה. עוד צ"ע דבכל הענינים כאן פירט כאשר צוה ה' את משה ואילו בחצר לא נאמר כן.

ובס' ערוגת הבושם להגה"צ ר' משה גרינוואלד זצ"ל מחוסט כ' בזה דברים נפלאים, בהקדם במדרש המובא בתחלת הפרשה, דנכנס משה אצל בצלאל וראה שהותיר מן המשכן. אמר לפני הקב"ה רבש"ע עשינו את מלאכת המשכן והותרנו מה נעשה בנותר, אמר לו לך ועשה בהן משכן לעדות וכו' ונתחבטו המפרשים הרבה בביאור ד"ז והנה גם לעיל בפ' ויקהל כ' והותר, וי"ל דהנה כבר נתבאר בהא דלחשוב מחשבות דכפי מדרגת האדם כך נתעלה נדבתו למקום קדוש יותר, ואם לא שב בתשובה כלל לא הי' נדבתו נכנס למקדש, ולכן כשראה משה שנותר מן הנדבה פחד דאולי יש מישראל שלא נתקבל תשובתם ולכן לא התקבל נדבתם, ועי"ז ענה לו הקב"ה דגם בנותר הי' לצורך דעי"ז חשב כאו"א דאולי הנותר הוא מנדבה שלו דאולי לא שב בתשובה שלימה ולא זכה שיעשה מנדבתו מלאכת הקודש והי' לבו נשבר בקרבו ופשפש במעשיו, והנה עיקר סבת השראת השכינה הוא מכח לב נשבר דאת דכא ושפל רוח אשכון, ולזה אמר הקב"ה עשה מזה משכן לעדות דהיינו דנותר זה גופא הי' עדות שיש כאן שכינה שורה כיון שהנותר גורם שיהי' לבם נשבר.

והנה כלי המשכן כל אחד מהם הי' מכוון לתכלית עבודה אחרת כמו תורה ועבודה, והנה חצר המשכן ומסך שער החצר י"ל שהוא רמז למש"כ פתחו לי שערי צדק אבוא במ אודה קה, זה השער לה' צדיקים יבואו בו, [תהילים קי"ח ט-כ] ופי' בספה"ק נועם אלימלך דכל עת ועונה צריך שיראה עצמו כאילו הוא עדיין מבחוץ וצריך לבקש רחמים שיפתחו לו השער שלא ישאר ח"ו בחוץ, ולזה אמר הכ' זה השער לה' היינו זה גופא שהוא מבקש ומחזר תמיד פתחו לי שערי צדק הוא השער שבו יבואו הצדיקים, דמי שמדמה בנפשו שכבר נכנס לפנים עדיין הוא בחוץ, וא"כ י"ל דזה נרמז בחצר המשכן דלאחר שכבר כלו כל העבודות הנצרכות ונשלם בכל מיני שלימות הרמוזים בכלי המשכן, אז צריך לבוא לידי הכרה שעדיין הוא מבחוץ, ולא התחיל עוד ליכנס ולכן נשאר חצר המשכן לאחרונה, ובזה א"ש דלא כ' כאן כאשר צוה ה' את משה דבשאר הכלים המרמזים לעצם עבודת ה' כוון הכל שיהי' כפי אשר מסר הקב"ה למשה, אבל בחצר ל"ש לכוון כוונה הנ"ל ע"פ ציווי ה' דמי

בימים שאחרי שובבי"ם שחושבים שלא ניצלנו הימים כראוי או שלא עשינו כל התיקונים של המקובלים, עדיף שתמיד ישאר עם ההרגשה שאני עדיין חייב הרבה להקב"ה מלחיות עם ההרגשה שכבר תיקנתי הכל.²⁰

החנייה בעוה"ז נקרא מסע

לעניי כל ישראל בכל מסעיהם: [מ' ל"ח]

וברש"י "בכל מסע שהיו נוסעים היה הענן שוכן במקום אשר יחנו שם. מקום חנייתן אף הוא קרוי מסע, וכן [בראשית יג ג] וילך למסעיו, וכן [במדבר לג א] אלה מסעי לפי שממקום החנייה חזרו ונסעו, לכך נקראו כולן מסעות".

ואמר בזה הג"ר יעקב מרדכי ג"י שליט"א [מזקני בית מדרשינו בלונדון-כעת בא"י]²¹ דביאור הדבר דכיון שכל התכלית היה להגיע לארץ ישראל, אם כן כל עוד שהיה בדרך במדבר היה נקרא "מסע" אפילו החניות, ומזה יש לקחת מוסר השכל, שכל עולם הזה נקרא "מסע", אפילו שחושב שהוא חונה במקום מסויים עדיין זה נקרא מסע, כיון שכל התכלית הוא להגיע לעולם שכולו טוב עולם האמת, א"כ אין כדאי להשקיע הרבה בעולם הזה כיון שאנו תמיד נוסעים בדרך, וכידוע מה שהשיב החפץ חיים לאורח שביקרו והיה תמה על שאין לח"ח כמעט כלום והשיב לו דכשנוסעים לא נוטלים הרבה וכו'.

עוד העיר ידידי הרב יצחק הלוי דינר שליט"א שזה מוסר לימי בין הזמנים, דאם הבין הזמנים הוא רק היכי תמצוי כדי לנסוע הלאה במשך הזמן במסע התורה, אז גם החני' והמנוחה מצטרף לעצם הזמן ואין כאן הפסק כלל.

²⁰ בכ"א אדר ביארצייט הר"ר אלימלך זי"ע הביא מו"ר הגרמ"י רייזמן שליט"א א' מיסודותיו של הר"ר אלימלך דבזמנינו אין לעשות סיגופים ותעניות על עבירות דזה שובר את הגוף ואז לא יוכל לעבוד את ה' רק העיקר להרגיש שעדיין לא התחיל לעבוד את ה' ולשפוף שיח לפני הקב"ה על עוונותיו, [עי' נועם אלימלך פ' קדושים ד"ה ובקוצרכם ובס' תלמידו המאור ושמש בפ' נצבים וילך בשם רבון] והוספתי לפרש בזה את הפסוק לא תבוא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה' [דברים כג ב] דמי שגם ענין ה"דכא" [כמו את דכא ושפל רוח אשכון] פצוע אצלו שהוא בעל גאווה, [ומו"ר ביאר שפוצע את גופו בתעניות] וגם בחינת שפיכות לב כמים בתפלה כרות ממנו, אז אין לו עצה שוב ליכנס בקהל ה' גם בדור השפל. [שו"ר בדגל מחנה אפרים שם שכתב קצת מזה]

²¹ שמעתי מאחי הג"ר יעקב שליט"א.

פרשת החודש

הנה פ' החודש הוא השלמת ד' פרשיות ועיקרו, דכבר נתבאר בספ"ק [אוהב ישראל ור' צדוק במחשבות חרוץ אות ד' ושפ"א פ' החודש תרל"ד ועוד הרבה] דכל ענין ד' פרשיות הוא להכין אותנו לחודש הגאולה, דמקודם יש להלהיב הלב בשקלים, אח"כ להסיר הרע דעמלק ואח"כ לטהר עצמינו בפרה ואז שפיר אפשר להגיע להתחדש לגאולה. וכתבו דד' פרשיות הוא נגד ד' אותיות הוי". ובאמרי פינחס [להרה"ק רבי פינחס מקאריץ זי"ע] כתב דד' פרשיות נקראים שבתות טובים, משום שמוציאים בהם שני ס"ת וממילא יש אור נוסף דכל ס"ת יש בו מאור הגנוז, ובקריאת התורה נתגלה מאור הגנוז, ובזה יובן מה דאיתא במהרי"ל דמנגנין ניגון מיוחד לקדיש דד' פרשיות וכן נוהגין באשכנז, גם יש להם שיר מיוחד לשיר המעלות כמו הפיוטים] וגם אין אומרים בו אב הרחמים כיון דכעין יו"ט הוא. ובפרט בשבת שחל בו גם ר"ח ניסן ומוציאים ג' ספרי תורה, הקדושה מתרבה עד מאד.

וכיון שפ' החודש הוא הגמר והעיקר דד' פרשיות ממילא עלינו להתבונן בביאור קריאת פרשה זו ומה אנו יכולין לקחת מזה למעשה.

הנה במשנה מגילה כט. דברביעית קוראין פ' החודש ופירש"י כיון ששם פ' הפסח אבל הר"ן פי' כיון דכ' שם ר"ח ניסן ועכשיו מגיע ר"ח ניסן.

וצ"ב טובא, בין לרש"י בין לר"ן, לרש"י ק' כיון דכל עיקר הקריאה הוא בשביל הפסח למה זה נקרא פ' החודש הרי חלק החודש הוא דבר טפל כאן, ולד' הר"ן ק' למה צריך עכשיו לקרוא פ' שלימה של פסח רק בשביל שזכור שם בתחילה ר"ח ניסן.

ובאמת יל"ע בעיקר פ' זו למה הוקדם כאן מצות קידוש החודש, הרי לכ' זה מצוה נפרדת דל"ש ליצ"מ, ורמב"ן כ' דטעם המצוה דהחודש הזה לכם הוא שיהי' זכר ליצ"מ בזה שנמנה תמיד לחודש ניסן, וא"כ הי' לו להיות בסוף הפרשה כמו מצות קדש לי כל בכור, שהוא זכר ליצ"מ ולמה זה הקדמה ליצ"מ. ואי בשביל לומר בעשור לחודש למה א"א לומר התאריך בלי שיהי' ר"ח ניסן, ואי בשביל חג הפסח שיהי' בט"ו ניסן הרי כמו האבות קיימו כה"ת כולה ובהכרח שהי' ע"פ חשבון א"כ מה איכפ"ל שיהי' ע"פ חשבון ול"ל מצות קידוש החודש ע"פ ב"ד.²²

²² * בעיקר הדבר שהחודש הראשון הוא חודש ניסן לא מפורש בתורה כלל רק במגילת אסתר, שנא' **בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא חֹדֶשׁ נִסָּן בְּשָׁנָה שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה וּגְו'** [אסתר ג פסוק ז] והא דידענו בתורה דהכוונה לניסן הוא רק מד' המכילתא בפ' בא מסכתא דפסחא פרשה א וז"ל "החדש הזה זה ניסן אתה אומר זה ניסן או אינו אלא אחד מחדשי השנה, כשהוא

ובפיוט בפתחה ליוצרות ²³ מודגש "אות זה החודש אצת מכל לקדש ובו ישע לחדש" היינו שהקב"ה מיהר לקדש החודש לפני כל המצוות והמועדים, וצ"ע מה בוער כ"כ שיהי' דוקא עכשיו.

הלבנה מורה על הענווה והביטול

והנה החיד"א [בנחל קדומים פ' בא] ובתולדות יעקב יוסף [בראשית] ובזרע קודש [פ' החודש] ביארו דיש לנו ללמוד מן הלבנה מדת הענווה וההתבטלות בזה שנאמר לה המעיטי את עצמך, דרק ע"י השפלות והביטול אפשר לזכות לגאולה ולכן זה הקדמה ליצ"מ, ועד"ז שמעתי מפי הג"ר ישראל דוד שלזינגר שליט"א שביאר, דמלבנה אנו לומדים מדת הביטול והעבדות, וכדי לצאת מצרים היו צריכין ללמוד מדה זו שלא שואלים קושיות ושאלות, רק עושים כמו שנצטוו וכמ"ש בסוף הפרשה "וילכו ויעשו" וגו' היינו שעשו הכל בלי לשאול שאלות.

אולם למהלך זה עדיין צ"ב, דא"כ זה רק בגדר לימוד שלומדים מן הלבנה, ולא תלוי בלבנה בעצם, וגם א"צ מצות קידוש החודש בשביל זה, והרי משמע דבעי' מצות קידוש החודש כדי לזכות לגאולה.

קידוש החודש הוא ביטוי למסירת הנהגת

הבריאה לכלל ישראל

ובשפתי חיים מועדים ח"ב רנ"ט האריך דענין מצות החודש הזה לכם הוא מסירת הנהגת הבריאה לכלל ישראל וזה מתבטא במצות קידוש החודש שהכל תלוי בב"ד, וכן ביאר הרה"ק ר' יהושע מבעלזא זי"ע דברי המדרש [שמו"ר ט"ו י"ב] דמשבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ר"ח ושנים, ומשבחר ביעקב ובניו קבע בו ר"ח של גאולה, שבו נגאלו וכו' עתידין להגאל, וצ"ע הלא הרבה מצוות תלויין בשנים וחדשים, אלא דקאי על מה שהבטיח הקב"ה שכל הנהגת וטבע הבריאה הי' ע"י כלל ישראל, וזה נתן להם הקב"ה ביצ"מ.

אומר חג האסיף בצאת השנה (שמות כג טז) וחג האסיף תקופת השנה (שם לד כב) אמרת צא וראה אי זה חדש שיש בו אסיף ותקופה ושנה יוצאה בו וקרוי שביעי, אי אתה מוצא אלא תשרי לאחר שלמדת שביעי זה תשרי ראשון זה ניסן, ואף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר **בחודש הראשון הוא חדש ניסן** (אסתר ג ז): וצ"ב למה זה רק זכר לדבר.²³ הנה בענין אמירת יוצרות, שאצל ציבור הליטאי הוקל הדבר, ובפשטות משתי סבות, חששות של הפסק וגם שהיום לא מבינים הנוסח ולא מתחברים, אמר הג"ר אליהו דיסקין שליט"א בשם דודו הג"ר שמעון משה דיסקין זצ"ל דבזמנינו דיש ביאורים יפים על היוצרות נתבטל טעם זה, אולם הג"ר אליהו טען דעדיין יש סבה שלא לומר, כיון דהפיוט נכתב בצורת שיר של חידות, דלא תמצא לא ישראל ולא משה ולא פרעה ולא מצרים אלא הכל במילים אחרות, כמו טובי' ופלא ופתרוס ונעמים וכסלוחים, והחכמה בזה הוא דזה צורה של שיר עם חידות, וא"כ זה רק לאלו שמבינים הרמוז מיד, אולם אם בכל פעם אתה צריך לעיין במפרשים, א"כ חסר כל הענין, עכ"ד. אולם עדיין בוודאי יש מקום ללמוד, והרבה משיעורי הג"ר ישראל דוד שלזינגר שליט"א בזמנים שיש פיוטים בנויים על מילים ספורות של הפייט.

דכתובות ה"בן דבתולה לאחר ג' שנים בתולי' חוזרים, ואם נמנו ב"ד לחסר את החודש בתולי' חוזרים וע"כ שיך כח ההתחדשות גם לגופים.

ולפ"ז מובן הקדמת מצות קידוש החודש דרק ע"י כח החידוש המתבטא בקדושת החודש יכלו להתחדש ולהיות לעם חדש, אבל אילו הי' הכל רק ע"פ חשבון הרי זה ידוע וקבוע מראש ואין בו שום ענין חידוש, אבל עכשיו נכנס בהם כח החידוש שהם עתידים להתחדש כמותה ויש בהם ענין התחדשות וחילוף מה שלא הי' להם עד הנה, וע"כ אפי' השפל שבישראל ואפי' הגיע מצבו ממש לשאול, יכול להתחיל מחדש בחילוף כח מה שלא הי' לו קודם.

ובזה יובן דברי המדרש [שמו"ר ט"ו ל'] "החודש הזה לכם משל למלך שהי' לו אוצרות מלאים זהב וכסף וכו' והי' לו בן אחד כ"ז שהי' הבן קטן הי' אביו משמר את הכל, הגדיל הבן ועמד על פרקו א"ל אביו עכשיו שעמדת על פרקך הרי הכל מסור לך, כך הי' הקב"ה משמר את הכל שנא' והיו לאותות ולמועדים, כיון שעמדו ישראל מסר להם הכל שנא' החודש הזה לכם" ולא מובן איזה תועלת יש להם במה שהם מקדשים מאם הי' מתנהג ע"פ חשבון ולהנ"ל א"ש.

ע"י כח החודש יכולים להכניס קדושה לזמן ולמצוות

ובשפ"א בא תרס"ב כ' דישראל נשלחו לעולם לתקן כל הבריאה, ולכן נמסר להם דרך חדש בכח התורה והמצוות דלבני נח המצוות הם גלמיות, אבל ישראל יכולים לעורר ע"י המצוות שפע קדושה מלמעלה, ולזה מברכין אשר קדשנו במצוותיו על שאנחנו יכולין להמשיך קדושה ע"י המצוות, ובפרי צדיק פ' החודש דלכן נקרא פ' החודש ולא פ' הפסח, אלא דמצוה ראשונה שניתן לישראל הוא קי' החודש, היינו שישראל יכולים להכניס קדושה להתחדש וכיון שיש להם קדושה כזה יכולים לתת להם גם מצות הפסח שכל ישראל יש להם קדושה בגוף ויכולים לאכול אכילה בקדושה.

חודש ניסן כולל כל החדשים

עוד כ' שם שמש"כ החודש הזה לכם ראש חדשים כיון דכל חודש יש לו קדושה מיוחדת, ויום ראשון נקרא ר"ח שהוא ראש לכל החודש, וגופא בתר רישא גריר והוא כולל כל קדושת החודש וניסן כולל כל קדושת י"ב חודש, וכיון ששבת כולל כל קדושת ימי המעשה שלאחריו, ע"כ בשבת שחל בו אח"כ ר"ח ניסן קורין בו פ' החודש.

אבל עדיין צ"ב למה הי' צריך לתת להם מתנה זו דוקא עכשיו ולא בשעת מתן תורה האם לא היו יכולים להגאל ממצרים בלי זה.

הגאולה תלוי בחפצא של חודש דוקא

והנה יש לנו מקורות דעצם החודש קשור לגאולת מצרים, דהרי כתוב שמור את חודש האביב, [דברים ט"ז א'] דיש לשמור עצם החודש, וגם נאמר ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה, [שמות י"ג ה'] דיש בזה קיום בעצם החודש, ולא רק בתאריך מסויים בתוך החודש, ולכן קאמר יכול מר"ח כיון דכל החודש קשור לגאולה, וכן אמרו חז"ל בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, [ר"ה יא:] הרי לך דעצם החודש מסוגל לגאולה, וט"ו בחודש הוא כאילו היינו אומרים חצות יום, שזהו תוקפו של יום, וכן הא דמסמך גאולה לגאולה עדיף, [מגילה ו:] אין הכוונה דט"ו אדר סמוך תוך ל' לט"ו ניסן, אלא דנס פורים מתפשט על כל החודש, שנא' והחודש אשר נהפך וגו' [אסתר ט' כ"ב] דעצם החדש נהפך לשמחה, וחודש ניסן כולו גאולה, ולכן הם סמוכים ממש זל"ז וצ"ב בכ"ז מה זה קשור לעצם החודש. עוד מצינו חדש והביא קרבן מתרומה חדשה בר"ח ניסן, [ר"ה ז.] מ' דיש ענין בתחלת חודש ניסן לחדש הקרבנות ומה מונח הבזה. וכן הפיוטים לפ' החודש מלאים בענין זה שחודש זה נבחר לגאולה. ואכן זה נקרא שבת החודש ויוצרות לפרשת החודש הרי דכל ענין שבת זו הוא ענין החודש.

רק ע"י כח ההתחדשות יכלו להגאל

ויבואר הדבר היטב ע"פ דברי רבותינו זי"ע [פרי צדיק פ' החודש ושם משמואל ויקה"פ] דהנה כשהיו ישראל במצרים היו בשפל המצב מאד ולא הי' להם מציאות עצמית כלל והיו כעובר במעי אמו, ובזמן קטן מאד יצאו לאור עולם ונתהוו תיכף לאומה שלימה בכל פרטי' ותיכף באותו לילה שרתה שכינה עליהם ואמרו שירה, ולשבעה ימים אמרו שירה על הים ואמרו כולם זה אלי ואנוהו, וכווננו כולם ברוה"ק עד שאחרי ימים ספורים עוד מ"ט יום, כבר זכו לקבל תורה וראו כבוד ה' ושמעו קולו, ודבר זה ל"ש כלל בגדרי הטבע, דלזה בעי' כח עצום של התחדשות יש מאין כמעשה בראשית, וכיון שמציאות ההתחדשות הוא למעלה מן השמש דדוקא תחת השמש אין חדש, אבל למעלה מן השמש יש חידוש, ממילא התקשרו למערכת דלמעלה מן הטבע ויכלו להתחדש לגמרי.

אבל עדיין לא מובן איך יגיע ההתחדשות גם לגופים שהוא למטה מן השמש, לזה ניתן להם מתנה שיהיו שליטים על מערכת הזמן ע"י מצות קידוש החודש, דהזמן נמסר להם לחסר ולעבר וכמבואר בירושלמי [פ"א

החיים נשתנו לחיי התחדשות

ובאמת הדברים עמוקים יותר וכפי שהי' מפליג בזה הרבה הג"ר משה שפירא זצ"ל דלא רק שניתן האפשרות להתחדש לגמרי, רק כל הסדר החיים של יהודי השתנה לגמרי מן הקצה אל הקצה, דבמקום שיחיו במהלך של שנה הם חיים מעכשיו במהלך של חודש. דהנה שנה מלשון חוזר ונשנה והתיישנות דהיינו דחיי הגוים אין בו שום דבר חדש, דכבר הי' לעולמים, וככל שנמשך הזמן הדבר מתיישן והולך, דהכל מתחיל מנקודת בראשית, וכל דבר כלה בסוף, אולם החיים במהלך של חודש הוא שכיון שמחוברים למקור החיים ממילא יש אפשרות חידוש כל רגע ורגע, דכל מה שיהודי לומד ומתפלל הוא הכל התעלות יותר ויותר, וכל חייו הוא במטרה להגיע לאיזה יעד רוחני, וששת ימי המעשה הוא להגיע לשבת, וש"ק הוא כדי להשפיע על השבוע הבא, ופסח משפיע על ההמשך עד סוכות וכן הלאה, וכל מערכת הזמן השתנה ביצ"מ דהתחילו ללכת במטרה להגיע לתיקון נצחי, וכיון שעדיין לא נעשה תיקון השלם אנחנו עדיין באמצע הדרך, וכל המועדים הם זכר ליצ"מ הכוונה, שהם ממשיכים מה שהתחלנו מיצ"מ ולכן נקרא רגלים שאנו ממשיכים הדרך הארוכה עד ביאת משיח צדקינו, עד שנגיע ליעד הסופי ולכן בש"ס נקרא סדר מועד ע"ש היעד הסופי של המועדים.

חודש ניסן מסוגל לגאולה והתחדשות

ולכן ניסן הוא חודש הגאולה דעיקר כח החידוש מונח בחודש ניסן וכ' בפיוט דשחרית "דרש זה חדש בחודש לאות ולמופת קדשו", היינו כבר מר"ח קידשו והזמינו כדי לעשות בו אותות ומופתים. ובפיוט "הוא נקרא ראש וראשון" מבואר גודל מעלת ראשון. דהחודש הוא ראשון, ופסח הוא ראשון, וכלל ישראל נקראו ראשון, והגאולה יבוא בראש וראשון, ע"י משיח שנקרא ראש וראשון, ויהי' אז ניסים חדשים, וכשיפתחו דלתות בית המקדש "יצוה חידוש עבודת חודש מה להעלות בראש כל חודש, ועבודת ראשון כל חודש [היינו כיון שהבית יתחנך בר"ח ניסן ממילא הקרבנות של ניסן] יהי' ראשון לכל חודש, היא תקדים תחלה לכל חודש, כי כמו הי' ראש כל חודש כן יהי' ראש לכל חודש" עי"ש בהמשך, היינו דעצם מציאות חודש ניסן הוא כולו מסוגל להתחדשות ולכל עניני ראשון.

עכ"פ מבואר לפ"ז דבחודש ניסן מונח כח עצום של התחדשות, וכל סוג של התחדשות צריך לחודש ניסן דוקא, ובחודש ניסן מתחדש השפע כל שנה, [כמ"ש בקדושת לוי פ' בא] וזה נובע מעצם מציאותו של מושג חודש שהוא ע"ש התחדשות הלבנה וכיון שנמסר חידוש הלבנה לכלל ישראל ממילא יכולים לזכות להתחדשות

תמיד, וזהו סדר החיים שלהם ובכך הם זוכים לגאולה, ובכך א"ש דיש לקרוא פ' החודש דוקא, ודברי רש"י ודברי הר"ן משלימים זה את זה, דכל ענין גאולת פסח הרי הוא כולו התחדשות, דזהו חפצא של גאולת מצרים וזה בא רק מכח החידוש דר"ח ניסן, ולכן נקרא פ' החודש ולא פ' פסח.

*טעם הקפידא להסמיך פרה לחודש

והנה בסדר של ד' פרשיות פרה הוא לפני חודש, והטעם בזה פשוט כמש"כ רש"י מגילה כט. ד"ה פרה אדומה שענינו להזהיר את ישראל לטהר, שיעשו פסחיהן בטהרה, ברביעית החודש הזה לכם - ששם פרשת הפסח, וכיון שכל ענין קריאת פ' החודש הוא להזהיר על הפסח, א"ש דצריך להקדים הפרה כדי להטהר לפני התעסקות בפסח, אולם בהמשך דברי רש"י הביא דברי ירושלמי פ"ג ה"ה דנר' דאין הדבר פשוט כ"כ, ורש"י הביא רק חלק, ונביאו בשלמותו.

הנה נדון הירושלמי הוא באופן שיש שתי שבתות בין פורים לפסח, האם עדיף להסמיך פרה מיד אחרי פורים או עדיף להסמיכו מיד לפני החודש, ונחלקו בזה אמוראי "רבי בא בשם רבי חייה בר אשי אין מפסיקין בין פורים לפרה [דעדיף להקדימו ככל האפשר דל' יום לפני החג צריך כבר לדאוג לעניני החג] רבי לוי בשם ר"ח בר חנינה אין מפסיקין בין פרה לחודש [הטעם יתפרש לקמן] אמר רבי לוי סימניהון דאילין פרשתא בין הכוסות הללו אם רצה לשתות ישתה בין השלישי לרביעי לא ישתה [סימן לדין זה הוא מה שנאמר בד' כוסות דאף דמותר לשתות בין א' לב' או בין ב' לג' אבל בין ג' לד' אין לשתות ולהפסיק ה"נ יש סימן דמבין ד' פרשיות יש קפידא שלא להפסיק בין ג' לד' שהוא בין פרה לחודש] רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינה [ביאר הטעם שלא להפסיק בין פרה לחודש] בדין הוא שתקדים החודש לפרה שבאחד בניסן הוקם המשכן ובשני נשרפה הפרה [מעיקר הדין הי' צריך להקדים חודש לפרה דבר"ח הוקם המשכן ובב' ניסן נשרפה הפרה דלא הי' אפשר בלא"ה דלעשיית הפרה בעי' פתח אוה"מ] ולמה פרה קודמת שהיא טהרתן של כל ישראל" [דאם נדחה פרה לשבת אחרי שבת החודש לפעמים לא יהי' מספיק זמן להטהר כגון בר"ח ניסן או כ"ט אדר שחל בשבת דאז קריאת פרה זה בוד' או בח' ניסן ושוב לא יספיק זמן להטהר, ולכן הקדימו את הפרה, אבל כיון דבעיקר הדין הי' צריך להיות אח"כ יש להסמיכו לחודש כמה שאפשר ולא להפסיק ביניהם] עכ"ד הירושלמי.

ולשון רש"י במגילה בהמשך לדבריו שהבאנו לעיל: "ובתלמוד ירושלמי גרסינן אמר ר' חמא, בדין הוא שיקדום החודש לפרשת פרה, שהרי באחד בניסן הוקם המשכן ושני לו נשרפה הפרה, ומפני מה הקדימוה - שהיא טהרתן של ישראל" ומי שקורא רש"י לבד יחשוב שהירושלמי בא להקשות קושיא דלמה לא הקדימו

ולשון "ולקחתי" שהוא הדברי תורה והקדושה ללב ישראל ללב חכם לימינו וכמו שאמרו נירושלמי שקלים פ"ג ה"ג טהרה מביאה לידי קדושה דכתיב [ויקרא ט"ז, י"ט] וטהרו וקדשו. וזה שאמרו הסימן בין שלישי לרביעי לא ישתה שאין מפסיקין בין פרה להחודש דפרה נגד וגאלתי שהוא גמר הגאולה מן הרע כנ"ל. והחודש נגד ולקחתי שהוא הדברי תורה והקדושה והם רצופים וטהרו וקדשו, ובאמרי אמת [ימים ראשונים של פסח תרפ"ן] דכיון דתכלית הגאולה הוא ולקחתי אתכם לי לעם, כדאיתא בשפ"א [ע"י שמות תרנ"ו ד"ה בפ"ן] ולכן אין להפסיק בין כוס שלישי לרביעי, ובזה א"ש דד' פרשיות הם מול הד' כוסות ולכן איתא סימן מהא דבין שלישי לרביעי לא ישתה דבין פרה להחודש ליכא הפסק, פרה היא טהרה, טהרת הלב, ומיד אחר כך פרשת החודש שהתכלית היא ולקחתי אתכם לי לעם.

אולם באמת למעייני בירושלמי יראה דטעם סמיכות פרה לחודש לאו מצד איסור הפסקה אתינן עלה, רק מצד דבעצם היינו רוצים לעשותו אחרי חודש רק דא"א לכן יש להסמיכו כל מה דאפשר לחודש ולא מצד שיש איזה שייכות וחיבור בין פרה לחודש וא"כ עדיין צ"ב מה שייכא לד' כוסות.

*הקמת המשכן בר"ח הוא חזרה על

החודש הזה לכם דמצרים

והנראה בעז"ה דהנה בוודאי לא במקרה נודמנו בפונדק אחד הא דהקפיד הקב"ה שיהי' יום הקמת המשכן בר"ח ניסן וזה דעיקר יצ"מ הי' התחלתו בפרשת החודש הזה לכם, שכבר נתבאר לעיל בפ' פקודי ע"פ ד' האגלי טל שכ' לענין הערב שמש דטומאה וק"ש של ערבית דכ"ז שעוד נמצא באותו יום יש עדיין אותו רושם של טומאה או של קדושה, ורק בעבר אותה היום פקע הרושם ולכן אפשר לאכול תרומה אח"כ, וה"נ לענין יציאת מצרים דרצה הקב"ה שכלל ישראל יצאו רק בשנה שכבר נתחדש מאז ר"ח ניסן דאין בו שום פגם מהשנה החולפת שעוד היו משוקעים בטומאת מצרים, וכך היו מעותדים להתעלות יותר ויותר בשנה החדשה הזו עד להשראת השכינה ביניהם, אבל אחרי שחטאו בעגל שוב נפגמה אותה שנה, והוצרכו להתחדש שוב בשנה השנית, ולזה הקפיד הקב"ה שיום הקמת המשכן יהי' בר"ח ניסן דוקא, ונמצא דיום הקמת המשכן הי' חזרה לאותה כח החידוש של ר"ח ניסן דמצרים, ובכל שנה ושנה כשאנו חוזרים לאותם הימים אנו מקבלים שוב הכח להתחדש מכח חודש ניסן ולזה אנו קוראים בפ' החודש להתחבר שוב לאותה כח החידוש. ויש לצרף לזה ד' המשך כח

חודש לפני פרה ובזה מתרץ מפני טהרת ישראל, ואז יחשוב דאחרי התירוף, שוב לא מתחשבין כלל בזה שנשרפה אחרי ר"ח, אבל ע"י עיון בדברי ירושלמי חזינן דאין כאן קושיא ותירוף כלל רק בא להסביר הטעם למה אין להפסיק כלל בין פרה לחודש ולזה משני דכיון דמעיקר הדין הי' צריך להקדים חודש לפרה רק דא"א מפני טהרתן של ישראל, אז לפחות יש להסמיכו לחודש עד כמה שאפשר שעכ"פ יהי' איזה שייכות לזה שנשרפה הפרה רק אחרי ר"ח.

והנה דברי הירושלמי צ"ע טובא, דאיזה שייכות יש לפ' החודש להקמת המשכן, הרי עיקר קריאת פ' החודש זה בשביל חודש ניסן המתבאר בפ' בא שהי' אז זמן יצ"מ ול"ש כלל לניסן דהקמת המשכן, ולא מיבעיא לשי' רש"י בהתחלת דבריו שכ' דטעם קריאת חודש זה מצד הקרבת קרבן פסח א"כ בוודאי קשה דלכ' ל"ש לר"ח ניסן כלל שנוכל לדון דפרה זה אחרי ר"ח, אלא אפי' לשי' הר"ן דטעם קריאת פרה זה מצד עצם ר"ח ניסן, אבל זה מצד ר"ח ניסן דיציאת מצרים ולא ר"ח ניסן דהקמת המשכן, ועוד דלכ' הפרה שאנו עושים לטהרה ל"ש לאותה פרה שנעשה אז במדבר בשנה השנית כדי שנצטרך להתחשב בתאריך שנעשה אז, דרק אז נעשה בב' ניסן כיון דלפני זה לא הי' משכן ועדיין לא הי' מציאות של פתח אוה"מ, אבל לדורות שכבר יש מקדש אין שום ענין לחכות אחרי ר"ח ניסן וא"כ למה צריך להסמיכו כ"כ לר"ח אדרבה נקדימו למיד אחרי פורים כמו האמורא הראשון בגמ' ירושלמי.

*שייכות פרה וחודש לנוס ג' וד'

עוד צ"ע איזה שייכות יש להפסקה דפרה לחודש עם הפסקה דכוס ג' וד', ובעיקר פנימיות איסור הפסק בין כוס ג' לד' כתב בשם משמואל [ויה"כ תרע"ז] כ' בשם אביו האבני נזר דד' כוסות הם נגד ד' לשונות של גאולה והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי, ואם היו מפסיקין בין ג' לד' הי' מורה שהגאולה היא ענין בפני עצמו, והלקיחה שהיא מ"ת הוא ענין בפ"ע, ואין הדבר כן, שהגאולה לא היתה אלא כדי לקבל את התורה, וכמ"ש [לעיל ג' יב] בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, עוד כ' בנוס"א דבעצם הי' קיטרוג על הגאולה דגם הללו עובדי ע"ז אבל ע"י שאמר ה' תעבדון את האלקים על ההר הזה זה מורה שעיקר הגאולה לצורך גבוה, ולכן כלל ישראל התחילו לספור למ"ת מיד ביציאה, ולזה לא יפסיק בין ג' לד' להורות דעיקר הגאולה לצורך גבוה שהוא מ"ת, וזה עדיין לא מסביר ענין פרה וחודש וצריכים אנו לדברי ר' צדוק ז"ע [פרי צדיק פרשת פרה] שביאר דפרה ענינו טהרת הנפש שזה גמר הגאולה שנעשים בזה מוכנים מיד להשראת הקדושה בנפש בפרשת החודש שכנגד כוס רביעית

פרשת פקודי ופרשת החודש יסודם אחד

ובזה הרווחנו למה בדרך כלל יצא פ' פקודי בדיוק בפ' החודש דבשניהם יש עסק דר"ח ניסן ומשטחיות נראה שזה במקרה נזדמנו ביחד, דהרי בעיקר אנו עוסקים בר"ח ניסן דיצ"מ, ופ' פקודי עוסקת בר"ח ניסן דמשכן, אבל להנ"ל א"ש שהוא דבר אחד ממש, וא"ש דבשנה שר"ח ניסן חל ביום ראשון כמו השנה דהקמת המשכן יוצא הדבר הנדיר דפקודי הוא מחולק מויקהל גם בשנה פשוטה להורות שנעשה עסק מר"ח ניסן התבאר בפ' פקודי ביחד עם עבודת היום דפ' החודש כהכנה לר"ח ניסן.

כח החודש פועלת על טהרת הפרה

והנה מעתה יש לחקור לענין טהרת פרה מתי עדיף לעשותו האם כמה שיותר מוקדם לפני החודש כדי שכשיבוא החודש לא יהי בו שום פגם וטומאה ויוכל להתחדש כהוגן בלי שום עיכוב, או דנימא דאדרבה דעצם כח החידוש של השנה החדשה יתן תוקף יתר לכח הטהרה של הפרה, כיון דבשנה החולפת יש עדיין פגם, והנה בזמן הקמת המשכן חזינן באמת דעשיית הפרה הי' אחרי הקמת המשכן ואף דלא הי' שייך בלא"ה מצד דין פתח אוה"מ אבל פנימיות הי' בו ג"כ דכיון דעדיין היו נמצאים בשנה הראשון של יצ"מ שהי' בו פגם חטא העגל לא הי' ראוי כ"כ להכנת הפרה, ולזה עשאוהו רק אחרי ר"ח, דאז גם נתוסף כח קדושת המשכן, דלכך זה תלוי בפתח אוה"מ, וא"כ בדין הי' שגם לדורות נחכה לעשיית וקריאת הפרה רק אחרי ר"ח, אבל כיון דאנו דואגים לטהרתן של ישראל ואם נחכה עד אז לא כולם יספיקו להטהר, וא"כ יצאו שכרם בהפסדם דיהי' אלו שלא יטהרו כלל, ולזה עדיף לוותר על מעלה זו ולהקדימו לחודש, אבל כיון שעדיין אנו רוצים כח החידוש שיועיל לפרה אז העצה הוא שלא ליתן רווח והפסק כלל בין פרה לחודש ובזה יושפע מכח החידוש גם לפרה.

ובזה א"ש הדמיון לד' כוסות דכמו יש ענין להסמיק כוס ג' וד' הי' יש ענין להסמיק פרה וחודש כדי שיתחברו זה עם זה. ועיקר הדמיון הוא בזה שאנו רוצים השייכות והחיבור ביניהם, ולזה י"ל כספה"ק הנ"ל דכמו דלענין ד' כוסות אנו רוצים לחבר הגאולה לתכליתו שהוא מ"ת, ה"נ טהרת הפרה אנו רוצים לחבר לכח החידוש כדי שגם הפרה יקבל מכח החידוש וזה יחזק ויעדיף כח הטהרה.

ובעיקר מה שהביא רש"י ד' ירושלמי דלכ' הוא ללא צורך להבין הפשט, שמעתי מפי הג"ר ישראל דוד שלזינגר שליט"א לפרש י"ל דבא לומר דבירושלמי יש מהלך אחר לסדר פרה וחודש, דלדבריו הטעם פשוט

חודש זה לצורך שחיטת פסח וא"כ בוודאי צריך להיות פרה לפני חודש, אבל מהא דס"ל לירושלמי דפרה הי' צריך להיות אחרי החודש, נר' דקריאת החודש שייכא לכח החידוש שיש בחודש ניסן וכדנתבאר לעיל, וזה יותר דומה לפי הר"ן דכ' דעיקר קריאת החודש זה בשביל ר"ח ניסן.

והנה לשון המשנה ברורה סימן תרפה ס"ק א בבואו לבאר עניני ד' פרשיות העתיק דברי הלבוש שכתב "השלישית היא פרשת פרה אדומה והיא בשבת שקודם פרשת החודש שכן היה שריפתה במדבר סמוך לניסן כדי להזות בה את ישראל באפר החטאת מיד אחר הקמת המשכן כדי שיהיו טהורים ויוכלו לעשות הפסח בזמנו לכך קורין פרשה זו להתפלל לפניו ית' שגם עלינו יזרוק מים טהורים במהרה. הרביעית פרשת החודש בשבת הסמוך לר"ח ניסן כדי לקדש חודש ניסן דכתיב בתורה החודש הזה לכם ראש חדשים אבל אין זה עיקר הקידוש כי עיקר הקידוש הוא בעת ראית הלבנה שמקדשין אותו הב"ד ואין הקריאה הזאת אלא מדרבנן" עכ"ד. הנה מש"כ דהשריפה הי' במדבר סמוך לניסן ומ' דר"ל לפני ניסן צ"ע הרי רק בב' נשרפה הפרה וזה הי' קר' ירושלמי, ומש"כ דפ' החודש זה לקדש חודש ניסן דומיא דקידוש החודש זה על דרך שי' הר"ן בתוספת הסבר וזה חידוש.²⁴

והנה עפ"י דברינו דתמיד מעלת ר"ח ניסן הוא להתחדש שוב להיות ראוי להשראת השכינה וזה הי' הניסן דיצ"מ וזה הי' הניסן דהקמת המשכן, א"כ א"ש דגם לדורות יוכל כל אחד להתחדש בר"ח ניסן, ולכן צריך כ"א לכח טהרת פרה כדי שיוכל לקבל כח זה, וא"כ א"ש דלפני הקמת המשכן הי' נצרך לשבעת ימי המילואים שהם שבעת ימי חינוך והכנה כדי שיוכלו להתחדש בר"ח ניסן וא"ש דפרה ומילואים מרומזים בחד קרא שנא' בסו"פ צו כאשר עשה ביום הזה [דהיינו מילואים] צוה הי' לעשות לכפר עליכם ודרשי' בריש יומא דלכפר זה מעשה פרה שצריך ג"כ פרישת כה"ג שבעת ימים, ולפ"ז כמו שפרה נוגע לכאו"א לדורות, ה"נ עבודת שבעת ימי המילואים, וא"ש מנהג החסידים [דרכי חיים ושלום אות קצ"א סיודר בית אהרן וישראל ועוד] לא להגיד תחנון בימים אלו, שבזה רוצים להתחבר לכח פנימיות ימים אלו, וכפי שאומר מו"ר הגרצ"מ זילברברג שליט"א בשם צדיקים דז' ימי המילואים של כל שנה הם מיוחדים לכל יחיד

²⁴ ובעיקר הדבר לייחס חשיבות לניסן מצד המילים החודש הזה לכם, תלוי בב' פירושים ברש"י פ' בא שם [יב] בביאור הפסוק החדש הזה לכם דמתחלה פ"י דהראהו לבנה בחידושה ואמר לו כשהירח מתחדש יהיה לך ראש חודש. ולפ"ז קאי על המושג דר"ח ולא דוקא ר"ח ניסן, אבל אח"כ המשיך רש"י "ואין מקרא יוצא מידי פשוטו, על חדש ניסן אמר לו, זה יהיה ראש לסדר מנין החדשים, שיהא אייר קרוי שני, סיון שלישי" ולפ"ז קאי על חשיבות חודש ניסן.

על עצמו שישב שם עד שימצא יישוב לספר יחזקאל ואפי' ישב שם כמה שנים וכיון שקיבל על עצמו כך הי' לו סייעתא דשמיא ומצא מיד יישוב, וזה"פ "מה עשה" העלה היינו מה עשה כדי לפרסם את הדבר שלא יזוז משם עד שימצא יישוב לספר יחזקאל העלה ג' מאות חביות שמן ועי"ז סייעוהו מן השמים.

* הפסוקים המוקשים בספר יחזקאל

הנה בגמ' מנחות שם דנה מתחלה במש"כ מו ו "וביום החודש פר בן בקר תמים וששה כבשים ואיל תמימים יהיו" והרי בר"ח יש שני פרים ושבעה כבשים, ומשני דקמ"ל דגם בלא מצא רק פר אחד או ששה כבשים יביא בדיעבד. ובמש"כ שם מ"ה י"ח "כה אמר ה' אלקים בראשון באחד לחודש תקח פר בן בקר תמים וחטאת את המזבח" דק' דהרי בר"ח קרב פר לעולה ולא לחטאת, ולזה אמר ריו"ח דאין דרך ליישבה ואליהו עתיד לפרשה [היינו אם יתגלה בבית המדרש גם לפני תחיית המתים דאל"כ הרי יקום יחזקאל ויגלה לנו- רשב"א] ולרב אשי "מילואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה" [וכן אמר ר' יוסי לר' יהודה שהתקשה בזה והשיב לו תנוח דעתך שהנחת את דעתין ופירש"י "והך נבואה דיחזקאל על בית שני נתבאה שהקריבו מילואים, וכי היכי דהקריבו מילואים דמשה בשמיני דידהו דהוה ר"ח כדאמר' במס' שבת בראשון באחד לחודש ותנא אותו היום נטל עשר עטרות כו' והקריב עגל בן בקר לחטאת הכא נמי הקריב פר בר"ח. וצ"ע וכי איכא דין שמילואים צריך להיות דוקא בר"ח רק דכך הי' הציווי בימי משה וכן הי' הציווי בימי עזרא. [והעירו בתו' דלא דמי גם למילואי משה דשל משה עגל וכאן פר, וכ' בשטמ"ק בשם רבינו נתנאל דיש תנא בתו"כ דס"ל דעגל הוא בן שתי שנים וא"כ דמי לפר שזה שתי שנים.]

אולם בשטמ"ק בשם תו' חיצוניות דאין כוונת הגמ' לימי עזרא דנבואה זו נאמרה בשביל לעתיד לבוא אלא הכוונה שאם היו ישראל זוכים היו מקריבים כן בימי עזרא. ורבינו גרשום פי' דר"ל שכן נעשה בימי עזרא, וכשם שנעשו אז כן יעשה בבית השלישי ועי"ז נתנבא יחזקאל. ורמב"ם פ"ב ממעשה הקרבנות הי"ד כ' שכל שיעורי הנסכים ומנין הקרבנות וסדר העבודה של ס' יחזקאל כולם מילואים הם שנוגע לע"ל ולא לדורות, ובהט"ו כ' דכן קרבנות שהקריבו בימי עזרא הבאים מהשבי מילואים היו ואינן נוהגין לדורות, וכ' לח"מ שכוונתו לד' רב אשי, דכוונת רב אשי דכמו דמילואים דעזרא הי' הוראת שעה לצורך מילואים ה"נ לע"ל הי' הוראת שעה למילואים ועי"ז נתכוון יחזקאל. ומה שהוצרך רב אשי לתלות בעזרא כ' באו"ש שם שאסור לנביא להורות לבטל ד"ת בדבר שיתקיים רק לע"ל ולזה הי' צריך שיהי' עצם דין מילואים נוגע למעשה מיד בשביל עזרא, ושמיילא יהי' אפשר להורות גם בשביל

ויחיד להכין עצמו וביתו להשראת השכינה ושענין ציווי ופתח אוה"מ תשבו יומם ולילה שבעת ימים ושמרתם את משמרת ה' עד מלאות ימי מילואיכם, כי שבעת ימים ימלא את ידכם, כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות וגו' הוא אור נצחי לכל יחיד שרצון ה' שימלא אותם עם חזוקים גדולים בתורה ועבודה, ונזכור בימים אלו את המשכן והעבודה שעשה בהם משה רבינו בחלוק לבן שאין בו אימרא [היינו שלא הי' בו כמלא נימא מגשמיות. ולכן לא הי' לו צורך בבגדי כהונה שפ"א תצוה תרנ"א וע"ע אוהב ישראל תצוה ד"ה וזה הדבר ובליקוטים חדשים שמיני ד"ה והי' ביום ומאור ושמש שמיני ד"ה אמנם]. ועי"ז יתעורר העת רצון העצום של ימים אלו לזכות עי"ז להקדושה היורדת בחודש ניסן.

* הפטרת פרשת החודש

והנה מה שאנו מפטירין בפסוקי יחזקאל בפרשת החודש בפשוטו הוא לפי שמופיע בו איזה הקרבת קרבן שצריך לעשות בר"ח ניסן, גם מוזכר שם בראשון בארבעה יום לחודש יהי' לכם הפסח, אולם למתבונן בפסוקים אלו יראה דיש בו לימוד הנוגע לדורות בימים אלו גם לשבעת ימי המילואים.

והנה פסוקי ספר יחזקאל קשים מאד, ²⁵ שכבר התקשו בזה רבותינו שלא מתאים עם דיני התורה, [עי' לקמן בשם מלבי"ם רשימה מרוב הקושיות בפרקים אלה] עד כדי שהעידו במנחות מה. ד"זכור אותו האיש לטוב וחנינא בן חזקיה שמו, שאלמלא הוא נגזז ספר יחזקאל, שהיו דבריו סותרין דברי תורה, מה עשה? העלה שלש מאות גרבי שמן [לנרות ולמזונות] וישב בעלייה ודרשו. "וכ' בבן יהוידע מנחות שם דהעלה שמן רב כ"כ משום שקיבל

²⁵ ספר יחזקאל היתה אהובה מאד על זקנתי הרבנית בריינלא קויפמן ע"ה [בת הר"ר משה ארי' הלוי במברגר נכדת הרב מוירצבורג] אשת מוח"ז הג"ר בנימין זאב קויפמן זצ"ל שנלב"ע בט"ו אדר תשפ"ה בגיל צ"ד, והיתה קוראת בה בשקיקה בשעות הרבות דשבתות אחה"צ, היתה מיוחדת מאד בחכמה ובקיאא בתנ"ך ובהרבה מפרשים וגם בהרבה הלכות מאו"ח ויר"ד [התווכחה פעם עם מוח"ז בהל' טריפות שהי' שאלה על שבר על שבר בעצם ובסוף שאלו למומחה וצדקה], והיתה מוסרת שיעורים לבנות ולנשים בתנ"ך ודיקדוק והלכה והשקפה כבר מלפני הגיעה לשנות עשרים עד לפני כמה שנים, [גם שמעתי מזקנתי הרבנית ראקאו ע"ה שהיתה מפליגה בשבת השיעורים שלה] ולא בחנם נפטרה כפ' ויקהל שנא' שם "וכל אשה חכמת לב בידיה טוה וגו' וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוה את העינים" ובגמ' שבת עד: נאמר עליהם ד"חכמה יתירה שאני".

לא ויתרה גי"כ על שום דיקדוק בהלכה, לדוגמא בעשרות שנים האחרונות לא שמעה בלי מכשיר שמיעה וכיון שנתודע לה שיש איזה חשש להלכה ללובשה בשבת, לא הסכימה בשום אופן להקל בזה גם אם לא היתה יכולה לשמוע כלום בכל התפלות דשבת ויר"ט ור"ה ויר"כ, רק היתה עומדת שעות רבות בבית הכנסת בלי לשמוע כלום ומסתכלת ליושבת בצדה איפה אווזים, גם בכל סעודות שבת ויר"ט וליל הסדר גם שהי' שמה מאד עם הרבה משתתפים והיתה מפסדת הרבה מלשמוע מה קורה מ"מ לא הקילה לעצמה והי' זה הכל מתוך שמחה ושלוה פנימית אמיתית כמו שהי' נראה לעיני דלא הי' בזה בגדר מסירות נפש כלל. ולא בחנם זכתה להעמיד דורות של ת"ח מופלגים בתורה וחכמה ויר"ש תהא זכרה ברוך.

אֶת הַמִּזְבֵּחַ כַּאֲשֶׁר חָטְאוּ [ביום הראשון] בְּפָר: [ואף שבמשכן לא הי' כן סדר זה יהי' לע"ל ע"פ הדיבור רש"י רד"ק וברש"י בפסוק הקודם העתיק ד' הגמ' "מילואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה" ולשיטתי' אזיל במנחות מה. דקאי בבית שני וצ"ע] בְּכַלּוֹתָךְ [כשתשלים] מַחְטָא [-ע"י השעיר] תִּקְרִיב פֶּר בֶּן בָּקָר תָּמִים וְאֵיל מִן הַצֹּאן תָּמִים: וְהִקְרַבְתָּם [-את האיל והפר] לִפְנֵי ה' וְהִשְׁלִיכוּ הַפְּהָנִים עֲלֵיהֶם מֶלַח וְהֶעֱלוּ אוֹתָם עֹלָה לַה': [-ככל האמור ביום השני כן] שְׂבַעַת יָמִים תַּעֲשֶׂה שְׂעִיר חַטָּאת לַיּוֹם וּפֶר בֶּן בָּקָר וְאֵיל מִן הַצֹּאן תָּמִים יַעֲשׂוּ: שְׂבַעַת יָמִים יִכְפְּרוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ [-להעבירו מחולין לקדושה] וְטָהְרוּ אֹתוֹ וּמְלָאוּ יָדוֹ יְדָיו: [-ובזה יחנכו אותו להתחיל את העבודה] הרי לן להדיא דיש כאן סדר של שבעת ימי מילואים לכפר על המזבח.

וא"כ הדבר ברור דאח"כ כשכ' בפרק מ"ה י"ח כה אמר ה' אלקים בראשון באחד לחודש תקח פר בן בקר תמים וחטאת המקדש דזה המשך לאותם קרבנות מילואים דלע"ל. אלא דלא ברור לאיזה פר מתכוון כאן דרש"י פי' שם דזהו הפר למילואים שהזכרנו לעיל ביום הראשון של השבעה ימים ולימד כאן שיהי' המילואים באחד בניסן. נמצא דסדר שבעת ימים התחיל מר"ח ניסן עד ז' ניסן.

התחלת העבודה לעתיד יהי' בר"ח ניסן

אולם הרד"ק כ' דצריך להיות דומיא דמשכן שהותחל העבודה בר"ח וקדמו לו שבעת ימי המילואים, ה"נ מש"כ לעיל בפרק מ"ג הי' לשבעת ימי המילואים לפני הקרבן שכתוב כאן, וביום השמיני שיהי' אחד בניסן אז יהי' הקרבנות שכתוב כאן, וגם באותו יום יזו על המזבח ועל פנות העזרה. ולכן כ' שם הסדר כמ"ש למעלה. ומש"כ וכן תעשה בשבעה לחודש לרש"י לשיטתי' פי' שכן יעשה כל שבעה וככ' לעיל, אולם רד"ק לשיטתי' פי' דזה יהי' ג"כ חידוש לע"ל שיחטאו את המזבח גם בז' ניסן דמרום שמחה על חנכת המזבח שמא נכנס אדם בשוגג במקום שאין לו רשות להכנס או שהי' פתי שלא ידע שאסור ליכנס ולזה יעשו עוד כפרה בז' בחודש. וכ' שם הרד"ק עוד דזה הפסוק ראי' לרבי יהושע שבניסן עתידים להגאל, שאם תהיה הגאולה בתשרי איך יניחו מלהקריב במזבח עד ניסן הבא אחריו ומלחטא ומלכפר את הבית, ומה שאמר בניסן עתידין להגאל לא שיצאו מהגלות בניסן אלא קודם ניסן יצאו ויעלו עד שבאחד בניסן יהיה בנין הבית נשלם ויחנכו המזבח באחד בניסן וכמו שעשו במשכן שחינכו אותו בא' בניסן וכבר קדמו לה ז' ימי מילואים ה"מ במקדש לע"ל אבל בימי עזרא עשאוהו בתשרי.

ובדברי המלבי"ם שם מציינו דברים נפלאים שהקדים דבענין הקרבנות הנזכר בפרשה זו ושל אחריה יש פליאות רבות, שכבר הציע אותם האברבנאל כי כולם סותרים מוסיפים וגורעים על חקי הקרבנות האמורים

לע"ל. ומח' רש"י ורמב"ם אי נבואות יחזקאל רק על לע"ל לשיטתם דרש"י זבחים נט: ד"ה ונאמר להלן כתב "בשל יחזקאל שנתבא על בית שני או על העתיד רבוע אל ארבעת רבעיו" מאידך הרמב"ם בהלכות בית הבחירה פ"א ה"ד כתב "בנין שבנה שלמה כבר מפורש במלכים, וכן בנין העתיד להבנות אף על פי שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפורש ומבואר ואנשי בית שני כשבנו בימי עזרא בנוהו כבנין שלמה ומעין דברים המפורשים ביחזקאל".²⁶

עוד מבואר בגמ' מנחות במש"כ מה כ "וכן תעשה בשבעה לחודש מאיש שגה ומפתי וכפרתם את הבית" דקאי על פר העלם דבר של ציבור ושבעה היינו שבעה שבטים שחטאו בהוראה גם אם לא הי' רובו של קהל, וחודש ר"ל שחידשו ב"ד להתיר חלב ומש"כ מאיש שוגג ומפתי ר"ל דאין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה. וכבר הקשו בתוס' דלמה לא פי' כפשוטו דקאי על מש"כ לעיל דביום הקמת המזבח יעשו בן בקר, וז' ימים יעשו שעיר לחטאת ופר ואיל לעולה וע"ז מסיים דזה יעשה גם בשבעה לחודש והיינו שיעשה כן כל שבעת הימים ובס' שאלת הכהנים תורה כ' דזה מימרא דריו"ח לשיטתי' אזיל לעיל דאמר דאליהו עתיד לפרשה ולא רצה לפרשה על מילואים.

קרבנות דיחזקאל איירי במילואים דלע"ל

אבל באמת כבר העיר מהרש"א בעיקר הדבר שהתקשו תנאי ואמוראי בפר החטאת הכתוב בס' יחזקאל דאם נעיין בפסוקי ספר יחזקאל נר' להדיא דקאי על מילואים וחינוך המזבח דלעתיד דהרי נאמר שם בתחלת הענין [מג יח-כו]:

"וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם פֹּה אָמַר ה' אֱלֹקִים אֶלְהָ תִּקּוֹת הַמִּזְבֵּחַ [-שתנהגו בו כדי לחנכן] בְּיוֹם הַעֲשׂוֹתוֹ [-ביום שבו תושלם עשייתו] לְהַעֲלוֹת עֲלָיו עֹלָה וְלִזְרֹק עָלָיו דָּם: וְנִתְּתָה אֶל הַפְּהָנִים הַלְוִיִּם אֲשֶׁר הֵם מְזַרְעֵי צִדוֹק הַקְּרֹבִים אֵלַי נְאֻם ה' אֱלֹקִים לְשִׁרְתָּנִי פֶר בֶּן בָּקָר לַחַטָּאת: [כמו שהקריב משה בימי המילואים לצורך חנוכת המזבח-רש"י רד"ק] וְלִקְחָתָּ מִדָּמֹ וְנִתְּתָה עַל אֲרָבַע קִרְנֹתָיו [-של המזבח] וְאֶל אֲרָבַע פְּנוֹת הָעֲזָרָה [-ד' זוויות של גג המזבח] וְאֶל הַגְּבוּל סָבִיב [-על היסוד] וְחַטָּאת אוֹתוֹ וְכִפְרָתָהּ: וְלִקְחָתָּ אֶת הַפֶּר הַחַטָּאת וְשָׂרְפוּ בַּמִּקְדָּשׁ הַבַּיִת מִחוּץ לַמִּקְדָּשׁ: [-כעין מה שעשה משה לפר החטאת בח' למילואים ששרפו חוץ למחנה] וּבְיוֹם הַשְּׁנִי [-לחנוכת המזבח] תִּקְרִיב שְׂעִיר עִזִּים תָּמִים לַחַטָּאת וְחַטָּאוּ

²⁶ ע"י לקמן מח' רמב"ם ורמב"ן אי מילואים הוא מצוה לדורות או הוראת שעה כל פעם, וצ"ע דבשלמא אי זה מצוה לדורות שייך לתלות מילואים דלע"ל למילואי עזרא דהכל הוא אותה מצוה אבל אי זה הוראת שעה כל פעם אין להם שייכות ול"ז חוץ אי נפרש כשטמ"ק דר"ל דאילו היו זוכים היו מקריבין בימי עזרא ומ"מ א"צ למה שהקריבו בימי משה דזה סתם דמיון. - שיעורי הגרא"י סולובייצק שליט"א.

בתורת משה, וסותרים אל העיקר אשר בידנו שהתורה לא תשתנה ולא תנוסח בשום אופן, והוא:

א: במ"ש [פסוק כ"א כ"ב] שיעשה הנשיא בע"פ פר חטאת, ולא נמצא קרבן זה בתורה?

ב: במ"ש [פסוק כ"ג] שיעשה בז' ימי החג עולה ז' פרים וז' אילים, ועולת הפסח היו שני פרים ואיל אחד ושבעה כבשים?

ג: במש"כ [פכ"ד] שמנחה יהיה איפה לפר ואיפה לאיל, ובתורת משה כתוב ג' עשרונים לפר וב' עשרונים לאיל, ואמר שהשמן היין לאיפה, ובתורה שלישית ההיין לאיל וחצי ההיין לפר, והנביא נתן מדה איפה והיין שוה ככולם?

ד: במש"כ [פכ"ה] שבשביעי בט"ו בחדש שהוא בחג הסוכות יעשה כאלה שבעת הימים, וקרבתות החג שבתורה היו באופן אחר הפרים הולכים ומתמעטים ואילים שנים וכבשים י"ד?

ה: במש"כ [מו"ד] שבשבת יקריב ז' כבשים בלבד? ואמר [שם ו] שבר"ח פר וששה כבשים ואיל, ובתורה פרים שנים וז' כבשים,

ו: במש"כ [פ"ג] שיקריב תמיד כבש בבקר ומנחה ששית האיפה ושמן שלישית ההיין, ולא זכר תמיד של בין הערבים, ובתורה עשירית האיפה סולת בשמן כתית רביעית ההיין? ומדוע לא זכר קרבנות חג השבועות ור"ה ויוה"כ?

והביא שכבר עמדו חז"ל ע"ז במנחות דף מ"ה, ור' יוחנן אמר אליהו עתיד לדרשה, דר' יוחנן לשיטתו שכל הנביאים נתנבאו לימות המשיח, ויהיה שינוי טבע העולם, וה"ה שישתנה ענין הקרבנות, אבל חבריו פליגי עליו, בין במ"ש שיהיה שינוי לעת"ל בטבע, ובין בזה שיהי' שינוי במצות, ואמרו שמלואים הקריבו בימי עזרא ור"ל שקרבנות אלה שחשב פה יהיו קרבנות מלואים, וקרבתות מלואים יהיו משונים, שכן היו משונים גם בימי עזרא ובימי משה, והיו הוראת שעה.

*ימי המילואים ימשכו ק"צ יום מפסח עד

סוכות

והוסיף המלבי"ם דבר נפלא דצ"ל דימשכו ימי המילואים והחנוכה מן חג המצות עד חג הסוכות, כי בחג המצות תהיה התחלת הגאולה ובסוכות יהיה הסוף, כי אז תהיה מלחמת גוג ומגוג [ור"א ור"י שפליגי אם יגאלו בניסן או בתשרי שניהם יש להם מקום ואצ"ל כרד"ק דיש כאן ראי' לר' יהושע] ולנגד משך ימים האלה יהיה משך זמן החנוכה.

וכ' המלבי"ם ואחרי ההשקפה הנכונה ראיתי, כי הימים האלה נזכרים ונעשים בזמן ובקצב הראוי, כי בימי משה היו המלואים ז' ימים, ובימי שלמה היו י"ד ימים, שבעה ושבעה, ובימי עזרא נמשכו כ"א יום כמו שנזכר בעזרא, הרי כל א' הוסיף על מלואים הקודמים לו ז' ימים עם ימים הקודמים, וממילא ראוי לפ"ז שמלואים של לעתיד יהיו כ"ח יום, אולם באשר המלואים הקודמים לא נתקיימו ראוי לעשות שנית גם הימים הקודמים, בענין שיעשה ז' ימים וי"ד ימים וכ"א ימים נגד הקודמים שנבטלו, וכ"ח יום הראויים עתה ס"ה שבעים יום, והנה בימי משה אחר גמר ז' ימי המלואים התחילו ימי החנוכה של הנשיאים שנמשכו י"ב יום, והיה ראוי שגם זה יעשה בימי שלמה שתי פעמים י"ב ובימי עזרא ג"פ י"ב, ולעתיד ד' פעמים י"ב יום, והגם שלא נעשו בימי שלמה ועזרא מפני שלא היה זמן הראוי, בכ"ז יעשה לעתיד ג"כ כסדר הנ"ל, י"ב יום נגד ימי משה, וכ"ד יום נגד ימי שלמה, ול"ו יום נגד ימי עזרא, ומ"ח יום של לעתיד, ס"ה ק"ך יום, ועם שבעים הנ"ל הם ק"ץ, וסימנך לק"ץ הימין, ולכן יתחילו בערב פסח וימשכו עד שמיני עצרת שהם ק"ץ יום בכיון.

וכ"ז הוא המשך למשנת בפרק מ"ג דהתם אמר לו איך יכפר על המזבח, וזה יתחיל בכ"ג באדר וימשך שמונה ימים עד ר"ח ניסן כמו שהיו במלואים של משה, ועתה יודיע לו מה שיעשה מן ר"ח שכבר נרצה המזבח, ויתחיל לכפר על הבית וזה ימשך עד י"ד ניסן, ואז יתחילו ימי החנוכה שימשכו עד שמיני עצרת, צוה ליחזקאל שבאחד לחדש יקח עוד פר בן בקר לחטא את המקדש עכ"ד המלבי"ם.

היוצא לנו לד' רד"ק ומלבי"ם דגם לע"ל יותחלו שבעת ימי המילואים לפני ר"ח ניסן כדי שבבוא יום ר"ח יהי' הכל כבר מוכן להתחיל בעבודה, רק דלמלבי"ם ימשכו ימי המילואים והחינוך עד לסוכות, ולפ"ז א"ש דכן אנחנו לדורות כל פעם שמגיעים ימי המילואים עלינו להכין את עצמינו לקראת אפשרות החידוש דר"ח, ואי"ז לזכר בעלמא למה שהי' פעם במשכן אלא זה כח נצחי לדורות בימים אלו שזה יכין גם בהמ"ק השלישי. וא"ש דאנו קוראים ההפטרה הזו לא רק מצד שכתוב בו יום ר"ח, רק דכל עיקר הפרשה דיחזקאל מורה לנו מה עלינו לעשות בימים אלו.

והנה הגר"ק בטעמא דקרא יחזקאל שם כ' לפרש הטעם שיסדו לומר בתפלת ר"ח מזבח חדש בציון תכין ועולת ר"ח נעלה עליו שהמזבח יבנה בר"ח הכוונה לר"ח ניסן וכמשנת מפסוקי יחזקאל ולכ' לרד"ק ומלבי"ם כבר הותחל בכ"ג אדר ויל"פ דהכנת המזבח כבר מכ"ג ואח"כ עולת ר"ח נעלה עליו בר"ח ניסן, והיעב"ץ בסידורו לימי ניסן אות ח' נקט בפשיטות כשי' רש"י

לחטאת וחטאת את המקדש וע"ז הוא שדרשו במנחות שהם מילואים וזה כוונת רב אשי וכמ"ש ביחזקאל שם [יח מג] "שבעת ימים תעשה שעיר עזים חטאת ליום ופר בן בקר ואיל מן הצאן שבעת ימים יכפרו את המזבח וטהרו אותו ומלאו ידיו" וא"כ המילואים במזבח ובמקדש לאחר החרבן כשנעשה אחרים יצטרכו למילואים ועשו אותן בימי עזרא וכן נעשה לימות המשיח אמן במהרה בימינו. אם כן כל אלו הפרשיות מלמדות לדורות. עכ"ד הרמב"ן.

ואפשר להוסיף בדרך דרוש עפ"י דברי הרמב"ן דמצוה זו נוגע לדורות גם בגלות כדי להתחנך ולהכין את עצמינו לימים הגדולים האלו אז כאו"א יתחבר לז' ימי המילואים אלו.

מקור ענין מברכין החודש

והנה בשבת הבעל"ט הוא גם שבת מברכין ניסן, ונקרא כן ע"ש מה שאנו מברכין את החודש אחר קריה"ת, וממה שעצם השבת נקרא כן מ' דיש בזה השפעה על כל השבת, וכן מ' ממש"כ רמ"א סי' רפ"ד ס"ז דא"א אב הרחמים בשבת מברכין מ' דזה שבת מיוחד, והמנהג אצל הרבה נשים להתייחס לזה ברצינות רבה [וקוראים זה באידיש ר"ח בענטשען] וגם אם בדרך כלל לא הולכים לביהכ"נ אבל בשבת זו הולכים כדי להשתתף בברכת החודש.²⁸ [ובפשוטו י"ל כיון דר"ח הוא היו"ט שלהם]

וד"ז צ"ב רב אם נעיין במקור תקנת ברכת החודש, דבפשוטו הוא רק הכרזה בעלמא כדי להודיע לעם מתי ר"ח וגם לא שייכא לקידוש החודש, כן מבואר באו"ז הל' ר"ח סי' תנ"ב וספר יראים סי' רנ"ט ומחזור ויטרי סי' ק"צ ושבלי הלקט סי' ק"ע דזה תקנת רבותינו כדי שידעו מתי ר"ח ויזהרו בדיני ר"ח כמוסף והלל וביטול מלאכה לנשים,²⁹ [ובשו"ע ורמ"א לא נזכר בשום מקום שיש לנהוג כן רק מוזכר בדרך אגב ברמ"א הנ"ל דכשמברכין החודש א"א אב הרחמים] וכ"כ הלבוש סי' תכ"א ס"א ומג"א סי' תי"ז ומ"ב סק"א דאי"ז זכר לקי' החודש, ושלכן א"צ להיות מעומד, ואם זה רק הכרזה בעלמא א"כ בזמנינו שיש לכל אחד לוח מסודר אין בזה כ"כ חשיבות, ועוד דא"כ הי' מספיק סתם להכריז כמו שמכריזין יעלה ויבוא בר"ח, ולמה הי' צריך "תקנה" מיוחדת של "ראשונים" ו"רבותינו" וכלשון היראים ואו"ז הרי לכ' זה סתם מעשה גבאי בעלמא, וגם איזה מכשול יכול כבר להיות במה שלא ידעו שהוא ר"ח בפרט בחדשים שאין שום יו"ט ולא הלכות חמורות כדוגמת חודש שבט, וכן

דהתחלת ימי המילואים הוא בר"ח עד ז' בו ולכ"כ דהמצפים לישועה יעשו זכר לדבר ויקראו בר"ח פרק מ"ג דיחזקאל ואח"כ יקרא בפרק מ"ה עד וכפרתם את הבית וב' פרשיות אלו ראוי לאומרם מר"ח עד ז' ניסן ועד בכלל ואת הפרשה הראשונה יאמר גם ביום ח' ויאמר אתריהם לשון בקשה שיראינו ה' בנחמה ובעבודה במהרה בימינו ובזכרון יהודה כט. כ' דמהר"ם אייזנשטאט הי' אומר בחודש ניסן אחר פ' הנשיא מזמור שיר חנוכת הבית לדוד ע"ש חנוכת הבית.

*מח' רמב"ם ורמב"ן אי מצות מילואים

נמנה בין המצוות

והנה ברמב"ם בסה"מ לא מנה מצות מילואים בין המצוות, וכ' בשורש שלישי דכיון דאינו נוהג לדורות אין למנותם ודלא כבה"ג, והשיג עליו הרמב"ן דעצם חינוך המזבח הוא מצוה לדורות כמ"ש בפ' תצוה וזה אשר תעשה על המזבח וגו' דילפי' מנחות מט. דמחנכין את המזבח בתמיד של שחר,²⁷ ואף המשכן בהקמתו ובית המקדש בהבנתו צריכים חנוכה לעולם, רק חלק נדבת הנשיאים הי' הוראת שעה בשיעורים ההם שעלו בדעתם, אבל עצם החנוכה כמו חובה היא. כן חזינן דעשה שלמה חנוכה [מ"א ח דה"ב ה] וכן אנשי הכנסת הגדולה [עזרא ו] ואף לימות המשיח וכמו שאמרו במנחות מה. מילואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה. והמקור לזה ממש"כ זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים אשר צוה את משה וגו'. ימנה המילואים עם קדשי דורות ויעשה אותם תורה. ומש"כ בסוכה מג. דמילואים אינם נוהגין לדורות. וכן מבואר בירושלמי ריש שביעית י"ל דקאי על פרטי שיעור וסדר המילואים שזה לא עתיד לחזור שאין פרטי פרשת המילואים צריכי' לנו שאינם עתידין לחזור על השיעור ההוא וי"ל עוד דמילואים שהיו בשביל לחנך אהרן ובניו זה א"צ עוד כלל דכבר הבדיל אהרן ובניו לדורות, אבל המילואים שהי' צריך לקדש את המזבח זה צריך גם לדורות והמילואים האלו הם שהקריבו בימי עזרא כי היה המזבח החדש צריך מילואים לקדשו כראשון בימי משה. וכן על הבית עצמו הקריבו מילואים לקדשו כדכתיב ביחזקאל בראשון באחד לחדש תקח פר בן בקר

²⁷ גם הרמב"ם מודה לדין חינוך המזבח וכמ"ש סוף פ"א מתו"מ רק דס"ל דאי"ז דין מילואים רק דין חינוך ואי"ז מצוה בפנ"ע רק בכלל מצות מקדש. וגם בה"ג שמנה מצות מילואים לדורות מנה מצות חינוך המזבח למצוה נפרדת, ובדין חינוך המזבח צידד הגר"ד דאפי' נפסל המזבח צריך חינוך, וכדמ' בתוספתא פ"ג דסוכה ה"ה דבאותו יום שנפגמה המזבח בטלה העבודה לגמרי וצ"ב דאם הי' בחוה"מ למה לא תיקנה מיד ובהכרח דבעי חינוך ואין מחנכין אלא בתמיד של שחר. וגם לרמב"ן דס"ל מצות מילואים לדורות מ"מ כ' דמילואי כהנים אינו לדורות ומ"מ מודה לדין חינוך הכהנים. - שיעורי הגר"א סולובייצק שליט"א.

²⁸ ויש כאלה שקונים פרחים במיוחד לכ' שבת מברכין.
²⁹ ויתכן דזה כוונת הרמב"ם פ"ה מקידוש החודש הי"ג דזה שאנו מחשבין כאו"א בעירו ואומרין ר"ח יום פלוני ויו"ט יום פלוני וכו' אלא דצ"ע מתי מכריזין יו"ט פלוני.

הול"ל להכריז בשבוע שחל בו תעניות או ימים טובים, [ובאמת דאצל הספרדים מכריזין גם אם יחול תענית, ובסידור שלהם לא נקרא ברכת החודש רק "הכרזת ר"ח" וכן מה הענין שגם הקהל ישתתף בזה הרי העיקר הוא להכריז ולהודיע לציבור מתי ר"ח ומ"ש מכל הכרזה בביהכ"נ.

תפלת יה"ר מלפניך וכו' שאומרים בהתעוררות

ועוד דא"כ מה זה כל התפלה של יה"ר מלפניך ה"א וכו' שתחדש עלינו וכו' שנתפשטה בתפוצות ישראל ואומרים אותה בהתעוררות רבה, [ואכן בראשונים הנ"ל שכ' דזה הכרזה בעלמא לא הוזכר תפלה זו דזה לא קשור לברכת החודש דזה בעצם תפלתו של רב ברכות טז: ועיקר נוסח ההכרזה ע"פ הראשונים הוא מי שעשה ניסים וכו' ר"ח פלוני יהי ביום פלוני וכל התוספת גם הבא עלינו לטובה אינו מעיקר הנוסח כלל [אבל יחדשהו כן נמצא בקדמונים] ובסידורי אשכנז הישנים לא נמצא כלל היה"ר והעיר בזה בסידור אזור אליהו וכבר תמה בערוה"ש סי' תי"ז ס"ט דמי התיר להתפלל בשבת תפלה חדשה על צרכיו, ואי איישר חילי' אבטליני' וכן תמה הגר"ח מבריסק וכמ"ש בתשובות והנהגות ח"ג סי' צ"ה, ויש קהלות שאכן אין אומרים אותה כמו הספרדים, אבל סו"ס נתפשטה תפלה זו אצל רבים מישראל חסידים וליטאים והפרושים בירושלים [ע"י ס' ה' חג בחג להגרמ"מ קרפ שליט"א על ר"ח עמ' כ"ז שכן ה"י אומרים אותו אצל מרן החזו"א והגר"י והקה"י והגר"ש"א ואף שהחזו"א עורר על בקשת צרכיו בשבת מ"מ ע"ז לא עורר, ולא עורר ג"כ לומר יחדשהו בנוסח קצר דוקא, וקיבל מהגר"ש"א דעל תפלות שהציבור אומרים בכוונה בשבת ויו"ט אין לעורר ואין למונעם מזה] וצ"ע מה הענין בכ"ז.

עוד יש להעיר במה שנוהגין לכבד באמירת ברכת החודש המרא דאתרא ויש מקומות שאומר זה בניגון מיוחד ומעורר הלב, ואי זה הכרזה בעלמא נטיל זה על הגבאי וכמו שמכריז המולד יכריז גם באיזה היום חל ר"ח.

האם זה זכר לקידוש החודש

והנה באמת מצינו מקורות שמדמין אותו לקידוש החודש בראבי"ה ח"ב מס' ר"ה סי' תק"ל דיסוד המנהג של ברכת החודש הוא מקידוש החודש, ושהכרזת הקהל הוא בגדר עניית העם מקודש מקודש, וכן באבודרהם סדר ר"ח ביאר מה שבנוסח ספרד מבקשים רחמים על החכמים בעת ברכת החודש [הנוסח הוא יה"ר וגו' לקיים בנו חכמי ישראל הם ונשיהם וכמו שאנו אומרים בשני וחמישי] שלא מצינו כן בשום מקום בעולם, דהחכמים הם שקידשו את החודש ולולא הם לא היינו יודעים מתי יבוא החודש לכן אנו מזכירים אותם לטובה שיקיים אותם הבורא ויחזור עטרה ליושנה לקדש החודש כבראשונה, גם במחזור דפוס זולצבאך פי' דתקנו חז"ל לומר כן במקום קידוש החודש שהי' מסורה דוקא לסנהדרין שהיו בקיאיין

בכה"ת כולה שנקנית בכ"ב אותיות ולכן יש בנוסח זה דמי שעשה ניסים כ"ב תיבות, וכדי שלא תשתכח מתנה זו שנתן לנו הקב"ה שאין החודש מקודש אלא ע"פ סנהדרין לכן תיקנו לפרסם החודש בביהכ"נ בשבת שהכל מצויין שם, ולכן נהגו התינוקות לקרות בקול רם יום קביעתו כמו אצל הסנהדרין שהיו אומרים מקודש מקודש עי"ש עוד, [ובזה מוסבר מה שמחזיקין הס"ת בעת אמירת מי שעשה ניסים כיון שנוסח זה מרמז לסנהדרין הבקיאין בתורה] ועיקר נוסח ברכת החודש דומה הרבה לנוסח הברכה המבואר במס' סופרים פ"ט שהיו מברכים בעת ק"י החודש, וכן בענין עמידה בברכת החודש כ' מג"א תי"ז סק"א דנהגו לעמוד דוגמת ק"י החודש, אלא שהק' רעק"א שם דלא מצינו שק"י החודש מעומד אדרבה בריש פ"ג דר"ה מבואר דב"ד היו יושבין, וכ' באגרו"מ ח"א קמ"ב דקאי על עניית העם מקודש מקודש ואולי גם ב"ד עמדו באמירת מקודש, ולפ"ז מבואר דגם חלק הקהל בברכת החודש הוא זכר לק"י החודש, וא"ש המנהג להזכיר זמן המולד שלא נתבאר כלל בפוסקים ובמשנ"ב, רק הוזכר בערוה"ש תי"ז ס"ח ואי זה זכר לקידוש החודש א"ש דבלי ידיעת המולד א"א לקדש החודש וכ"כ בשערי אפרים י' ל"ז. [אולם במטה לוי סי' כ"ד דאין לעשות דברים חדשים, ובהל' חג בחג עמ' כ"ג הביא הרבה קהלות חסידים שלא מכריזין המולד, אולם ע"פ סוד יש להכריז המולד ולכוון לתקן פגם הברית שהוא באברי ההולדה - ס' קרנות צדיק המובא בשערי רחמים על שערי אפרים שם]

ובס' ה' חג בחג ה' ר"ח עמ' י"ח תלה כ"ז במח' רמב"ם [פ"ה מקידוש החודש ה"ב] ורמב"ן [סה"מ עשה קניג] אם הקידוש בזמנינו נעשה כל חודש בזמנו ע"פ הסכמת החכמים הנמצאים בא"י רק דהל"מ שא"צ קידוש בפועל רק דסגי ע"פ חשבון, ואם יתבטל היישוב בא"י יתבטל הקידוש א"כ נעשה כל פעם הקידוש מאליו ע"פ החשבון ולפ"ז בברכת החודש אנו עושים דוגמת ק"י החודש, אבל ד' רמב"ן דהלל הנשיא כבר קידש כל החדשים בזמנו והיום אין לנו רק לדעת מתי קבע ר"ח וא"כ אינו רק הכרזה בעלמא.

אולם גם אי נבאר דזה דוגמת ק"י החודש לא נתבאר היטב גודל ההתעוררות שנעשה עי"ז והתפלה המחודשת ומה שהנשים מתאמצים לבוא לביהכ"נ עבור זה.

ביאור תפלת מי שעשה ניסים

ויש להקדים ביאור נוסח מי שעשה ניסים לאבותינו שזהו מעיקר נוסח ההכרזה, וצ"ב מה ענין בקשת הגאולה לברכת החודש, וכבר עמדו בזה הראשונים ובסידור הרשב"ש כ' כיון דר"ח אקרי מועד ומועד הוא זמן משפט שנא' כי אקח מועד אני משרים אשפוט [תהילים ע"ה ג'] וכל ר"ח הקב"ה דן את ישראל לכן

הזמן עדיין לא קיים, ונאף דהלל כבר הכין לנו הלוח מקודם, מ"מ זה נחשב כאילו החודש מתחדש ומתקדש כל חודש מחדש] ולכן עלינו לנצל זמן זה ולבקש על החודש הבעל"ט כיון דכ"ז שעדיין לא נמצא אפשר בקלות לבקש על חודש טוב, ובסגולת החודש להתחדש לגמרי ולזכות להגאל.³⁰

בשבת לפני ר"ח כלול קדושת ר"ח

ולפ"ז א"ש מה שכלל ישראל לוקחים ברצינות ענין שבת מברכין ובפרט הנשים שמתאמצים לבוא לביהכ"נ שמרגישים שכל הצלחת החודש הבא תלוי בזה, וכ"ז דוקא בשבת שלפני ר"ח דכשמגיע ר"ח כבר מאוחר מדאי, ושבת לפני ר"ח כולל קדו' ר"ח, וכ"כ ר' צדוק זי"ע בפרי צדיק פ' שמיני [וביאר שם כל התפלה דיה"ר בדרך סוד] דכיון דבר"ח יש התחדשות שהסיהרא מקבלת משמשא לכן אנו מבקשים על חיים ארוכים ומבקשים זה בשבת שקודם ר"ח שאז התגלות עתיק ארוך וכלול בו קדו' החודש הבא דשבתות כללא דכולי יומין ולכן מבקשים על חיים ארוכים. וא"כ כל השבת מסייע לזה.³¹

הכרזת המולד ועמידה וכיבוד הרב

וא"ש לפ"ז מה שמכריזין המולד כיון דעיקר הנקודה הוא ההתחדשות וזה ע"י המולד, וא"ש דמכבדין את הרב להגיד ברכת החודש ולוקח ס"ת ביד כיון שזה זכר לסנהדרין דעליהם הי' מוטל לקדש החודש כן על גדולי ישראל ורבנים מוטל לבקש מהקב"ה שיתחדש החודש לטובה, ולפ"ז יתיישב קו' רעק"א דלא מצינו עמידה בקידוש החודש, ולהנ"ל י"ל דבעיקר אנו מכוונים לקי' החודש הראשון שהי' ביצ"מ ע"י הקב"ה ומשרע"ה שהי' בוודאי בעמידה, וזה הי' שורש הגאולה.³² [אלא דיש להעיר דלפעמים המולד כבר הי' לפני שמברכין החודש]

ואחרי שנבין ענין ברכת החודש בכל חודש זה יעזור לנו לכוון ולהתעורר טובא בכל ברכת החודש שנדע דבזה תלוי הצלחת כל החודש שלנו, וא"כ כש"כ בשבת הבעל"ט שכל השבת נקרא ע"ש החודש הזה לכם ור"ח ניסן הוא שורש של כל הראשי חדשים, וברכת החודש ופרשת החודש משלימים זה את זה שהוא כולו הכנה לחודש ההתחדשות, אם נכוון היטב בברכת חודש זו ונדע לקראת איזה חודש אנו הולכים, נוכל לזכות לכל

מבקשים שידון אותנו לגאולה, [וזה חידוש דלא מוזכר ענין זה ברי"ה טז. ברשימת הזמנים שהאדם נידון] ולבוש סי' תכ"א א' הביא פי' שאנו מבקשים על הגאולה כדי נזכה לעשות קי' החודש ושלל זה דהרי ברכת החודש ל"ש לקי' החודש וכנ"ל, ולפ"ז לצד דזה שייך לקי' החודש אכן י"ל דאנו מתפללים שנזכה לקי' החודש אלא שצ"ב דיש הרבה מצוות שאין לנו בזמנינו, ועוד דל"ל להקדים מי שעשה ניסים לאבותינו וגאל אותם מעבדות לחירות ובפשטות קאי על יציאת מצרים ובנוסח ספרד מזכירים להדיא יציאת מצרים, ומה שייכא קי' החודש לגאולה יציאת מצרים.

והנר' בעז"ה ע"פ מה שביאר הלבוש בטעם תפלה זו בסי' תכ"א דקאי על יצ"מ לפי שמצות ר"ח הי' המצוה הראשונה מיד שנגאלו ממצרים ולכן מתפללין על הגאולה בכל פעם שאנו קובעין ר"ח, וצ"ע וכי בשביל שבמקרה נצטוו אז על קי' החודש יש לזה שייכות לגאולה, שבעבורה יכולים אנו להתפלל על הגאולה.

ע"י קידוש החודש אנו נגאלים

אולם לדברינו לעיל בביאור ענין פ' החודש ובטעם שהי' צריך מצות קי' החודש לפני יצ"מ, יבואר באופן נפלא ענין ברכת החודש ומה שנוגע במיוחד בברכת החודש של שבת הבעל"ט, דכיון דקידוש החודש הי' זה שעשה מהפכת ההתחדשות בכלל ישראל שע"ז יכלו להגאל וזה גופא הי' נקודת הגאולה, א"כ כל פעם שאנו מבינים עצמינו לר"ח הרי אנו מתקרבים לאפשרות של התחדשות גמורה ולגאולה, ובפרט בר"ח ניסן שאז הוא ראשית של כל הראשי חדשים כמפורש בקרא, בוודאי הזמן מוכשר להגאל, ולכן אנו מתפללים מי שעשה ניסים לאבותינו וגאל אותם מעבדות לחירות ע"י מצות קידוש החודש הוא ג"כ יגאל אותנו בקרוב ע"י שאנו מבינים עצמינו לר"ח והתחדשות וכו'.

ברכת החודש להודיע שהזמן שלנו מתחדש

ולפ"ז יבואר דאין מברכים החודש סתם היכי תמצי להודיע לנו איזה היום הי' ר"ח, דאיזה מכשול יכול כבר להיות במה שלא ידעו בפרט בזמנינו שיש לנו לוחות מסודרות, אלא דאדרבה דכיון שאין לנו קי' החודש בזמנינו דהלל כבר קבע לנו כל החדשים יחשבו בני אדם שלכלל ישראל הלוח זה כמו אצל הגוים שכבר סדר הזמן מכוון ועומד מששת ימי בראשית ואינו מתחדש כלל רק מתיישן והולך, ולזה אנו מכריזים שאי"ז לוח זמנים והודעה בעלמא כ"יעלה ויבוא" רק שכך גזרו רבותינו שלפי חשבון קביעתם יחול ר"ח ביום פלוני וזה דבר חדש שמופיע בעולם רק ע"י קידוש החודש ולפני קי' ב"ד עדיין אין לנו את החודש דאל"כ הי' חסר כל ענין ההתחדשות, דענין התחדשות מחייב דלפני הקידוש

³⁰ עיקר הרעיון דאינו סתם הכרזה בעלמא רק להראות שהלוח שלנו אינו כמו הגוים ראיתי בספר הנפלא בשבילי החודש סי' א' להג"ר שמחה בונם ליברמן זצ"ל.

³¹ וא"ש הנוסח שתחדש עלינו את החודש "הזה" הרי זה עדיין לא בא אלא דבשבת הקודם כבר כלול קדושת ר"ח - ידיי הרב ראובן ארי' זאהן שליט"א.

³² הרעיון ליישב קו' רעק"א שמעתי מהג"ר ישראל דוד שלזינגר שליט"א אולם הוא הלך בדרך אחר דענין החודש הוא להראות שכל הנהגות כלל ישראל תלוי בהקב"ה ע"פ ד' הספורנו בפ' פינחס ואכמ"ל.

מיני התחדשות. [אלא דלפעמים קריאת פ' החודש הוא בשבת ואז מברכין החודש הוא שבת לפני זה]

בחודש ניסן יוכל כ"א להתחדש ברוחניות ובגשמיות

והלימוד מכל זה למעשה, דבחודש ניסן אפשר בקלות להשתנות ולהתחדש בכל הענינים בין ברוחניות בין בגשמיות, ויש לרמוז בדרך צחות והפטרות פ' החודש מתחיל "כל עם הארץ יהיו אל התרומה הזאת" היינו גם מי שהוא בבחי' עם הארץ יוכל להתרומם ולהשתנות בר"ח ניסן, וכמו שאמרו צדיקים [ע' תורת אמת דרוש לפ' החודש] כמה דאיתא בר"ה ב. דר"ח ניסן ר"ה למלכים, ופריך למאי הלכתא אמר רב חסדא לשטרות, דתנן שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרות, ופירשו דפריך מה נרויח בזה דניסן ר"ה למלכי ישראל, ופי' אמר רב חסדא המדה של "רב חסד" לשטרות ר"ל דתנן שטרי חוב המוקדמין כלומר כיון דהתחדשות בא לכל העולמות והכל נחשב כאין ותוהו עד ניסן, וא"כ כל השטרי חובות שיש לכלל ישראל ח"ו הן למעלה הן למטה על ציבור או על יחיד הכל בטל, כיון דהעולם מתחדש בניסן, ולכן כל מה שהוא מוקדם לניסן פסול ובטל אבל המאוחרין מה שיצא מר"ח ניסן כשרין, כיון דבר"ח ניסן הוא עת רצון ורחמים גוברים להיות השטרות יוצאים בכשרות.

החודש אשר ישועות בו מקיפות

וידוע מאמר הגה"ק ר' יצחק מווארק' זי"ע אשר אמר בר"ח ניסן לפני פטירתו על מש"כ בפיוט שחודש זה הוא "חודש אשר ישועות בו מקיפות" דהוא מל' הקפה דהיינו שנותנים בהקפה ישועות לכל מי שנצרך על חשבון המצוות שיקיימו בפסח מצה מרור ד' כסות, ואמר "רבש"ע יה"ר כאילו קיימתים ותנם לי בהקפה ואם אזכה לחיים אשלם את חובי", ובאחרון של פסח יצאה נשמתו בטהרה, הרי לן דמר"ח ניסן ניתן לזכות להרבה ישועות על סמך המצוות הגדולות שנקיים בעז"ה בליל התקדש חג.

כל יום בימי ניסן יש לו חשיבות כר"ח

והראני אאמור"ר שליט"א ד' השלה"ק ריש מס' פסחים דדרך רמז נוכל לומר דהפסוק החודש הזה לכם מרמז דהחודש כולו הוא ראשי חדשים כי כל יום ויום הוא כר"ח כמ"ש הטור בשם מס' סופרים דאין מתענין בניסן משום שבא' בניסן הוקם המשכן וי"ב נשיאים הקריבו קרבנם, ובחת"ס עה"ת עה"פ הנ"ל הביא דברי השל"ה והוסיף דלפ"ז כל יום כלול מחודש אחד וא"כ הוי שלשים חדשים שהם ב' שנים ומחצה, והיינו שנחלקו ב"ש וב"ה אי נח שנברא או נח שלא נברא וכ' תוס' עירובין יג: ד"ה נח דצדיקים ועמך כולם צדיקים בוודאי

נח שנברא ונח להם ולעולם ועפי"ז אע"פ שבתשרי נברא העולם מ"מ הי' כלא הי' ונח שלא נברא אך בניסן ביצ"מ אז נברא העולם ממש שנבחרו ישראל ונח שנברא, והיינו ב' שנים ומחצה שנחלקו ב"ש וב"ה. ובס' המאור הגדול בשם ס' משכנות ישראל ששמע בשם הגר"א דליכא מידי דלא רמיזי באורייתא כי הנה בעלמא אסור להתענות בר"ח ומותר בר"ח ניסן שבו מתו נדב ואביהוא, ולהיפך בכל חודש ניסן אסור להתענות וע"ז נאמר החודש הזה לכם ראשי חדשים כלומר החודש הזה שהוא חודש ניסן יש לו דין ר"ח שאסור להתענות בו אבל ראשון הוא לכם לחדשי השנה, ליום הראשון בחודש זה יש דין של ימי חודש רגיל ומותר להתענות בו. ע"כ. ולדברינו הנ"ל א"ש דכל חודש ניסן יש בו מעלת ר"ח שמסוגל להתחדש לגמרי.

התנאי לקבלת ההתחדשות הוא עבודת השמירה

אולם יש תנאי לקבל התחדשות זו וכמש"כ בספר דברי ירמיהו עה"פ החודש הזה לכם דתלוי בהתחדשות שלכם עי"ז תזכו לענינו של חודש, וכ' במדרש שפרו מעשיכם, ולזה נבאר נקודה אחד בקצרה להכנת החודש והוא ענין השמירה שמוזכר הרבה פעמים בפ' החודש. והי' לכם למשמרת [י"ב ו'] ושמרתם את המצות [שם י"ז] ושמרתם את היום הזה [שם] ושמרתם את הדבר הזה [שם כ"ד] ושמרתם את העבודה הזאת [שם כ"ה] ליל שימורים הוא לה' וגו' הוא הלילה הזה לה' שימורים לכל בני"ל לדורותם [שם מ"ב] ושמרת את החקה הזאת [י"ג י'] שמור את חודש האביב [דברים ט"ז א'] וצ"ב מה ענינו של שמירה שהוכפל פעמים רבות.

שתי עניני שמירה שביסודם אחד

והנה בשמירה יש שתי פירושים: א: פי' הפשוט של שמירה כמו פ' שומרים שלא יזיק ושמירה על חפץ של יוזק. ב: ענין המתנה כמו "ואביו שמר את הדבר" [בראשית ל"ז י"א] ובאזה"ק על ושמרו בני"ל את השבת [שמות ל"א ט"ז] פי' כן לענין שבת. ובפשטות הם שתי ענינים, ובקרא ליל שימורים הוא לה' וגו' שימורים לבנ"י לדורותם, תלוי במח' ראשונים דלרשב"ם כולו מל' ציפיי' שהקב"ה מצפה לנו ואנו מצפים אליו, אולם לרש"י אצל הקב"ה זה ל' ציפיי' ובישראל הוא מל' שמירה מן המזיקין, ועי' עוד ראשונים בזה שמפרשים דרישא הוא שמירה מן המזיקים וסיפא שנשמור את המצוות הפסח [וכבר העיר בזה בספר באר מים חיים לאחי המהר"ל] וצ"ע שבפסוק אחד נזדמנו שתי ענינים שמשמשין במלה אחד ושלא יהי' להם שייכות.

והנראה ע"פ מה ששמעתי מפי הגר"ר משה שפירא זצ"ל דשני השמירות ביסודם אחד, דמי ששומר ומצפה לדבר לראות איך ובמה יתקיים הדבר הרי דאינו מסיח דעת

עצומים לבוא לכעס אבל היום ע"י כל דבר קטן יש כבר נסיון
[לכעס]

ולנה"ל יוצא דע"י ששומר ומצפה ולא מסיח דעתו
מחודש האביב, וכל המצוות שרוצה לזכות לזה, ממילא
הוא לא מסיח דעת כלל מהיצה"ר שלא יכניס בו
הרגשות של כעס וקפדנות וכדו' דעד כמה שיכשל בזה
ממילא יחסר מקדושת המצות וא"כ בזה גופא הוא
שומר את המצות.

וזה כוונת הפסוק ליל שימורים הוא לה' היינו הקב"ה הי'
תמיד מצפה ללילה הזה שיוכל לגאול את בניו ובשביל
זה גם שמרם מן המזיקין וגם שמרם במשך כל שהותם
במצרים כדי שיהיו ראויים להגאל, וכדי שנזכה גם
אנחנו לזה צריך שיהי' שימורים לבנ"י דגם אנחנו
צריכים לצפות ולהשתוקק לחודש הגאולה וממילא
נשמור ונשגיח מאד שנהי' ראויים לזה.

ונסיים בדברי הפיוט שהודגש שם מעלת כל החודש
והציפיי' לו [בפיוט המתחיל אדון מקדם] קדש בראשו
ושלישו וחציו ורובו לשמר [-היינו חודש זה נתקדש לצפות
לן] לקדש [-את ר"ח] לקחת [-שה לק"פ בשלישון] לחגג [-את
חג המצות בט"ו בו שהוא באמצע] לקצור [-העומר בט"ז בו
שהוא רובן] ולגמור [-כל החודש בקדושה כמבואר בשו"ע תכ"ט
ס"ב שא"א תחנון בכל החודש] היינו שיש כאן ענין
להשתוקק ולצפות לכל עניני חודש זה. [גם השטן משתגע
כשבא חודש זה כמבואר בפסחים קיב: שמרקד בין קרני השור]

ובזה נדע מה לכוון בקריאת התורה דפ' החודש, דכל פרט
ופרט שנקרא שם נכוון להשתוקק מתי יבוא לידינו
המצוות האלה ונקיימנה.

תיקון טעות

תיקון למה שהובא בהג"ה לפ' ויקהל בענין חידוש הפני' דביו"ט ליכא
פטורא דמלאכה שאצל"ג וכצ"ל

"ועיקר חידוש זה כ' ג"כ בס' ילקוט הגרשוני [שטרן] ח"ג עמ' יט אות
ל"ה בשם רבו בעל קול אר"י צ"ל לדקדק בשינוי לשונות הפסוקים דבפ'
בא [שמות יב] לענין יו"ט כ' כל מלאכה לא יעשה כאילו מאיליו בלי
פועל אבל לענין שבת כ' בעשרת הדברות לא תעשה עם פועל וע"פ ד'
הג"ר מרדכי באנעט צ"ל בספרו מגן אבות שביאר מה שהרמב"ם פ"ז
דשבת ה"א נקט המלאכות בלשון החרישה והזריעה ולא כלשון המשנה
החורש והזורע, דמשנה אתיא כר"ש דפטר מלאכה שאצל"ג וא"כ בעי'
כח הפועל, אבל רמב"ם לשיטתו דפסק כר"י א"צ כח הפועל, וא"כ י"ל
ביו"ט לכו"ע לא בעי' מלאכה הצלי"ג וא"צ כח הפועל ולזה כ' יעשה
מאילו."

ממנו כלל, וגם שומר חפץ הכוונה שאינו מסיח דעת
ממנו ונותן לב שישמר החפץ או השור ולא יוזק או לא
יזיק, ואם יחסר מן הדבר ההוא כאילו חסר מעצמו דיודע
שיפסיד מזה, וא"כ כל ענין השמירה וההגנה נובע ממה
שלא מסיח דעת מזה.

וביאר דלכל ענין שהוא למעלה ממערכת השגה שלנו
ואינו מצטרף למערכת הטבע שלנו, אין לנו שום דרך
להגיע לזה אא"כ נשתוקק ונצפה אליו ואז זה יורד
ומצטרף למערכת הטבע שלנו, וזהו שמירה דשבת
ותורה וגאולה, וזהו ענין מש"כ בתו"כ פ' בחקותי
דשמור היינו שמור בלבך היינו שלא הי' שום היסח
הדעת מלהשתוקק אלי' ולדאוג שהדבר יגיע אליו בלי
שום חסרון ופגם.

עכ"פ הנוגע לענין פסח הרי מגיע עכשיו חודש מלא
מצוות נפלאות פסח מצה ומרור, ד' כוסות אפיקומן,
וחודש מלא ישועות והתחדשות דלמעלה מדרך הטבע
וכנ"ל ואם רוצים לזכות לזה צריך שיהי' הלב מלא
בהשתוקקות, אבל מצד אחר צריך לשמור את עצמו
שיהי' ראוי לכך וע"ז צריך סור מרע.

עיקר השמירה לפני פסח הוא סור מרע

ומו"ר הגרצ"מ זילברברג שליט"א עיקר שיחותיו לפני
חג הפסח הוא על ענין השמירה דהיינו סור מרע, שכולל
בתוכו שמירת הלב מקפדנות וכעס שזה מאד שכח
בתקופה זו, וכעס הוא בחי' של חמץ, גם שמירת העין
כדי לזכות לעין בעין יראו את המורא גדול זו גילוי
שכינה בליל הסדר, וגם שמירת הפה כדי שיהי' הפה
מקום קדוש שיהי' באפשר להכניס המצות למקום קדוש
[כמ"ש תפארת שלמה בפ' צו עה"פ מצות תאכל במקום קדוש],
ומסביר דלכן בעי' שמצות יהי' דוקא מדבר הבא לידי
חימוץ, דעיקר קדושת המצות בא רק מחמת הנסיונות של
הרע והשמירה ממנו, דאל"כ יותר הי' צריך להיות
שהמצה יהי' מדבר דל"ש חימוץ כדי שלא יהי' לנו
הדאגה על חמץ שאנו כ"כ מתרחקים ממנו, ובמקום זה
נוכל בשעת האפיי' לעסוק בהכנות גדולות ע"י אמירת
תהילים ותקיעת שופר, ולבישת כל סוגי תפילין, אלא
דעיקר קדושת המצות בא מכח השמירה מן היצה"ר ולכן
יש כ"כ הרבה נסיונות בסור מרע לפני פסח. [ומאריך בכמה
סיפורים שהיו על אלו שנתנסו בנסיונות של כעס כגון החלפת
מצות של צדיקים אחרי שעמלו ע"ז כל השנה, ושפיכת כוסות
ושבירת מצות בליל הסדר, ותמיד אומר דפעם היו צריכים נסיונות

